

דברי הכנסת

הישיבה השמונים של הכנסת השלוש-עשרה

יום שלישי, א' בניסן התשנ"ג (23 במרס 1993)

ירושלים, הכנסת, שעה 16:02

תוכן העניינים

מסמכים שהונחו על שולחן הכנסת

הצעה לסדר

הודעת ועדת הכלכלה על החלת דין רציפות על הצעת חוק הסעה בטיחותית לילדים חריגים, התשנ"א-1991

חילופי גברי בוועדות הכנסת

בחירת נציגי הכנסת לוועדת מינויים לקאדים מד'הב

הצעת חוק לתיקון פקודת הרוקחים (מס' 3), התשנ"ג-1993

(קריאה שנייה וקריאה שלישית)

בחירת נציגי הכנסת לוועדת מינויים לקאדים מד'הב

הצעת חוק לתיקון פקודת הרוקחים (מס' 3), התשנ"ג-1993

(קריאה שנייה וקריאה שלישית)

הצעת חוק המפלגות (תיקון – הוראת מעבר), התשנ"ג-1993

(הצעת קבוצת חברי הכנסת)

הצעת חוק הסדרים במשק המדינה (היטלים וארנונה) (תיקון מס' 4), התשנ"ג-1993

(קריאה ראשונה)

שאלות ותשובות

הקלת עומס התיקים בפרקליטות המדינה

כתבי אישום בגין בנייה ללא היתר של תושבים בדואים

סמכות התייצבות של היועץ המשפטי לממשלה בבתי-משפט

הצעת חוק-יסוד: החקיקה;

הצעת חוק הליכי החקיקה, התשנ"ג-1993

(קריאה ראשונה)

מסמכים שהונחו על שולחן הכנסת

הצעת חוק-יסוד: החקיקה; הצעת חוק הליכי החקיקה, התשנ"ג-1993

(קריאה ראשונה)

שאלות ותשובות בעל-פה

מפעל "תפוד"

שאלות ותשובות

השתתפות השר חריש בכנס בחירות בצרפת

תקן למוצרי טקסטיל עמידים באש

ייבוא בשר לא כשר

עליית הצלה של יהודים מדרום-אפריקה

פרויקט שיקום השכונות

בנייה תקציבית ביובלים

תיקון קרוונים שניזוקו

הרחבות דיור בשכונות שיקום

שכונת גבעת-הסלעים בראש-העין
כביש יבנה-רחובות
דירות מוגנות
הפסקת סלילת כביש עוקף-שכם
הרחבת הכבישים העורקיים בצפון ובגליל
השלמת דירות בקצרין
עדיפות לחרדים במכירת דירות בערי פיתוח
סיוע ברכישת ספר תורה
פגיעה בבית-עלמין מוסלמי
בחירת בן הרב הראשי של אשדוד לראש המועצה הדתית בעיר
משגיחי כשרות
משגיחי כשרות
התערבות מועצת הרבנות הראשית בהליכי חקיקה
סיוע ברכישת ספר תורה
מצבות על קברי עולים גלמודים
פרסומת של חברות למצבות על גבי מצבות
מצבות על קברי עולים גלמודים
תפקודן של חברות-קדישא
פרסומת של חברות למצבות על גבי מצבות
התנהגות הרב סלומון בפתח-תקווה
מערכת הבחירות למשרת הרב הראשי לישראל
סרבן גט
קבורת עצמות אדם שנמצאו בחפירות ארכיאולוגיות
חובת כיסוי ראש בבתי-הדין הרבניים
פעילות כת "האחמדים"
יושב-ראש המזכירות הפדגוגית
פרס ישראל לתקשורת לבמאי רם לוי
ליקויים במיגון בבתי-ספר ברעננה
צנזורה על פרסומות ב"קול ישראל"
פסילת שירים להשמעה ברדיו
קריטריונים לקבלת תלמידים לחטיבה העליונה
מחסור בצוותי צילום בטלוויזיה בערבית
התבטאות של עורך תוכנית ברדיו נגד היועץ המשפטי לממשלה
יום חינוך ארוך בשכונות ובערי פיתוח
יישום חוק הקלות לחירש במלואו
סיווג מחדש של ערי הפיתוח
שידור תחזית מזג האוויר בבקעת-הירדן בתוכנית "שבשבת"

בחינות פסיכומטריות למבוגרים המבקשים ללמוד באוניברסיטה
לימודי אנגלית בבתי-ספר יסודיים
בית-הספר למשפטים שליד אוניברסיטת בר-אילן
תשלומי הורים לבית-הספר
התבטאויות בתוכנית הטלוויזיה "זהו זה"
הצעת חוק מס הכנסה (הטבות לחיילים משוחררים) (הוראת שעה) (תיקון מס' 3) 01, התשנ"ג-1993
(קריאה שנייה וקריאה שלישית)
הצעת חוק לתיקון פקודת הכלבת (מס' 3), התשנ"ג-1993
(קריאה שנייה וקריאה שלישית)
הצעת חוק המפלגות (רישום מפלגות קיימות) (הוראת שעה), התשנ"ג-1993
(קריאה שנייה וקריאה שלישית)
הצעת חוק מימון מפלגות (הוראת שעה), התשנ"ג-1993
(קריאה שנייה וקריאה שלישית)
מסמכים שהונחו על שולחן הכנסת
הצעת חוק הסדרים במשק המדינה (היטלים וארנונה) (תיקון מס' 4), התשנ"ג-1993
(קריאה שנייה וקריאה שלישית)

מסמכים שהונחו על שולחן הכנסת

היו"ר ש' וייס:

חברי הכנסת, אני פותח את ישיבת הכנסת, יום שלישי, א' בניסן התשנ"ג, 23 במרס 1993.

הודעה למזכיר הכנסת.

מזכיר הכנסת ש' יעקבסון:

ברשות יושב-ראש הכנסת, הנני מתכבד להודיע, כי הונחו ביום אתמול על שולחן הכנסת – וזו השלמה להודעתי מאתמול:

לדיון מוקדם – הצעת חוק מימון מפלגות (תיקון – הוראות שונות), התשנ"ג–1993, מאת חברי הכנסת מ' איתן ו' ביבי; הצעת חוק אחריות לביצוע תקן המיגון במקלטים, התשנ"ג–1993, מאת חבר הכנסת אברהם הירשזון; הצעת חוק מרשם האוכלוסין (תיקון – המצב האישי), התשנ"ג–1993, מאת חבר הכנסת אברהם הירשזון; הצעת חוק לתיקון פקודת הסמים המסוכנים, התשנ"ג–1993, מאת חבר הכנסת דוד מנע; הצעת חוק העונשין (תיקון – התחזות לאחר), התשנ"ג–1993, מאת חבר הכנסת חנן פורתי; הצעת חוק הערבות (תיקון – הגנת ערב יחיד), התשנ"ג–1993, מאת חבר הכנסת שלמה בוחבוט; הצעת חוק לתיקון חוק-יסוד: הממשלה, מאת חבר הכנסת רפאל אדרי; הצעת חוק לביעור נגע הסמים (תיקוני חקיקה), התשנ"ג–1993, מאת חבר הכנסת דוד מנע.

כן הונחה על שולחן הכנסת, לקריאה ראשונה, מטעם הממשלה, הצעת חוק הסדרים במשק המדינה (היטלים וארנונה) (תיקון מס' 4), התשנ"ג–1993. תודה.

היו"ר ש' וייס:

תודה רבה.

הצעה לסדר

היו"ר ש' וייס:

חברי הכנסת, הצעה לסדר של חבר הכנסת דוד מגן.

דוד מגן (הליכוד):

אדוני היושב-ראש, על-פי סעיף 53 לתקנון, אבקש להעלות ההצעה:

סדר-יומה של הכנסת עמוס בנושאים הקשורים למערכת החינוך. הדיונים פורים וקונסטרוקטיביים. אולם נוכח מידע שהגיע לידי על-אודות חילול זכר חללי השואה בבית-הספר "עירוני ג" בחיפה, לא יכולה הכנסת להמשיך בדיוניה בטרם תגנה בלשון חד-משמעית את מעשי הקונדס האוויליים של כמה מתלמידי כיתות ט' ו' בבית-הספר הנ"ל.

לכולנו זכורה היטב התמונה ממחנה אושוויץ, שבה ילד יהודי, חבוש כובע מצחייה ולבוש מעיל, מרים את ידיו כנכנע לחיילים הנאצים המקיפים אותו כשרוביהם שלופים. התמונה המזעזעת הזאת הפכה מודעת פרסומת של מכון לכושר גופני, תוך הענקת תארים וכינויים מגוחכים לאובייקטים השונים המופיעים בתמונה. אותם נערים הרחיקו במעשיהם עד כדי הצמדת התואר "שמשון הגיבור" לאייכמן, יימח שמו.

תגובת דובר משרד החינוך והתרבות על מעשה זה פושרת ועוברת לסדר-היום. הכנסת לא יכולה לעבור לסדר-היום נוכח חילול זכר חללי השואה וביזוי אחד הערכים היסודיים שעליהם אנחנו מחנכים את בנינו.

המעשה הנורא נעשה פה, בארץ-ישראל.

אם מסיבה כלשהי לא תוכל הכנסת לדון היום במעשה הנפשע הזה, אציע ליושב-ראש הכנסת לגנות את התופעה היום במליאת הכנסת ולדרוש משרת החינוך והתרבות לחקור את האירוע ולא לעבור על כך לסדר-היום.

היו"ר ש' וייס:

תודה רבה. חברי הכנסת, אני מבקש לשבת. ניסיתי לברר את העניין. הנושא זכה גם לטיפול מאוד אינטנסיבי בעיתונות המקומית של חיפה. לפי דעתי, מאז התרחש המקרה יש טיפול ממוקד בבית-הספר עצמו, מאוד אינטנסיבי, ואני רוצה לקוות שזה ביטוי חריג, תמוה, מוזר, שלא משקף דבר. אני מציע, מתוך כך שגם אני חיפני, שאמשיך לעקוב אחרי הטיפול בסוגיה ואדווח אישית לך. יש לנו גם קבוצה פרלמנטרית שעוסקת באופן ספציפי בסוגיות כאלה, ואדווח גם לה.

מרדכי גור (העבודה):

אני מבקש להוריד את ההשוואה עם אושוויץ.

היו"ר ש' וייס:

א.ו.ק"י, בסדר. זה מה שקרה שם. קורה לנו מדי פעם שאנחנו שוקעים למין בנליזציה כזאת, ודווקא עכשיו, כשמתקרבים ליום השואה. פתחנו גם בכנסת תערוכה של הציירת שרה עצמון, שמוקדשת לנושא. נקדיש את יום השואה בכנסת למפעל ההנצחה "לכל איש יש שם", עם דגש חזק מאוד במרד גטו ורשה, במלאות 50 שנה למרד גטו ורשה. זה בכלל אזכור שנת 1943, שהיתה שנה אכזרית ביותר בתקופת השואה; השנה הנוראה ביותר. אני מקווה שאפילו בשולי-שוליים לא יקרו מקרים כאלה. אני מבטיח אישית להתעניין בנושא ולדווח לחברים. נדמה לי שיותר טוב כך.

אברהם הירשזון (הליכוד):

אני מבקש להתייחס לנושא.

היו"ר ש' וייס:

בבקשה.

אברהם הירשזון (הליכוד):

אדוני היושב-ראש, ראשית, אני מכיר ומוקיר את יחסך לעניין ומברך עליו. אבל הכתבה הזאת היא אולי הראשונה שיש. אני לפחות מכיר כמה מקומות נוספים שבהם נעשים דברים מסוג זה.

לכן, ברשותך, אני בכל אופן הייתי מציע שאחרי הפגרה יתקיים דיון בכנסת בנושא הזה. אני חושב שיש לכך חשיבות ציבורית יותר מאשר ועדה, עם כל הכבוד לה, שתעסוק אף היא בנושא.

היו"ר ש' וייס:

טוב. חבר הכנסת עובדיה עלי, אתה עכשיו מתרכז באופן מיוחד בשאלות האלה. בבקשה.

עובדיה עלי (הליכוד):

אדוני היושב-ראש, רבותי חברי הכנסת, ההערה של ידידי, חבר הכנסת דוד מגן, היתה במקומה. אני לוקח את העניין לתשומת לבי, ואני רוצה לומר לכם כאן, שהקבוצה הפרלמנטרית שאני מרכז אותה עוסקת בתחומים האלה. אחרי ששמעתי את ההצעה לסדר היום – זה יהיה הנושא הראשון שנביא לישיבת הוועדה למלחמה באנטישמיות ובגזענות. נוודא שגם מערכת החינוך תהיה מודעת לחשיבות הנושא.

אני מקווה שיעלה בידינו לשנות את האווירה בתחום הזה. מכל מקום, אני מודה לך על כך שהערת את תשומת לבנו.

היו"ר ש' וייס:

על כל פנים, ברור שזו תופעה יוצאת דופן לחלוטין, כי בדרך כלל נדמה לי שככל שעובר הזמן יש יותר ויותר התרגשות בקרב הדור הצעיר סביב נושא השואה, יותר רגישות, הרבה יותר הזדהות. אני מקווה שזה לגמרי יוצא דופן.

חבר הכנסת מגן, תודה רבה על היוזמה.

הודעת ועדת הכלכלה על החלת דין רציפות על הצעת חוק הסעה בטיחותית לילדים חריגים, התשנ"א-1991

היו"ר ש' וייס:

אנו עוברים לנושא הבא: הודעת ועדת הכלכלה על החלת דין רציפות על הצעת חוק הסעה בטיחותית לילדים חריגים, התשנ"א-1991.

יושב-ראש ועדת הכלכלה, חבר הכנסת גדעון פת, בבקשה.

גדעון פת (יו"ר ועדת הכלכלה):

אדוני היושב-ראש, הצעת חוק הסעה בטיחותית לילדים חריגים, התשנ"א-1991, של קבוצת חברי הכנסת, עברה בקריאה ראשונה בכנסת השתיים-עשרה ביום 17 במרס 1992.

ועדת הכלכלה של הכנסת החליטה ביום 10 במרס 1993 – לאחר שקיבלה את הסכמתם של חברי הכנסת יצחק לוי וחיים אורון, אשר נמנו עם מגישי הצעת החוק, ולאחר שנמסרה לממשלה הודעה על הדיון בוועדה, כנדרש בחוק רציפות הדיון בהצעות חוק – להחיל רציפות על הצעת החוק.

בהתאם להוראות סעיף 5 לחוק רציפות הדיון הנ"ל, רשאית סיעה להציע בתוך שבועיים, שדין הרציפות לא יחול על הצעת החוק. מכיוון שמדובר בהצעת חוק אשר באה, כשמה, לאפשר הסעה בטיחותית לילדים חריגים, אני מאמין שלא תושמע התנגדות כזו, ובעוד שבועיים, כאמור, ניתן יהיה לקיים את ההצבעה ללא מתנגדים, לאחר הפגרה ועם פתיחת מושב הקיץ.

אני רוצה להוסיף מלת שבח לחבר הכנסת יצחק לוי ולחבר הכנסת חיים אורון על נחישותם בקידום נושא חשוב זה, שיש בו משום עניין הומני בעל חשיבות רבה.

היו"ר ש' וייס:

תודה רבה ליושב-ראש ועדת הכלכלה.

חברי הכנסת, לקחתם לתשומת לבכם, שבתוך שבועיים אפשר להעיר הערות.

חילופי גברי בוועדות הכנסת

היו"ר ש' וייס:

אני מזמין את יושב-ראש ועדת הכנסת, שוב בתהליך קצוב, למסור הודעה. בבקשה.

חגי מירום (יו"ר ועדת הכנסת):

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, אני מבקש להודיע על חילופי גברי בוועדת החוקה, חוק ומשפט: במקום חבר הכנסת בנימין נתניהו ייכנס לכהן בוועדה חבר הכנסת דוד מגן. אבקש את אישור הכנסת לכך. תודה רבה.

היו"ר ש' וייס:

תודה רבה. אישרנו, אלא אם כן יש התנגדות.

בחירת נציגי הכנסת לוועדת מינויים לקאדים מד'הב

היו"ר ש' וייס:

חברי הכנסת, אנו עוברים לסעיף הבא: בחירת נציגי הכנסת לוועדת מינויים לקאדים מד'הב. הכנסת בוחרת בבחירה חשאית שני נציגים, אחד מהם חבר כנסת דרוזי והאחר חבר כנסת דרוזי נוסף, או דרוזי שאיננו חבר כנסת, לוועדת מינויים לקאדים מד'הב. אתם מכירים את התהליך. על שולחנות חברי הכנסת מונחות מעטפות הצבעה עם רשימות המועמדים. חברי הכנסת יסמנו עד שני נציגים מתוך שלושת המועמדים וישימו את המעטפה בקלפי המוצבת משמאל.

דן תיכון (הליכוד):

מוכרחים לסמן שניים?

היו"ר ש' וייס:

חברי הכנסת יסמנו עד שניים. אנו מתחילים בהצבעה. אני נותן חצי דקה לרישום, ומזכיר הכנסת יקרא לנו להתייצב אל הקלפי, ונטיל בה את המעטפה.

מזכיר הכנסת ש' יעקבסון: (קורא בשמות חברי הכנסת)

שמואל אביטל – אינו נוכח; רפאל אדרי – מצביע; אהוד אולמרט – אינו נוכח; אורי אור – אינו נוכח; חיים אורון – אינו נוכח; דליה איציק – אינה נוכחת; מיכאל איתן – מצביע; רפאל איתן – אינו נוכח; רפאל אלול – אינו נוכח; שולמית אלוני – אינה נוכחת; טלב אלסאנע – אינו נוכח; אסעד אסעד – מצביע; יוסף בא-גד – מצביע; זאב בנימין בגין – מצביע; פנחס בדש – אינו נוכח; שלמה בוחבוט – אינו נוכח; אברהם בורג – מצביע; יגאל ביבי – מצביע; יוסף ביילין – מצביע; נעמי בלומנטל – מצביעה; בנימין בן-אליעזר – אינו נוכח; אליהו בן-אלישר – אינו נוכח; אליהו בן-מנחם – אינו נוכח; שלמה בניזרי – מצביע; עוזי ברעם – אינו נוכח; תמר גוז'נסקי – מצביעה; שאול גוטמן – מצביע; מיכה גולדמן – אינו נוכח; אלכס גולדפרב – מצביע; אלי גולדשמידט – אינו נוכח; אפרים גור – אינו נוכח; מרדכי גור – מצביע; גדליה גל – אינו נוכח; אריה גמליאל – אינו נוכח; אלי דיין – מצביע; חיים דיין – אינו נוכח; יעל דיין – מצביעה; עבד-אלוהב דראושה – אינו נוכח; אריה דרעי – אינו נוכח; אברהם הירשזון – מצביע; שמואל הלפרט – מצביע; זבולון המר – מצביע; צחי הנגבי – אינו נוכח; שבח וייס – מצביע; יוסף ונונו – אינו נוכח; רחבעם זאבי – מצביע; נסים זוללי – אינו נוכח; תופיק זיאד – אינו נוכח; עמנואל זיסמן – אינו נוכח; אליעזר זנדברג – אינו נוכח; וליד חאג' יחיא – אינו נוכח; נעמי חזן – מצביעה; מיכאל חריש – מצביע; בנימין טמקין – מצביע; סאלח טריף – מצביע; שאול יהלום – מצביע; אברהם יחזקאל – אינו נוכח; רן כהן – מצביע; רענן כהן – מצביע; יוסי כץ – מצביע; לימור לבנת – מצביעה; מאשה לובלסקי – אינה נוכחת; דוד לוי – אינו נוכח; יצחק לוי – מצביע; דוד ליבאי – מצביע; עוזי לנדאו – מצביע; יורם לס – מצביע; ענת מאור – מצביעה; משה מאיה – מצביע; דוד מגן – מצביע; האשם מחאמיד – אינו נוכח; רוני מילוא – מצביע; חגי מירום – מצביע; דוד מנע – מצביע; נואף מסאלחה – מצביע; יהושע מצא – מצביע; דן מרידור – מצביע; רון נחמן – מצביע; אורה נמיר – אינה נוכחת; משה נסים – מצביע; בנימין נתניהו – אינו נוכח; אסתר סלמוביץ – אינה נוכחת; אפרים

סנה – אינו נוכח; יוסף עזרן – מצביע; עובדיה עלי – מצביע; שאול עמור – אינו נוכח; אברהם פורז – מצביע; חנן פורת – מצביע; משה פלד – אינו נוכח; רפאל פנחסי – מצביע; מנחם פרוש – אינו נוכח; שמעון פרס – מצביע; עמיר פרץ – מצביע; גדעון פת – מצביע; יאיר צבן – אינו נוכח; דוד צוקר – מצביע; אביגדור קהלני – מצביע; חיים קופמן – אינו נוכח; ישראל קיסר – אינו נוכח; משה קצב – אינו נוכח; יצחק רבין – אינו נוכח; אברהם רביץ – אינו נוכח; אמנון רובינשטיין – אינו נוכח; חיים רמון – מצביע; אבנר חי שאקי – מצביע; גונן שגב – אינו נוכח; גדעון שגיא – מצביע; אברהם שוחט – מצביע; משה שחל – אינו נוכח; מאיר שטרית – אינו נוכח; שמעון שטרית – אינו נוכח; דב שילנסקי – מצביע; סילבן שלום – מצביע; יעקב שמאי – מצביע; יצחק שמיר – אינו נוכח; יעקב שפי – מצביע; אברהם שפירא – אינו נוכח; אריאל שרון – מצביע; יוסי שריד – מצביע; דן תיכון – מצביע

היו"ר ש' וייס:

חברי הכנסת, מזכיר הכנסת יקרא עכשיו בשמותיהם של מי שלא היו נוכחים בסיבוב הראשון, לפי הסדר. יש לנו רשימה, אל דאגה.

מזכיר הכנסת ש' יעקבסון: (קורא בשמות חברי הכנסת)

שמואל אביטל – מצביע; אהוד אולמרט – אינו נוכח; אורי אור – אינו נוכח; חיים אורון – מצביע; דליה איציק – אינה נוכחת; רפאל איתן – אינו נוכח; רפאל אלול – אינו נוכח; שולמית אלוני – אינה נוכחת; טלב אלסאנע – אינו נוכח; פנחס בדש – אינו נוכח; שלמה בוחבט – אינו נוכח; בנימין בן-אליעזר – אינו נוכח; אליהו בן-אלישר – אינו נוכח; אליהו בן-מנחם – מצביע; עוזי ברעם – מצביע; מיכה גולדמן – מצביע; אלי גולדשמידט – אינו נוכח; אפרים גור – אינו נוכח; גדליה גל – אינו נוכח; אריה גמליאל – אינו נוכח; חיים דיין – אינו נוכח; עבד-אלוהב דראושה – אינו נוכח; אריה דרעי – אינו נוכח; צחי הנגבי – אינו נוכח; יוסף ונונו – אינו נוכח; נסים זוילי – אינו נוכח; תופיק זיאד – אינו נוכח; עמנואל זיסמן – אינו נוכח; אליעזר זנדברג – אינו נוכח; וליד חאג' יחיא – מצביע; אברהם יחזקאל – אינו נוכח; מאשה לובלסקי – אינה נוכחת; דוד לוי – אינו נוכח; האשם מחאמיד – אינו נוכח; אורה נמיר – אינה נוכחת; בנימין נתניהו – אינו נוכח; אסתר סלמוביץ – אינה נוכחת; אפרים סנה – אינו נוכח; שאול עמור – אינו נוכח; משה פלד – אינו נוכח; מנחם פרוש – אינו נוכח; יאיר צבן – אינו נוכח; חיים קופמן – אינו נוכח; ישראל קיסר – אינו נוכח; משה קצב – אינו נוכח; יצחק רבין – אינו נוכח; אברהם רביץ – אינו נוכח; אמנון רובינשטיין – אינו נוכח; גונן שגב – אינו נוכח; משה שחל – אינו נוכח; מאיר שטרית – אינו נוכח; שמעון שטרית – אינו נוכח; יצחק שמיר – אינו נוכח; אברהם שפירא – מצביע

היו"ר ש' וייס:

אני מבקש מחבר הכנסת שגיא, מחבר הכנסת רון נחמן; אני רואה שהוא איננו. אני מבקש עכשיו ועדת קלפי. חבר הכנסת אברהם הירשזון, בוא תעזור לנו, אנחנו סומכים עליך. חבר הכנסת גדעון שגיא וחבר הכנסת שאול יהלום – – –

שאול יהלום (מפד"ל):

— — —

היו"ר ש' וייס:

אתה עייף? אז מה יהיה? חברת הכנסת תמר גוז'נסקי, בואי תעזרי לנו.

תמר גוז'נסקי (חד"ש):

עכשיו מגיע התור של החוק – – –

היו"ר ש' וייס:

נכון, ההסתייגות שלך לחוק.

טוב, נבקש, אם כן, מחבר הכנסת יעקב שפי. בוא, עזור לנו לספור את הקולות. בואו כאן, אל מול פני האומה, לשמור על הליכי הצדק.

אם כן, חברי הכנסת אברהם הירשזון, גדעון שגיא ויעקב שפי הם ועדת הקלפי. תחתמו כאן על המסמכים הדרושים. תודה רבה לכם.

חברי הכנסת, בינתיים אנחנו ממשיכים בסדר-היום שלנו. אני רוצה להודיע לכם, שהיינו אמורים לקיים בחירות גם לוועדת המינויים לבתי-דין רבניים וגם לבתי-הדין של הקאדים של המוסלמים, אלא שדחינו את זה, מכיוון שבשני המקרים האלה אנחנו חותרים למידה מסוימת של הסכמה. לעומת זאת, ערכנו היום את הבחירות לוועדת הבחירות לקאדים של העדה הדרוזית, מפני שבבית-משפט עומדת נגדנו עתירה, ואנחנו רוצים לפעול על-פי חוק, ועל כן אנחנו עושים זאת בהסכמת כל הצדדים.

הצעת חוק לתיקון פקודת הרוקחים (מס' 3), התשנ"ג-1993

(קריאה שנייה וקריאה שלישית)

היו"ר ש' וייס:

חברי הכנסת, אני מזמין עכשיו את יושב-ראש ועדת העבודה והרווחה, חבר הכנסת עמיר פרץ, להביא לפנינו הצעת חוק לתיקון פקודת הרוקחים (מס' 3), התשנ"ג-1993, בקריאה שנייה ובקריאה שלישית. בבקשה.

עמיר פרץ (יו"ר ועדת העבודה והרווחה):

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, ברצוני להציג בפניכם תיקון לפקודת הרוקחים. אפתח ואומר, שייתכן שלא הייתי מוצא חובה לבוא ולפרט סעיף אחר סעיף ולנסות להסביר את מטרת החוק ואת מה שאנחנו מצפים שהוא יעשה לשוק שעוסק במכירת תרופות לציבור הרחב. לצערי הרב, סביב הנושא של תיקון פקודת הרוקחים פרצה לה מרקחה גדולה. יש רבים שרוקחים מבוקר עד ערב בניסיון להציג סעיפים ושינויים בחוק כפגיעה ברוקחים עצמם.

אני רוצה לפתוח ולומר, שבדיונים שלנו פגשנו את ציבור הרוקחים ואת הנציגים שלהם. מדובר בציבור טוב, בציבור של אנשים עמלים, שבמשך שנים רבות נשאו על כתפיהם אותה מעמסה גדולה של שמירה על האיזון בין קביעת שוק שייתן תשובות לכל החולים הזקוקים לאותן תרופות, ועם זאת שמירה על כך שהצרכנות תהיה במידה הנדרשת, וחס וחלילה שלא תהיה במדינת ישראל צרכנות יתר של תרופות.

אבל, צריך לזכור כי מדובר בפקודה, שבמשך הרבה מאוד שנים לא נגעו בה ולא שינו אותה. העולם מתקדם, דברים משתנים, ואני אשתדל במידה הרבה של האובייקטיביות האפשרית להציג גם את עמדתם של המתנגדים.

מדובר בכך שבעבר לא יכול היה להיות בעל בית-מרקחת אלא אדם שהוא רוקח במקצועו. התיקון שלנו אומר, שמהיום והלאה יוכל כל אדם שירצה בכך להקים בית-מרקחת, ובתנאי שהאדם היחיד שיעסוק במכירת התרופות ובגישה אל התרופות יהיה רוקח מקצועי.

אומרים – ושמעתי גם דברים כאלה – מתנגדי החוק: מה יהיה? תבוא מאפיה ותשתלט על שוק הרוקחים בישראל. יבואו כל מיני סוחרים סמים ויקימו בתי-מרקחת וייעסיקו רוקח מסכן שאין לו פרנסה ויאלצו אותו למכור סמים. אני רוצה לומר לכל מי שטוען זאת: אם, חלילה, אנחנו נכתיב את חוקי מדינת ישראל מתוך כך שניכנע לאיומים אפשריים של השתלטות פשע מאורגן כזה או אחר – אוי לנו ואבוי לנו. אבל, יותר מזה, מי מפריע היום לרשת סוחרים סמים להעסיק רוקח ולומר לו: פתח בית-מרקחת על שמך ותהיה אתה הנהיג שמנתב לנו את הסמים? מי מפריע?

אני מאמין ביושרם של הרוקחים. אני מאמין ביכולת העמידה שלהם בפני בצע כסף. אני מאמין שהאחריות שלהם תעמוד כנגד כל אותם פיתויים. ואם ייתפס רוקח שהוא שכיר בבית-המרקחת, שהפך לבלדר סמים – יש משטרה, יש פיקוח, משרד הבריאות יבדוק כל יציאה של תרופות, יהיה פיקוח הדוק על אותם בתי-מרקחת.

מה אומרים המתנגדים? הם אומרים: יבואו הרשתות הגדולות, וליד העגבנייה יעמוד ה"אקמול", וליד המלפפון יעמוד ה"אופטלגין". זו דיסאינפורמציה; בשום פנים ואופן לא. כפי שיש חובה של הקמת בית-מרקחת בגודל מסוים, עם נתונים מסוימים של בית-המרקחת – כך, אם תרצה רשת גדולה להקים בית-מרקחת, היא לא תוכל להציג תרופות על המדפים. היא תקים מחלקה נפרדת, שם יהיה בית-המרקחת. רק רוקח מקצועי יוכל לגשת לשם.

תיקון נוסף, שהוא תיקון משמעותי, הוא העניין של ביטול המרחק. עד היום יכלו להיפתח בתי-מרקחת רק אם הם נמצאים במרחק של 500 מטר לפחות זה מזה. חברי הכנסת, לקניון אחד מגיעים עשרות אלפי אנשים שהם קונים פוטנציאליים, יותר מאשר ביישוב שלם. מה רע בכך שבאותו קניון יהיו שניים-שלושה בתי-מרקחת? מה פסול בכך?

אומרים: לא הם ייפגעו, ייפגעו היישובים הקטנים, כי שם – אם יוקם עוד בית-מרקחת ליד בית-המרקחת הקיים, יתמוטטו בתי-המרקחת. אני אומר לכם, כמי שהיה ראש מועצה בעבר, שנים רבות חיכינו לאותו רוקח גואל שיגיע ויסכים להשקיע מכספו בהקמת בית-מרקחת. רק לפני שנים מספר הוקם בית-מרקחת. לכן, אני חושב שגם ההתנגדות לסעיף הזה אינה במקומה.

הציעו הצעה – וכמעט שקיבלנו אותה – שהרשיון יירשם על שמו של הרוקח בלבד. אבל הסתבר לנו שזה נוגד את חוק-יסוד: חופש העיסוק, שהכנסת הזאת קיבלה. אני, כיושב-ראש ועדת העבודה והרווחה, לא אהיה הראשון, חלילה, שיקבע איזו תקנה נגד חוק-יסוד: חופש העיסוק.

לסעיף השלישי, אנחנו מבטלים אותה החלטה על מחירים אחידים בכל בתי-המרקחת בארץ. זה לא נכון שהשוק יתייקר, מכיוון שאנחנו קובעים שהמחירים האחידים יהפכו למחירים מרביים. כלומר, המחיר שהיום מוכרים בו את התרופות בבתי-המרקחת יהיה מחיר התקרה. השוק יוכל לנוע רק מהתקרה הזאת כלפי מטה. שום רוקח ושום בית-מרקחת לא יוכלו להוסיף על המחיר.

אני חושב שהחוק שאנחנו מציגים היום – התיקונים שאנחנו מציגים היום – הוא מהפכה אמיתית. נכון שיש סכנות, ואנחנו צריכים לתבוע ממשד הבריאות שיגביר את הפיקוח שלו, כדי שחלילה הסכנות האלה לא תתאמתנה.

אני פונה לציבור הרוקחים, אפילו אם יש 100 רוקחים שעד היום עוד לא מצאו את פרנסתם, דעו לכם, רבותי חברי הכנסת, רוב הרוקחים מוצאים להם פרנסה. שוק התרופות במדינת ישראל עדיין נותן די מקומות עבודה לכל הרוקחים. אני חושב שהשוק גדול דיו כדי לתת פרנסה לכולם, כי אי-אפשר, אחרי שכל הרוקחים עסוקים בעבודתם, רק הרוקחים הפנויים שאין להם כסף להקים בתי-מרקחת, הם ילכו לעבוד באותם קניונים גדולים או באותם סופרמרקטים גדולים שיחליטו להקים מחלקות של בתי-מרקחת.

אני פונה לחברי הכנסת לאשר את החוק. זהו חוק חשוב, חוק שמביא איזה שינוי. אני פונה אל חברי הרוקחים: תנו גם אתם יד, שחלילה לא ייווצר עימות סביב חוק שהוא חשוב לאזרחים, כי המטרה היא בסופו של דבר לשרת את האזרח. תודה רבה, אדוני היושב-ראש.

היו"ר ש' וייס:

תודה רבה. חברת הכנסת תמר גוז'נסקי, יש לך שתי הסתייגויות. אם תוכלי להציג את שתיהן ברצף ובקיצור – זה יהיה יוצא מן הכלל. בבקשה.

תמר גוז'נסקי (חד"ש):

אדוני היושב-ראש, רבותי חברי הכנסת, אני מבקשת, בטרם אגש להנמקת ההסתייגויות שלי, להביע את הזעזוע שאחז בי, ואני מקווה שאחז בכל חברי הכנסת, נוכח ההתגברות של גל הפיגועים והטרור – המעשה הנורא והשפל שהיה אתמול בבית-הספר "אורט" בירושלים, וניסיונות רצח בסכינאות שפוקדים אותנו כמעט מדי יום.

רבותי חברי הכנסת, אנחנו כחברי בית-המחוקקים צריכים להוקיע ולגנות הן את מעשי הטרור השפלים האלה והן את הרצח בדם קר שבוצע הבוקר על-ידי המתנחל בסוסיא, שירה בפלשתיני שידין כבולות ולאחר שהוכנס למכונית.

מניעת טרור וסיכול מעשי טרור אינם היתר לרצח של מי שנלכד.

יגאל ביבי (מפד"ל):

חברת הכנסת גוז'נסקי, יש לך נתונים? המשטרה עוד לא יודעת, ואת יודעת?

תמר גוז'נסקי (חד"ש):

אם אנחנו במדינת ישראל ניתן היתר להוצאה להורג בכוונה – – –

רענן כהן (העבודה):

— — —

תמר גוז'נסקי (חד"ש):

אדוני, אני אדבר על מה שאני מבינה. היושב-ראש לא הפסיק אותי, אתה לא תפסיק אותי.

בנימין טמקין (מרצ):

— — —

רענן כהן (העבודה):

היו"ר ר' אדרי:

חברי הכנסת, לא ביקשתי את הסיוע שלכם. אני מבקש. אני אקשיב ואחליט.

תמר גוז'נסקי (חד"ש):

אני רוצה לסיים את ההקדמה הזאת, כי אני חושבת שאי-אפשר לעבור לסדר-היום לא על מעשי טרור נגד ילדים, לא על מעשי טרור נגד נשים, אבל גם לא על מעשה של רצח של מי שנלכד וידיו כבולות. ודוברי הימין הקיצוני בכנסת ומחוצה לה, שקראו להרוג ללא הבחנה, נתנו הכשר לרצח כזה. לכן, אם אנחנו רוצים למנוע שפיכות דמים, נחוץ פתרון של שלום, ולא מעשי רצח של אנשים שנלכדו.

יגאל ביבי (מפד"ל):

אדוני היושב-ראש – – –

היו"ר ר' אדרי:

אני מבקש לעבור לעניין.

תמר גוז'נסקי (חד"ש):

אדוני היושב-ראש, רבותי חברי הכנסת, אני מבקשת לעבור לנושא של תיקון פקודת הרוקחים. אני הגשתי הסתייגויות בשני נושאים, ואנסה לנמק אותן.

רבותי חברי הכנסת, כאשר קבעה הפקודה שהבעלים של בית-המרקחת חייב להיות רוקח, הקביעה הזאת לא היתה מקרית. בניגוד לעיסוקים אחרים, שיש בהם משום מסחר, כלומר מכירה וקנייה, מכירה וקנייה של תרופות הן עסק מוזר מעט. אנחנו כציבור, כחברה, מעוניינים להקטין את צריכת התרופות, וזה בעצם נוגד את האינטרס של הבעלים של בית-המרקחת, שמעוניין דווקא להגדיל את מחזור המכירות שלו. כדי לפתור את הסתירה הזאת, הטבועה בעצם טיבו של המקצוע הזה, של הרוקחות הפרטית, קבע החוק שהבעלים יהיה רוקח מורשה, ולכן יהיה לו שיקול מקצועי, ולא שיקול של בעל עסק ותו לא.

ההצעה היום לבטל את המחויבות הזאת לא תתרום דבר לשיפור אספקת התרופות במדינת ישראל. כל המטרה של השינוי הזה היא לאפשר לרשתות שיווק פרטיות, שעוסקות בנושאים שונים ומשונים וסוחרות במוצרים שונים, להיות גם הבעלים של בית-מרקחת. כיום במדינת ישראל יש בתי-מסחר ורשתות שיש בהם בתי-מרקחת. כיצד זה קורה? בתוך בית-המסחר יש אגף שהוא בית-מרקחת. הרוקח האחראי הוא זה ששכר את המקום במסגרת אותה חנות. כל השינוי הוא, שהבעלים הישירים של החנות פשוט יהיו גם הבעלים של הפינה הזאת ששמה בית-המרקחת. אינני חושבת שבזה ייתרם דבר כלשהו לשיפור שיווק התרופות, אבל אני כן חוששת שתיווצר סתירה או ייווצר ניגוד בין הבעלים, שהוא איש עסקים פרטי, לבין הרוקח, שהוא הרוקח המשווק של התרופות. ואינני יודעת באילו אמצעים, באילו צעדים – באילו לחצים ימצא הרוקח. ואני חושבת שטוב מאוד שגם הבעלים וגם מי שבאופן בלתי אמצעי עוסק בחלוקת התרופות ובמכירתן יהיו רוקחים אחראים.

שאול יהלום (מפד"ל):

האם אפשר לשאול שאלה?

תמר גוז'נסקי (חד"ש):

אני רוצה לומר, שכאשר הסתבר לשר הבריאות שההצעה שלו לא עוברת בוועדה, הוא אחר כך נקט סנקציות כלשהן. אבל אני מאוד מצטערת, גם בתחומים אחרים, כמו למשל בתחום התאגידים של רופאי השיניים, המגמה היא מגמה פסולה, שצריך להתנגד לה. זאת מגמה להפוך את עסקי הרפואה לעסקים ככל עסק. נכון שיש תחום של רפואה פרטית ונכון שיש תחום של רוקחות פרטית, אבל דווקא משום שהרוקחות היא פרטית, או רפואת השיניים היא פרטית, ההגבלות חייבות להיות חמורות יותר. כי הרי אנחנו לא מדברים – – –

היו"ר ר' אדרי:

סליחה רגע. אני מבקש מחברי הכנסת העומדים לשבת ולאפשר לנואמת להמשיך. אני מבקש זאת גם מהחברים בצד שמאל. גם שם חל אותו דין. חברי הכנסת העומדים מצד שמאל, אני מבקש לשבת. אינני רוצה לקרוא בשמות.

תמר גוז'נסקי (חד"ש):

כי הרי החוק הזה לא יחול על בתי-מרקחת שנמצאים ברשותן, בפיקוחן ובניהולן של קופות-חולים, ששם יש פיקוח מקצועי ושם העניין איננו למטרת רווח, ושם שכרו והכנסתו של הרוקח אינם קשורים כלל במספר התרופות שהוא ימסור לחולים. אבל כאשר מדובר ברוקחות פרטית, כאשר קיים הפיתוי של הגדלת הרווחים, דווקא שם נחוצה לדעתי המגבלה הזאת, ואין שום סיבה שבעולם לבטל אותה, חוץ מזה שרוצים לתת לכמה רשתות פרטיות לעשות עסקים.

דן תיכון (הליכוד):

מה את מדברת? אין לך מושג בזה. את רוצה להחזיר אותנו – – –

שאלו יהלום (מפד"ל):

האם אפשר לשאול אותך שאלה?

תמר גוז'נסקי (חד"ש):

כן, אם היושב-ראש ירשה לאחר מכן.

היו"ר ר' אדרי:

אני מבקש לאפשר לחברת הכנסת גוז'נסקי לסיים, ואחר כך אתן שאלה אחת.

תמר גוז'נסקי (חד"ש):

הנושא השני עוסק בהקמת בתי-מרקחת ובמרחק בין בתי-המרקחת. ברי לכל בן-זמננו, שאי-אפשר להתעלם מכך שצורת המסחר השתנתה, ויש מרכזי קניות שבהם מרוכזות במקום אחד חנויות רבות, לרבות חנויות שמתחרות זו בזו. גם התחבורה והשינויים שחלו בה מאפשרים כיום בערים גדולות, ביישובים גדולים, לבטל את ההגבלה שהיתה קיימת בעבר, שקבעה שבין שני בתי-מרקחת חייב להיות מרחק של 500 מטר בלבד. לכן ההיגיון אומר, שצריך להתאים את פקודת הרוקחים לשינויים שחלים, אבל זה לא אומר שהשינוי צריך להיות מרחיק לכת עד כדי כך שיתעלם מהבעייתיות שקיימת.

אני רוצה לומר לכם, חברי הכנסת, שיש מדינות בעולם, כמו למשל צרפת, ששם החוק קובע, שביישובים שבהם מספר האוכלוסין כפי שהוא קבוע בחוק, כלומר ביישובים קטנים יחסית, יפעל רק בית-מרקחת אחד. הסיבה לכך פשוטה. הרי הכוונה היא לעודד הקמתם של בתי-מרקחת ביישובים קטנים. הרי יש יישובים קטנים רבים, שאין בהם בית-מרקחת. אחת הדרכים לעודד הקמתם של בתי-מרקחת ביישובים קטנים היא לתת להם איזה ביטחון כלכלי. ואחד הביטויים לביטחון הכלכלי, למשל בצרפת, הוא שאומרים שלא יוקם כלל בית-מרקחת אחר.

ההסתייגות שלי מתונה הרבה יותר. היא לא אומרת שלא יוקם בית-מרקחת אחר. היא אומרת: בית-המרקחת השני יוקם במרחק של 350 מטר לפחות. זאת הסתייגות מתונה, שמשנה את המצב הקיים, שמדבר על 500 מטרים, ומקצרת אותו ל-350, אבל בכל זאת משאירה את ההסתייגות הזאת בעינה. הכוונה פשוטה. ביישובים קטנים, אם יוקמו אחד, שניים, שלושה בתי-מרקחת, סופם שיפשטו את הרגל, וסופו של אותו יישוב שלא יהיה בו בית-מרקחת. אם אנחנו מעוניינים שייפתחו בתי-מרקחת פרטיים, ואמר פה חבר הכנסת עמיר פרץ, שבשדרות עברו כמה שנים טובות עד שבכלל הוקם בית-מרקחת, ואנחנו מעוניינים שיקימו בתי-מרקחת – מדוע לא נסייע לרוקחים? לא נותנים

להם מונופול, לא אומרים שאסור להקים ביישוב בית-מרקחת אחר, אבל נותנים להם איזו אפשרות קיום סבירה.

אני חושבת ששתי ההסתייגויות שלי עולות בקנה אחד עם האינטרס של הציבור ברוקחות זמינה, ברוקחות פרטית זמינה, בעיקר ביישובים שאולי אין בהם שירותי בריאות מפותחים, ביישובים רחוקים. לא מדובר לא בערים הגדולות ולא ביישובים הגדולים, אלא ביישובים קטנים יחסית, כפרים ועיירות. גם הרעיון שרוקח ינהל ויהיה גם הבעלים הוא רעיון חשוב, לדעתי. ואני קוראת לחברי הכנסת לתמוך בהסתייגויות שלי.

היו"ר ר' אדרי:

שאלה לחבר הכנסת שאול יהלום. בבקשה.

שאול יהלום (מפד"ל):

אני רוצה לשאול את חברת הכנסת גוז'נסקי, להבין את ההיגיון בהסתייגות הראשונה שלה.

תמר גוז'נסקי (חד"ש):

בבקשה.

שאול יהלום (מפד"ל):

הרי מה את אומרת? אם הבעלים הם גם הרוקחים, הרוקח הוא בעל בית-המרקחת. בדרך כלל, מכל תרופה שהוא מוכר יש לו הכנסה, ואם הוא לא מוכר תרופות יש לו הפסד, והוא יכול להגיע להפסדים ולסגור את בית-המרקחת. לכן, דווקא אצלו יש מאבק בין שיקול כספי לבין שיקול מקצועי, ומי יודע מה יגבר. לעומת זאת, אם הבעלים הוא סופרמרקט, רשת קו-אופ, שלוקחים רוקח שכיר, לרוקח השכיר אין שום רבותא אם ימכור יותר תרופות או פחות תרופות. שיקוליו יהיו רק מקצועיים, והקו-אופ, גם אם לא יעשה רווחים גדולים באותו דוכן, יחזיק מעמד. לכן השאלה שלי: לדעתי את סותרת את עצמך, כי זה יגרום בדיוק לדבר ההפוך.

היו"ר ר' אדרי:

תודה. בבקשה, גברתי.

תמר גוז'נסקי (חד"ש):

אני רוצה להסביר, שלפי החוק הקיים רוקח מורשה אמור לשווק את התרופות. מה ההבדל כאשר הבעלים הוא רוקח? מכוח מקצועו הוא חייב להגביל את עצמו במכירת התרופות, חייב לראות את השיקול המקצועי. לשם כך הוא למד, לשם כך הכשירו אותו, לשם כך נטעו בו, כמו שנוטעים ברופאים ובבעלי מקצועות רפואיים אחרים, אמות מידה מוסריות ואתיות, שאין לבעל חנות מכולת או למנהל של קו-אופ.

מנהל קו-אופ לא יחזיק את מחלקת התרופות אם היא לא תהיה רווחית. גם אם במקום אחר מרוויחים, זאת עדיין לא סיבה בשבילו להחזיק את המחלקה הזאת. הוא יחזיק את המחלקה הזאת אם היא תהיה רווחית, והשיקול שלו אינו שיקול של רוקח אלא של מי שמנהל עסק מסחרי. עדיף שהשיקול יהיה שיקול של רוקח.

היו"ר ר' אדרי:

תודה לחברת הכנסת תמר גוז'נסקי.

בחירת נציגי הכנסת לוועדת מינויים לקאדים מד'הב

היו"ר ר' אדרי:

חברי הכנסת, לפני שאתן את רשות הדיבור ליושב-ראש ועדת העבודה והרווחה, אני מבקש למסור את תוצאות מניין קולות המצביעים לבחירת נציגי הכנסת לוועדת מינויים לקאדים מד'הב.

השתתפו בהצבעה 71 חברי כנסת. מספר הקולות הכשרים – 71. חבר הכנסת סאלח טריף זכה ב-60 קולות, חבר הכנסת אסעד אסעד זכה ב-67 קולות, מר עלי הזימי זכה בשני קולות, פתק ריק אחד. לפיכך נבחרו שני נציגי הכנסת, חבר הכנסת אסעד אסעד וחבר הכנסת סאלח טריף, כחברים בוועדת מינויים לקאדים מד'הב.

אני מאחל להם הצלחה בתפקידם.

הצעת חוק לתיקון פקודת הרוקחים (מס' 3), התשנ"ג-1993

(קריאה שנייה וקריאה שלישית)

היו"ר ר' אדרי:

חברי הכנסת, אנחנו ממשיכים בסעיף הקודם, ואני מזמין את יושב-ראש ועדת העבודה והרווחה. בבקשה.

עמיר פרץ (יו"ר ועדת העבודה והרווחה):

אני מצטרף לברכות ומאחל לחברי הכנסת הצלחה בתפקידם.

אני רוצה לומר לידידתי חברת הכנסת תמר גוז'נסקי: אני לא חושב שיש לך סיבה לחשוד, שמישהו מאתנו רוצה למוטט בתי-מרקחת, או חלילה למוטט פרנסתם של רוקחים בישראל. אבל נכון אמר חבר הכנסת יהלום: אם יש מישהו שיכול להיות הכי פחות חשוד בניסיון להגדיל את מכירת התרופות לצורך רווח, זה רוקח שהוא שכיר בלבד.

אני רוצה שחברי הכנסת ידעו: המחזור הכספי הממוצע של בית-מרקחת בינוני עד גדול במדינת ישראל נע בין 1.5 מיליון ל-2 מיליון שקל בשנה. בית-המרקחת הקטן ביותר בארץ, בעיר פיתוח, המחזור הכספי שלו נע בין 400,000 ל-500,000 שקל בשנה. אני לא חושב שמדובר פה במצב של שוק, שאנשים, חלילה, הולכים לאבד מחר את פת לחמם. מדובר בשוק שיש בו מקום לכולם, ויש מקום לתת לתחרות לשרת את הצרכן.

ונקודה אחרונה, לגבי ערים קטנות וערים גדולות. חברת הכנסת גוז'נסקי, הרי את מסתובבת גם בערים קטנות יותר מערי הפיתוח, במגזרי המיעוטים. למה שם לא מוקמים בתי-מרקחת לפי הכללים היום? מדוע לא תאפשרי שם, במקום שיש רשת גדולה שרוצה להקים גם מחלקה של בית-מרקחת? האם את לא חושבת על כך שדווקא בערים הקטנות יש מרכזי קניות? אם את לוקחת את הדוגמה של שדרות – דווקא אילו לא היתה החובה של הבעלות, אני בטוח שבתי-המרקחת בערי הפיתוח היו נפתחים כבר מזמן. ותזכרי דבר אחד: בית-המרקחת בעיר פיתוח משרת בדרך כלל אזור שלם, אוכלוסייה של פריפריה שלמה, ואת זה אסור לך לשכוח. תודה רבה.

היו"ר ר' אדרי:

תודה לחבר הכנסת עמיר פרץ, יושב-ראש ועדת העבודה והרווחה.

אנחנו עוברים להצבעה. מי להסתייגות של חברת הכנסת תמר גוז'נסקי בסעיף 1?

בעד ההצעה של חברת הכנסת ת' גוז'נסקי לסעיף 1 – 5

נגד – 41

נמנעים – 1

ההצעה של חברת הכנסת ת' גוז'נסקי לסעיף 1 לא נתקבלה.

היו"ר ר' אדרי:

בעד – חמישה, נגד – 41, נמנע אחד. ההסתייגות לא נתקבלה.

מי לסעיף 1, כהצעת הוועדה?

הצבעה מס' 2

בעד סעיף 1, כהצעת הוועדה – 45

נגד – 3

נמנעים – 2

סעיף 1, כהצעת הוועדה, נתקבל.

היו"ר ר' אדרי:

45 בעד, שלושה נגד, שניים נמנעו. הסעיף נתקבל.

מי להסתייגות של חברת הכנסת תמר גוז'נסקי לסעיף 2?

הצבעה מס' 3

בעד התיקון של חברת הכנסת ת' גוז'נסקי לסעיף 2 – 5

נגד – 43

נמנעים – 1

התיקון של חברת הכנסת ת' גוז'נסקי לסעיף 2 לא נתקבל.

היו"ר ר' אדרי:

בעד – חמישה, נגד – 43, נמנע אחד. ההסתייגות לא נתקבלה.

מי לסעיף 2, כהצעת הוועדה?

הצבעה מס' 4

בעד סעיף 2, כהצעת הוועדה – 46

נגד – 3

נמנעים – 1

סעיף 2, כהצעת הוועדה, נתקבל.

היו"ר ר' אדרי:

46 בעד, שלושה נגד, אחד נמנע. הסעיף נתקבל.

לסעיפים 3 עד 5 אין הסתייגויות. אנחנו עוברים להצבעה על הסעיפים כהצעת הוועדה.

הצבעה מס' 5

בעד סעיפים 5-3 – 46

נגד – 1

נמנעים – 1

סעיפים 5-3 נתקבלו.

היו"ר ר' אדרי:

בעד – 46, נגד – אחד, נמנע אחד. הסעיפים נתקבלו כהצעת הוועדה.

אנחנו עוברים להצבעה על הצעת החוק בקריאה שלישית. מי בעד הצעת החוק?

הצבעה מס' 6

בעד החוק – 42

נגד – 3

נמנעים – 1

חוק לתיקון פקודת הרוקחים (מס' 3), התשנ"ג–1993, נתקבל.

היו"ר ר' אדרי:

בעד – 42, נגד – שלושה, נמנע אחד. הצעת החוק נתקבלה. אני מאחל הצלחה ליוזמים ולמציעים.

הצעת חוק המפלגות (תיקון – הוראת מעבר), התשנ"ג–1993

(הצעת קבוצת חברי הכנסת)

היו"ר ר' אדרי:

חברי הכנסת, אנו עוברים לסעיף ה' בסדר-היום: הצבעה בלבד על הצעת חוק תקס"ג, הצעת חוק המפלגות (תיקון – הוראת מעבר), התשנ"ג–1993.

מי בעד העברת חוק המפלגות לוועדת החוקה, חוק ומשפט – נא להצביע.

הצבעה מס' 7

בעד ההצעה להעביר את הצעת החוק לדיון מוקדם בוועדה – 21

נגד – אין

נמנעים – אין

ההצעה להעביר את הצעת חוק המפלגות (תיקון הוראת מעבר), התשנ"ג-1993,
לדיון מוקדם בוועדת החוקה, חוק ומשפט נתקבלה.

היו"ר ר' אדרי:

בעד – 21, אין נגד, אין נמנעים. הצעת החוק עוברת לוועדת החוקה, חוק ומשפט.

הצעת חוק הסדרים במשק המדינה (היטלים וארנונה) (תיקון מס' 4), התשנ"ג-1993
(קריאה ראשונה)

היו"ר ר' אדרי:

אנו עוברים לסעיף ו' בסדר-היום: הצעת חוק הסדרים במשק המדינה (היטלים וארנונה) (תיקון מס' 4), התשנ"ג-1993, בקריאה ראשונה. יציג את הצעת החוק שר האוצר. בבקשה.

שר האוצר א' שוחט:

אדוני היושב-ראש, רבותי חברי הכנסת, הצעת החוק שאני מביא לאישור הבית מגמתה להאריך את מועד ההקלות במס לתושבי ערי הפיתוח ויישובי קו העימות, העומדות לפוג ב-31 במרס 1993, בשלושה חודשים נוספים, דהיינו עד 30 ביוני 1993.

ההארכה באה כדי לאפשר את סיום הדיון בהצעת החוק, הקובעת את האזורים שבהם יינתנו הנחות במס הכנסה באופן אחיד, יחד עם הטבות אחרות באזורי עדיפות לאומית, עד להבאתה לאישור הכנסת.

אבקש מן הבית להצביע בעד העברת הצעת החוק לוועדת הכספים, אשר הוסמכה להקדים אותה ולהכינה לקריאה שנייה ושלישית עוד היום.

חנן פורת (מפד"ל):

רק כדי להבין, האם הכוונה להאריך את המצב הקיים או לנהוג לפי ההצעה החדשה?

שר האוצר א' שוחט:

זוהי הצעה שמשמרת את המצב הקיים עוד לשלושה חודשים, ועדיין לא מביאה את השינוי לחקיקה. הדבר נובע מכמה שיקולים המלווים לעניין הזה.

לכן אני פונה אל הכנסת לאשר את ההעברה לוועדת הכספים, להכנת הצעת החוק לקריאה שנייה ושלישית. תודה רבה.

היו"ר ר' אדרי:

תודה לשר האוצר. אנו עוברים לדיון. ראשון הנואמים – חבר הכנסת דן תיכון. שלוש דקות לכל נואם.

דן תיכון (הליכוד):

למה שלוש דקות? חמש דקות.

היו"ר ר' אדרי:

שלוש דקות.

חנן פורת (מפד"ל):

כמה נואמים בדיון זה?

היו"ר ר' אדרי:

ארבעה.

בבקשה, חבר הכנסת דן תיכון.

דן תיכון (הליכוד):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, מדובר כאן בהארכת תוקפו של פטור מיוחד שניתן לערי הפיתוח וליישובי העימות, הארכה בת שלושה חודשים.

בתחילת חודש ינואר השנה עלה שר האוצר אל הדוכן וטען, שלממשלה יש מפה מעניינת של אזורי עדיפות, מה שנקרא ועדת-שבס. אני עליתי אחריו אל הדוכן ואמרתי, שהמלצותיה של ועדת-שבס אינן ראויות אפילו לדיון. לכן עוד בחודש ינואר הצעתי להאריך את תוקף מתן ההטבות לתושבי אזורי הפיתוח לא בשלושה חודשים אלא בחצי שנה.

בדברי אמרתי, שבלאו הכי, בתוך חצי השנה הזאת יוברר לממשלה, שאין שמץ של אמת בהמלצות ועדת-שבס, שעיקרן המלצות פוליטיות. אבל, שר האוצר ויושב-ראש ועדת הכספים היו משוכנעים שהם יוכלו להעביר את המלצות ועדת-שבס עד ל-31 במרס 1993.

היום בא שר האוצר ואומר: לא הצלחנו בממשלה לגבש המלצות לגבי ועדת-שבס, ולכן אנו באים ומבקשים – – –

שר האוצר א' שוחט:

לא אמרתי זאת. אתה שומע מהרהורי לבך.

דן תיכון (הליכוד):

אני אומר זאת. אני חוזר ואומר: אין אמת בהמלצות ועדת-שבס. כולן פוליטיות, ריח רע נודף מהן, ומוטב שלא תגענה אל הבית הזה, משום שהן עושות שירות רע, שירות דוב לתושבי ערי הפיתוח.

אנחנו תומכים בהארכת המצב שהיה ומבקשים, שבמקום להאריך את התקופה של מתן ההטבות הללו בשלושה חודשים, יאריכו אותה לפחות עד לסוף שנת המס הנוכחית, קרי עד 31 בדצמבר 1993.

חיים אורון (מרצ):

זה אחרי כל הנאומים שלך, שהמפה הקיימת מלוכלכת, מושחתת?

היו"ר ר' אדרי:

חבר הכנסת חיים אורון, עוד מעט אתה תדבר.

דן תיכון (הליכוד):

חבר הכנסת אורון, מייד תבין. לא שהתאהבתי במה שעשיתי ב-1973 ואני מקדש את המפה הזאת לנצח. בכלל, כל ההטבות שניתנות ראויות לבחינה מחדש באשר לאפקטיביות שלהן, שהרי רוב התושבים של ערי הפיתוח אינם נהנים מן ההמלצות.

ניסינו כמה וכמה פעמים, בעת היותו של שר האוצר דהיום יושב-ראש ועדת הכספים, לטפל בנושא הזה, ובמיוחד הקמנו ועדת משנה בראשותו של חבר הכנסת גל. אבל כל מה שנולד מן ההמלצות זה תיקו, חוסר יכולת להביא המלצות ולשנות את המפה.

מאחר שאנחנו יוצאים מחר בשעה 09:15 לפגרה, ואז יסתיים כנס החורף של הכנסת, ואנחנו נחזור אל הבית הזה אי-שם באמצע מאי, ואינני מניח שניתן יהיה להעביר את המלצות ועדת-שבס בתוך חודש-וחצי, זאת אומרת מאמצע מאי עד סוף יוני, לכן אנחנו רוצים להעביר את הצעת החוק הזאת לדיון בוועדת הכספים בקריאה ראשונה, אבל, כשהוא יחזור אנחנו נמליץ בהסתייגות בפני מליאת הכנסת להאריך את תוקף החוק עד 31 בדצמבר 1993. זאת, לא משום שאנו מרוצים ממה שקיים כיום, אלא משום שבהעדר אלטרנטיבה, הרע במיעוטו הוא לשמר את מה שקיים בזה הרגע. תודה.

היו"ר ר' אדרי:

תודה לחבר הכנסת דן תיכון. אני מזמין את חבר הכנסת בנימין טמקין, ואחריו – את חבר הכנסת חיים אורון.

בנימין טמקין (מרצ):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, אין ספק שיש צורך לאשר את החוק המוצע, על מנת שלא תיווצר אנדרלמוסיה מוחלטת בנושא הנדון.

עם זאת, צריך לעשות מאמץ גדול כדי לקדם ולזרז את אישורן ויישומן של ההמלצות, או את עיקר ההמלצות של ועדת-שבס.

הייתי עד, בצער רב, להתקפות בלתי מוצדקות בוועדת הפנים, לא רק מצד האופוזיציה אלא גם מצד גורמים בקואליציה, בנושא הזה של המלצות ועדת-שבס. אינני אומר שכל דבר בהמלצות האלה הוא אידיאלי, בוודאי לא התמיכה בהתנחלויות שבגוש-קטיף, למשל, המשמשות, בין היתר, אחד הגורמים המאיצים, לצערי הרב, את ההתנגשות בינינו לבין הפלשתינים, התנגשות ההולכת ומעמיקה. אבל יש יתרונות חשובים כל כך להמלצות ועדת-שבס, שהם מצדיקים את הזירוז וקבלת החלטה פוליטית אמיצה של ההמלצות האלו. קודם כול, סוף-סוף יהיו קריטריונים אחידים לכל המשרדים, ולא קריטריונים שכל משרד מפעיל באופן פוליטי-אינטרסנטי. שנית, עובדה היא שזו הפעם הראשונה שיש מפה שאיננה מבדילה בין אנשים על בסיס לאומי, אתני או אחר, אלא על בסיס גיאוגרפי ועל בסיס הבדלים סוציו-אקונומיים, שאני מקווה כי ייושמו הלכה למעשה, כאשר יבואו לדון באופן נקודתי בכל מקרה ומקרה.

אני רוצה לברך גם את ועדת-שבס וגם את הממשלה על כך שבפעם הראשונה הכרזת העצמאות של מדינת ישראל מיושמת בפועל, כאשר באים לחלק את ההטבות הנ"ל.

אני מבקש ומקווה שאנשי מפלגת העבודה כולם יתאחדו, על מנת לדחוף את העניין קדימה, כי הוא חשוב מאוד למדינת ישראל ולאוכלוסייה כולה. אני מקווה שלא יצטרפו גורמים מכם לאופוזיציה, בניסיון לעכב את אישור המלצות ועדת-שבס. תודה.

היו"ר ר' אדרי:

תודה לחבר הכנסת טמקין. אני מזמין את חבר הכנסת חיים אורון, ואחריו – את חבר הכנסת סילבן שלום.

חיים אורון (מרצ):

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, ביסודו של דבר אני תומך בעקרונות ובהצעות של מה שמכונה דוח ועדת-שבס.

דן תיכון (הליכוד):

מה אמרת? אתה תומך? בטח קיבלתם הכרה כאזור פיתוח א'.

חיים אורון (מרצ):

אני חושב ומקווה, שכאשר הדוח יצא מוועדת הכספים, הוא יהיה משופר לעומת הדוח הקיים, אני בטוח שדווקא בתחומים שאתם חושבים עליהם.

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, צודק חבר הכנסת תיכון באומרו, ששנים ארוכות לא מצליחה ועדת הכספים להתמודד עם המצב הקיים, שלא היה מי שהגדיר אותו באופן חריף יותר וקיצוני יותר – כרגיל – מאשר ידידי חבר הכנסת תיכון. הוא תיאר עד כמה המצב היה מעוות, מפלה, פוליטי ולא נכון.

רענן כהן (העבודה):

אני רוצה לשאול אותך – – –

היו"ר ר' אדרי:

תסלח לי, עכשיו חבר הכנסת אורון נואם. לא קיבלת רשות דיבור.

חיים אורון (מרצ):

אבל הסיבה לכך שוועדת הכספים לא הצליחה לגבש תוכנית איננה עוד. חבר הכנסת תיכון אמר אותה: היא לא הצליחה לגבש תוכנית אלטרנטיבית, כי היה בה תיקו בין מי שרצו לתת הטבות לשטחים לבין מי שחשבו כי ההטבות צריכות להינתן בתוך "הקו הירוק". התיקו הזה הסתיים. זה קשה, זה כואב, אך התיקו הפוליטי הזה הסתיים.

אדוני שר האוצר, אם הממשלה שאתה חבר בכיר בה לא תהיה מסוגלת לממש את הכותרת המופיעה בדוח, והיא סדר עדיפויות לאומי, היא תיכשל באחד התפקידים הבסיסיים שלה. לכן, העקרונות המופיעים בדוח, של קריטריונים אחידים למשרדי הממשלה ולאזורים, על-פי מי שגר בהם ולא על-פי השתייכות לאומית, מפלגתית או אחרת – הם העקרונות הנכונים. גם אם יש צורך לתקנם בכמה נקודות – וחבר הכנסת רענן כהן, גם לי יש רצון כזה, ואולי תופתע באיזה כיוון, לא בטוח שתתמוך בשינויים הללו – אני חושב שהממשלה צריכה לגבש את כוחה הפוליטי ולהעביר את ההחלטות הללו.

מה שאנו עושים היום הוא הארכת המצב הקיים, שהוא פרי תיקו פוליטי, שזמנו עבר וקורבנו בטל, ויש הכרח לשנותו.

היו"ר ר' אדרי:

תודה לחבר הכנסת אורון. אני מזמין את חבר הכנסת סילבן שלום, ואחריו – את חבר הכנסת שאול יהלום. חברי הכנסת, נרשמו בתחילה ארבעה, נוספו ארבעה. הרשימה סגורה.

סילבן שלום (הליכוד):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, אנחנו עדים כאן היום, בבקשתו של שר האוצר, אולי לדוגמה הכי טובה לאופן עבודתה של הממשלה, ממשלה שרצתה לערוך סדר עדיפויות חדש והגיעה עם תוכניות גדולות, ומשנה כל יום את תוכניותיה ואינה מגיעה להסכמה בין מרכיביה. כך אנו עדים להארכה בפעם השנייה של חוקים, שבסופו של דבר היו אמורים להשתנות.

מה קורה כאן? הבקשה הזו להארכה נובעת מדבר אחד, מכך שבועדת-שבס לא הצליחו לגבש בסופו של דבר את ההחלטות הסופיות כלפי מרכיבי ההטבות.

היו"ר ר' אדרי:

חברי הכנסת, לא בקול רם, אתם מפריעים לחבר הכנסת סילבן שלום.

סילבן שלום (הליכוד):

הדברים אמורים במיוחד לחברים מן הסיעה שלי. תנו לי עוד שתי דקות.

מטרת ועדת-שבס היתה מטרה טובה. מטרתה היתה להכניס סדר בחלוקת ההטבות לאזורי פיתוח. הסדר הזה היה אמור להביא לכך, שלא יהיו עוד לחצים פוליטיים, שלא יבוא ראש רשות X, הקרוב לשר האוצר, ויקבל בהתאם לכך הטבה Y, אלא הכול יבוצע על-פי קריטריונים נכונים, והעוגה תתחלק על-פי הצורך. אזור שהוא אכן אזור פיתוח, אזור קרוב לגבול – יזכה לאותה הטבה.

אני חושב שהמטרה היתה טובה, אך מה בעצם קרה? הלחצים הפוליטיים עברו משר האוצר אל הוועדה עצמה. התחילו לחצים פוליטיים להכליל יישוב מסוים בהגדרה של אזור פיתוח א', ויישוב אחר לא יהיה בה. אנו רואים כמה דוגמאות מאלפות – לדוגמה, המושבה יבנאל הוצאה מהגדרת אזור פיתוח א', אך כל הקיבוצים המקיפים אותה זכו בכך. קיבוצים הנמצאים במרחק כמה עשרות מטרים ממנה מקבלים, ואילו המושבה יבנאל לא. האם איני צריך לחשוב שזה משום שראש המועצה הוא מהליכוד? איזו סיבה אחרת יכולה להיות לכך? יישובים אחרים הוכנסו לאותה מפה רק בגלל שותפות קואליציונית או תמיכה מחוץ לממשלה, והרי אתם יודעים במה דברים אמורים. בסופו של דבר, רבותי חברי הכנסת, אם אנחנו רואים את המפה, אין שום היגיון בכך שאריאל, שהיא עיר פיתוח ממדרגה ראשונה, לא תהיה בפנים. מה ההיגיון בכך שאריאל לא, וערים אחרות, הרבה יותר מבוססות, כן? האם אתם יודעים שקריית-גת הוצאה ממסגרת אזור פיתוח א', אף שהיא עיר פיתוח לכל דבר?

אלי דיין (העבודה):

היא עיר פיתוח ב'.

סילבן שלום (הליכוד):

נכון, אבל היא הוצאה. אתה, אדוני, חבר הכנסת אלי דיין – יושב-ראש הקואליציה, אשר נבחר מטעם מחוז הדרום של מפלגת העבודה, אתה אמור לא לאפשר לשר האוצר או לממשלה לקבל את דוח ועדת-שבס, משום שגם קריית-גת וגם קריית-מלאכי לא נמצאות שם. זה דבר שלא יעלה על הדעת.

אלי דיין (העבודה):

הודעתי גם לראש הממשלה וגם לשר האוצר: אין לפגוע בערי הפיתוח, אף שהם אומרים שישקיעו בהן יותר.

סילבן שלום (הליכוד):

אני מקווה מאוד שאתה, כיושב-ראש הקואליציה, תוכל לומר מלה טובה לראש הממשלה ולשר האוצר, ואני מקווה שתביא לכך שאותם שני יישובים – שבמקרה קרובים לאזור מגוריך – אכן יהיו בפנים.

חבר הכנסת חיים אורון דיבר על-כך שהתיקו הסתיים. אכן התיקו הסתיים והיום יש לכם 61 קולות, אך למה גרם סיום התיקו בין שתי המפלגות הגדולות ובין שני הגושים? הוא גרם לכך שערי פיתוח לא מקבלות, אבל "כור" מקבלת, קופת-חולים מקבלת והקיבוצים מקבלים. כולם מקבלים, כל אותם גופים אשר קרובים לשלטון.

חיים אורון (מרצ):

כל עיירות הפיתוח מקבלות.

סילבן שלום (הליכוד):

קריית-גת לא בפנים, קריית-מלאכי לא בפנים, אריאל לא בפנים, יבנאל לא בפנים. יישובים רבים אינם בפנים, אבל הגופים המקורבים לשלטון – לאחר שינוי סדרי העדיפויות – הם אלה שמקבלים. לצערי הרב, לא צריך היה לקחת מקריית-מלאכי ומקריית-גת כדי לתת לקופת-חולים ולקיבוצים.

היו"ר ר' אדרי:

תודה לחבר הכנסת סילבן שלום. אני מזמין את חבר הכנסת שאול יהלום. אחריו – חבר הכנסת יהושע מצא.

יהושע מצא (הליכוד):

חבר הכנסת יהלום איננו.

היו"ר ר' אדרי:

הוא נמצא.

שאול יהלום (מפד"ל):

חבר הכנסת מצא, קומפלימנט כזה כבר הרבה זמן לא קיבלתי. סימן שעשיתי דיאטה.

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, רבותי השרים, אני רוצה לקרוא דווקא לממשלה, דווקא לקואליציה, לחזור בה מדוח-שבס, מההצעה של שבס. כמובן, אנחנו נתמוך ואנחנו תומכים בהארכת המצב הקיים, מצטערים שלא מאריכים את תוקפו לתקופה ארוכה יותר, סומכים על כך שהממשלה גם לא תצליח – כפי שהסביר חבר הכנסת דן תיכון, בטוב טעם – והעניין בוודאי יבוא בעוד שלושה חודשים להארכה נוספת.

אבל, אני רוצה לומר לכל מי שתומך בדוח-שבס, שאין כמו דוח-שבס דוגמה לפגיעה בזכויות האזרח ולפגיעה ולגרימת נזק חמור למשטר הדמוקרטי של מדינת ישראל.

היו"ר ר' אדרי:

סליחה, חבר הכנסת תיכון, אני מבקש להיות שותף לשיחה הנעימה הזאת.

דן תיכון (הליכוד):

אתה יכול להצטרף; זה מעניין.

היו"ר ר' אדרי:

אני מבקש, חבר הכנסת יהלום מדבר, הוא אומר דברי טעם, אני מבקש לאפשר לו.

שאלו יהלום (מפד"ל):

תודה רבה, אדוני היושב-ראש.

היו"ר ר' אדרי:

בבקשה, אדוני.

שאלו יהלום (מפד"ל):

מה קורה? יש ממשלה בישראל שקובעת סדרי עדיפויות של חלוציות, ושולחת את בניה למקומות קשים ביותר, ואומרת לבניה אלה: אתם הולכים למקומות הקשים ביותר כדי לבצע משימות לאומיות, ולצורך העניין הזה היא קובעת שהמקומות האלה יזכו בסיוע כאזורי פיתוח. עכשיו באה ממשלה חדשה. הממשלה החדשה, אילו רצתה לשמור על הצדק ולא להיות פוליטית במובן הצר של המלה, היתה יכולה להוסיף סדרי עדיפויות, היתה יכולה לשנות פה ושם, אבל לבוא ולומר לתושבים האלה שגרים ביישובים, במקומות הקשים ביותר: אתם לא חלוצים עוד? מה מצפה ממשלה כזאת? אלה זכויות האזרח? זה משטר דמוקרטי תקין?

רק השבוע היינו עדים לרצח על-ידי מחבלים ליד היישוב עלי-זהב. יש זוג יישובים, עלי-זהב ופדואל, אני מציע לכל חברי הכנסת לבוא ולבקר ולראות את אורך הכביש ופיתוליו, לראות באילו תנאים גרים המתיושבים האלה, וזוהי חלוציות לשמה, לא רק במובן של סכנת נפשות ומסירות נפש, אלא באמת חלוציות לשמה. האם במצב של חלוציות זאת נבוא היום ונגיד לעלי-זהב ולפדואל – וזה מה שאומר דוח-שבס – מכאן ואילך אנחנו לא נותנים לכם עוד תנאים של אזורי פיתוח? האם ממשלת הליכוד, לדוגמה, מנעה מיישובי הבקעה את התנאים הטובים שניתנו להם על-ידי מפת הפיתוח? זה בעדיפות דווקא של ממשלת העבודה, נניח, להקים יישובים בבקעה? מה פתאום? השיטה הזאת, לקחת יישובים חלוציים, לבוא כאשר ממשלה מתחלפת ולהחליף את החלוציות, זוהי שיטה שמחנכת לא לסדר עדיפויות אחר אלא לחוסר חלוציות; לכך שכל אדם יעשה את חשבונו האנוכי, האישי, הפרטי, משום שידע שהיום קוראים לו למשימה זאת, מחר תבוא ממשלה אחרת ותחליף את סדר העדיפויות.

לסיום דברי ברצוני להוסיף, שאם באמת רוצה ממשלת ישראל לומר: אני עושה דבר נכון – היא לא צריכה להטיל את המשימה על מנכ"ל משרד ראש הממשלה, ששיקוליו פוליטיים למהדרין, אלא אדרבה, תמנה הממשלה, ואני בטוח שכל הבית יתמוך בזה, ועדה אובייקטיבית של אנשים לא-פוליטיים, והוועדה הזאת תקבע לאילו יישובים במדינת ישראל מגיעות זכויות של סיוע ועזרה, ולאילו יישובים לא. אז אנחנו נתמוך, כי אז השיקולים יהיו אובייקטיביים, ולא פוליטיים חד-צדדיים, שפוגעים בזכויות האזרח והחלוץ שהלך בשליחות המדינה למשימות לאומיות.

היו"ר ר' אדרי:

תודה לחבר הכנסת שאול יהלום. אני מזמין את חבר הכנסת יהושע מצא, ואחריו – את חבר הכנסת רון נחמן.

קריאה:

היו"ר ר' אדרי:

אמרתי שהרשימה סגורה ובה אלה שנרשמו עד השעה שבה סגרתי את הרשימה.

יהושע מצא (הליכוד):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, קורה כאן דבר מוזר בניהול המערכות שלנו, שמתחולל לנגד עינינו. דוח-שבס, דוח של סדר עדיפויות חדש; עוד לא נדון בוועדת הכספים, לא היה, נדון כבר פעמיים בוועדת הפנים ואיכות הסביבה, בטרם יצאו ראש הממשלה ושבס לארצות-הברית סיימנו ישיבה שנייה, ואז סיכמנו עם שבס, שכאשר הוא יחזור מארצות-הברית תמשיך ועדת הפנים ואיכות הסביבה לקיים את הדיון שטרם הסתיים.

והנה הממשלה מביאה בפנינו את החוק, כשוועדת הכספים עוד לא דנה, וועדת הפנים ואיכות הסביבה עוד לא סיימה – – –

דן תיכון (הליכוד):

שר המשפטים ד' ליבאי:

יהושע מצא (הליכוד):

אני יודע מה שלא מביאים, ידידי הטוב, אדוני שר המשפטים; אני יודע בדיוק. מאריכים עד 30 ביוני את הישן, מתוך מגמה שידונו בדוח-שבס וסיימו. ואני אומר, שמי שרוצה לקיים דיון אמיתי ורציני לא

יכול להאריך עד 30 ביוני. הוא צריך לתת את השהות. הנושא עדיין בדיון, ועדת הכספים לא קיימה את הדיון שלה, ועדת הפנים ואיכות הסביבה לא סיימה את דיוניה, ואנחנו יוצאים לפגרה.

זה בתחום השאלה: כיצד מנהלים את הכנסת הזאת, וכיצד הממשלה רוצה לחטוף כאן חוק ולהאריך.

אני פונה לידידי, יושב-ראש ועדת הכספים, חבר הכנסת גדליה גל: הממשלה קבעה סדר לאומי חדש; סדר עדיפויות חדש. מי שרואה את ההתקוממות שיש, שנקבעה בדוח-שבס, מבין שמוציאים החוצה כל מה שלא מקורב למפלגת העבודה, ובאים ואומרים: זה תחום גיאוגרפי. בתחום הגיאוגרפי הזה מוצאים את כל אותם קיבוצים לאורך הירדן וליד הכינרת, ולעומת זה מוציאים את ערי הפיתוח ואת כל אותם יישובים ביהודה ובשומרון.

אנחנו, כאשר היינו בשלטון, אדוני היושב-ראש, ידענו שיש מצוקה למשק ההסתדרותי – – –

דן תיכון (הליכוד):

תקשיב, חבר הכנסת גל, תקשיב.

יהושע מצא (הליכוד):

ידענו שיש מצוקה לקיבוצים, ידענו שיש מצוקה ל"כור", ועזרנו ביד רחבה. אבל אם אתם הולכים על-פי השיטה, שמה שהוא שלכם יקבל את העזרה והאחר יזרק החוצה, אני מציע לכם לשקול את העניין פעם נוספת, וגם לממשלה. הליכוד יחזור לשלטון. אל תאלצו אותנו ללכת בדרך האפליה שלכם, כי אנחנו נהגנו בצורה ממלכתית. לא יכול להיות שקריית-גת תהיה בחוץ, ואתם מדברים על סדר עדיפויות, שהנה התחום של הנגב נכלל, וכאשר מגיעים לבאר-שבע, שהיא בראשות הליכוד, מוציאים אותה החוצה. איפה הגיאוגרפיה?

אומרים: אנחנו נעשה טיפול פרטני, נקודתי, לאותם יישובים לפי התנאים הסוציו-אקונומיים. פירוש של דבר שאתם רוצים להחזיר את המדינה הזאת לתקופה של ספיר, כאשר היה לו פנקס שחור, ושם הוא טיפל במי שהוא רצה לתת לו פרוטקציוניזם. השיטה הזאת כבר נמחקה וחלפה. אנחנו העברנו אותה מן העולם. אל תחזירו אותנו לשיטת הפרוטקציה, לשיטת הטיפול הפרטני, תנו שהות, ותאריכו את החוק הקיים עד 31 בדצמבר 1993. תתקנו את העוולות שיש בדוח-שבס, תכללו את ערי הפיתוח שהוצאתם החוצה, תכללו יישובים שהם באמת בתחום הסכנה הביטחונית, לא רק מה שבתחום "הקו הירוק". יש גם אחר שצריך לשמור עליו. אל תיצרו את האפליה הזאת, כדי שאנחנו לא נצטרך להשתמש, חס וחלילה, בשיטות שלכם כשנחזור לשלטון. אדוני, אני מודה לך מאוד.

היו"ר ר' אדרי:

תודה לחבר הכנסת יהושע מצא. אני מזמין את חבר הכנסת רון נחמן, ואחריו – את חבר הכנסת יורם ל.

דן תיכון (הליכוד):

הארכת את הרשימה?

היו"ר ר' אדרי:

לא הארכת. רשמתי את אלה שנרשמו בזמן, אלה שנמצאים ברשימות של מזכיר הכנסת, וכך אני פועל. בהתחלה נרשמו ארבעה, לאחר מכן עוד ארבעה, וכך אני פועל.

דן תיכון (הליכוד):

הם כבר חמישה.

היו"ר ר' אדרי:

לא. לא נכון, אדוני חבר הכנסת דן תיכון.

רון נחמן (הליכוד):

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, אני בטוח שהיושב-ראש, חבר הכנסת רפי אדרי, יודע היטב היטב לספור, ואם הוא אמר את המספרים הללו – הוא צודק.

ידידי חבר הכנסת גדליה גל, אני פונה אליך כיוון שהצעת החוק הזאת צריכה לבוא לוועדה. אחת משתיים: או לא לאשר את החוק הזה ולהוריד אותו מסדר-היום, וב-1 באפריל איש לא יקבל שום הטבות, איש לא יקבל שום הנחות, איש לא יקבל שום פריבילגיות ממדינת ישראל בכל האזורים, או האלטרנטיבה השנייה – להאריך את תוקף החוק בצורה מסודרת, על-פי נוהלי מינהל תקין, עד 31 בדצמבר 1993, כפי שמלכתחילה היינו צריכים. אבל הממשלה, בלחץ שלה להראות את שינוי סדרי העדיפויות שלה, ביקשה ארכה של שלושה חודשים.

אדוני יושב-ראש הוועדה, היה ידוע ב-1 בינואר 1993, כאשר ישבנו כאן במליאה כמה ימים לאישור התקציב, שלא ניתן יהיה להגיע להבנה בקשר ליישומם של סדר העדיפויות הלאומי, מאחר שהיסוד של הסדר הזה פגום.

אני אומר כאן לשר האוצר, שאיננו יושב כרגע באולם המליאה – וזו תופעה רגילה כאן במליאה שהשרים אינם, ולא שר המשפטים צריך להגן על שר האוצר – מה שעושה הממשלה כרגע זו רשעות,

רשעות לשמה. זה רשע, זה זדון, כדי לפגוע בקיום של האנשים בתנאים קשים. זה רשע, והציבור צריך לדעת מה יקרה כתוצאה מכך, כאשר אתם אומרים שלאוכלוסייה של ערבים שנמצאת ביהודה ובשומרון מגיעים תנאים כלכליים. אתמול דיבר כאן ראש הממשלה על ההשקעות אצל הערבים, ובה בשעה פוגעים ביהודים.

נעמי חזן (מרצ):

אתה מתחיל להשוות את התנאים.

רון נחמן (הליכוד):

את תיתני לי לסיים את הדברים שאני רוצה לומר במסגרת שלוש דקות. אני אתווכח אתך בכל מקום על הרשע שאת מייצגת. את מייצגת רשע. את מייצגת זדון.

נעמי חזן (מרצ):

אתה קורא – – –

רון נחמן (הליכוד):

את יכולה לצעוק כמה שאת רוצה, את מייצגת את הרשע נגד יהודים, נגד ילדים.

נעמי חזן (מרצ):

— — —

היו"ר ר' אדרי:

חברת הכנסת חזן, אני מבקש ממך. קריאת ביניים אחת זה בסדר, אבל לא לאורך זמן.

דן תיכון (הליכוד):

תקרא לרופא.

רון נחמן (הליכוד):

אני מודה לך, אדוני היושב-ראש.

אני חוזר ואומר, אתם יכולים להחזיק דמוקרטיה, אתם יכולים לבוא ולומר: אנחנו מייצגים את הדמוקרטיה, את הטוהר ואת היושר – אתם רשעים. חברת הכנסת חזן, רשעים ומרושעים, משום שאת לא בדקת בחיים שלך יישוב יהודי אחד מעבר ל"קו הירוק", כדי לשאול מה מצבו הסוציו-אקונומי. תתביישי לך כאן באולם הזה לומר שאת הולכת – – –

נעמי חזן (מרצ):

אני בדקתי.

היו"ר ר' אדרי:

חברת הכנסת נעמי חזן, אני מבקש ממך. אי-אפשר בצורה כזו. אני מבין הערת ביניים אחת. הוא הנואם עכשיו ולא את. אפשרתי לך קריאת ביניים אחת, אפילו שתיים. נא להתחשב גם ביושב-ראש.

שאול יהלום (מפד"ל):

זה נכון – – –

היו"ר ר' אדרי:

אני מבקש לאפשר לחבר הכנסת רון נחמן להמשיך, אבל גם לסיים.

רון נחמן (הליכוד):

ולכן, אדוני היושב-ראש, מאחר שאני בא למנוע רשע, ולפני שבדקו את המרכיבים הסוציו-אקונומיים, ולפני שבדקו מצבו של כל יישוב, זו שגיאה ממדרגה ראשונה, זה דבר רע ביותר כאשר הולכים ומסמנים את המטרה מסביב לחור, מסביב לאזור הפגיעה.

כיוון שההחלטה היא פוליטית, אני קורא לידידי חבר הכנסת גדליה גל, לא להיות פזיזים. אני סומך על ההגיונות שלך, ואומר לך לקרוא לממשלה להאריך את התקנות האלו. לא אותם 7% של פטור ממס משנים, אלא מה משתמע מכך ומה אומרים. בוא נאריך את תוקפן עד 31 בדצמבר. בתוך התקופה

הזו, אם תצטרכנה להיערך בדיקות לגבי מצבו של כל יישוב ויישוב, אם מגיע או לא מגיע לו, על-פי אמות מידה של יושר, על-פי קנה מידה של הגינות ציבורית, אני הראשון שיתמוך בזה. אבל, שיטת ה"חאפ", לחטוף היום את הדברים האלה, ובעוד שלושה חודשים להגיע לאותו מצב, לפי דעתי זו שערורייה לאומית, ואסור לנו כחברי כנסת לתמוך בכך. תודה רבה, אדוני היושב-ראש.

היו"ר ר' אדרי:

תודה לחבר הכנסת רון נחמן. אני מזמין את חבר הכנסת יורם לס. נותרו עוד שני חברי כנסת. אחריו – חבר הכנסת שלמה בוחבוט, ואחרון – חבר הכנסת גדליה גל.

יורם לס (העבודה):

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, דוח ועדת המנכ"לים לאזורי פיתוח, הידוע כדוח-שבס, לוקה בחסר. אני מצטרף לדברים שנאמרו קודם ואומר, שבדברים האלה אי-אפשר להוריד בקודש. זאת תמימות פוליטית לחשוב שאפשר יהיה להוריד הטבות מאזורי פיתוח. דוח הוועדה היה אולי צריך להוסיף למי שמגיע לו יותר. אבל לא מורידים בקודש.

כל זה לגבי מה שקורה בתוך "הקו הירוק". מחוץ ל"קו הירוק", ובהתאם למדיניותה של ממשלת ישראל, שנבחרה, בין השאר, כדי לשנות את סדרי העדיפויות שלה, אני נאלץ להעניק עכשיו טיפול נקודתי לדוח-שבס בנושא של חבל-קטיף.

שאול יהלום (מפד"ל):

אין "קו ירוק". איפה יש "קו ירוק"?

יורם לס (העבודה):

אני אומר זאת כמי ששירת שם חודש במילואים, בכל הסמטאות של ח'אן-יונס והסביבה. מה קורה מעבר ל"קו הירוק" ובגוש-קטיף? אומר דוח-שבס: אזורי ביטחון. אני מבין שבקעת-הירדן היא אזור ביטחון; מנגד רואים חיילים ירדנים. מי שעומד בתצפיות בגוש-קטיף רואה חייל מצרי עם כמה תרנגולים, אבל הטנק המצרי הראשון נמצא 300 קילומטרים מאחוריו.

באמת אני פונה אל ההיגיון המספרי שלכם – כמה אלפים זעומים מאוד של יהודים יכולים לגור באזור שהם מהווים בו נטל ביטחוני, באזור שאוכלוסייתו מתרבה ב-4% לשנה, ריבית דריבית.

שאול יהלום (מפד"ל):

גבול הצפון – זה לא נטל ביטחוני? בקעת-הירדן – זה לא נטל ביטחוני? ירושלים המזרחית – זה נטל ביטחוני? מה זה שייך לנטל ביטחוני?

היו"ר ר' אדרי:

חבר הכנסת יהלום, אני מבקש. אני מתחשב ואתה יודע זאת. אני מבקש לאפשר לנואם להמשיך את דבריו.

יורם לס (העבודה):

הרי הגענו לאבסורד, שפועלים יהודים מתוך "הקו הירוק" נוסעים החוצה מ"הקו הירוק" כדי לקטוף פרחים בחבל-קטיף. אתה יודע כמה זה עולה? איזה ליווי של שיירות? כמה פלוגות יושבות שם?

שאול יהלום (מפד"ל):

הם מובטלים. כך אתה רוצה לחסל את האבטלה? מצאתם להם עבודה.

יורם לס (העבודה):

אני אתן לך את הפתרון. רובו של עם ישראל מבין, שאי-אפשר להמשיך לגור בתוך הרצועה. הפתרון הוא פשוט: את החממות צריך להשאיר שם כדי שהערבים יעבדו שם, ולא יסתובבו בין הרגליים שלנו בתל-אביב. שהערבים יעבדו שם ואנחנו נביא – – –

חנן פורת (מפד"ל):

אתה בעד סגירת הרצועה?

יורם לס (העבודה):

אני בעד פירוק כל המפקדות של צה"ל מהרצועה; להוציא משם את כל קצינות החינוך והסדנאות ולשבת מחוץ לרצועה עם המפקדות.

חנן פורת (מפד"ל):

אתה בעד סגירה?

יורם לס (העבודה):

אני גם אומר איך לסגור. המפקדות תשבנה בחוץ, ואם יהיה צורך, ניכנס לשם עם טנקים. לא לגור שם. אני מסיים, אני לא רוצה להאריך. גוש-קטיף זה נטל על הביטחון של מדינת ישראל, וכל עם ישראל יודע את זה.

שאול יהלום (מפד"ל):

כל עם ישראל נטל ביטחוני.

היו"ר ר' אדרי:

אתה מגזים.

יורם לס (העבודה):

עם כל הכאב, הצער והקורבנות, ואני לא מדבר על הבסיס האיש, לא ייתכן להשקיע בגוש-קטיף תקציבים של מדינת ישראל, במקום שכל אחד יודע שאין אפשרות לשבת שם. את הכסף הזה צריך להשקיע בתוך "הקו הירוק". צריך לפתור את בעיית המובטלים בשדרות, ולא בגוש-קטיף. הערבים יעבדו בחממות בגוש-קטיף, ואנחנו נעשה את הייצוא של הפרחים. אנחנו נביא להם את השיווק בהולנד, את ה"ג'מבואים" – את הכול. הערבים יעבדו שם ולא בתל-אביב. זה הפתרון האמיתי.

היו"ר ר' אדרי:

תודה לחבר הכנסת יורם לס. אני מזמין את חבר הכנסת שלמה בוחבוט. אחרון – חבר הכנסת גדליה גל.

יורם לס (העבודה):

למה לא? 300 מיליון שקל פרחים.

היו"ר ר' אדרי:

חבר הכנסת לס, היה לך די זמן להסביר את עצמך, והסברת את זה יפה.

שלמה בוחבוט (העבודה):

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, המלים של חבר הכנסת רון נחמן לא מקובלות עלי. אפשר לתת ביטוי בצורה אחרת. אני יודע את הזעם. אני מבין אותו כראש עיר. אבל, לדעתי, המלים האלה לא צריכות להיאמר בבית הזה. זאת אף שאני מסכים אתו לגבי חלק מהדוח, שגם עלי לא מקובל. ציפיתי שוועדת המנכ"לים תשב, תדון ותשתף את ראשי ערי הפיתוח, כי אם רוצים לשנות את הסיווג, לא מספיק רק להוריד יישובים, אלא צריך לדעת מה הם התכנים החדשים שאנחנו מכניסים בסיווג הזה.

לצערי, כל השנים ערי הפיתוח היו במצוקה. חלקן יצאו, חלקן מתלבטות בבעיות קשות. כאשר אנחנו מדברים על שינויים ועל סדר עדיפויות לאומי, הייתי רוצה לראות פריבילגיות מיוחדות לנגב ולגליל. לא מספיק להוריד יישובים. אני לא הייתי כל כך מסכים שיורידו יישובים. תמיד אפשר להפחית. האם זו תוכנית? האם כך אנחנו רוצים לפתור את הבעיות? ובעיקר כאשר אנחנו מדברים היום על פיזור האוכלוסייה. אנחנו רוצים לראות תושבים ממרכז הארץ יורדים לנגב, עולים לגליל ומקימים את בתיהם. ראינו זאת השבוע במעלות, כאשר רבים באו לרכוש שם בתים.

אני הייתי מצפה מהמנכ"לים שימליצו על כמה דברים. מה עם יום לימודים ארוך? מדוע בתוכנית הזאת הוא לא מופיע? אני רוצה שב-1 בספטמבר יהיה יום לימודים ארוך בכל ערי הפיתוח, ואני אפעל לכך. אני הייתי רוצה לראות תנאים מיוחדים למשיכת יזמים חדשים. לא די בכך שנותנים למפעל 38% מענק; אם לא נציע לו הצעות מפתות על מנת למצוא פתרון לבעיות הקיומיות שיש בכל מקום, הוא לא יבוא.

רבותי, נכון אולי שתפיסת עולמי הפוליטית אומרת שצריך לפנות את יהודה ושומרון. אבל עד אז אני הייתי רוצה שאותם בתי-ספר ימשיכו לקבל אותם מענקים שהם קיבלו עד עצם היום הזה בהיותם בערי פיתוח. מקובל עלי שצריך להפנות לגליל ולנגב יותר תנאים לתעשייה, לתשתיות ולכל מיני דברים אחרים. אבל, כפי שאמרתי, בנושא החינוכי חייבים להמשיך לטפל.

אני קורא פה לשרת החינוך להחזיר את כל המכתבים שנשלחו לאותן ערים שהוחלט להוציאן מהתוכנית, כי התוכנית עוד לא אושרה ועוד לא נדונה בוועדות השונות של הכנסת. אני מציע שאכן נקבל את הצעת הוועדה לדחות או להאריך את ההסכמים בשלושה עד חמישה חודשים, על מנת לאפשר לבית הזה לדון בשיקול דעת, על מנת לקבל החלטה מאוד חשובה לפיתוחן ולשגשוגן של ערי הפיתוח.

היו"ר ר' אדרי:

תודה לחבר הכנסת בוחבוט. אני מזמין את חבר הכנסת גדליה גל.

גדליה גל (העבודה):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, אני מקשיב ואני לא בטוח שאני מבין על מה דיברו עד עכשיו, משום שלא מדובר בהצעה שקשורה למפת שבס. כל מה שמוצע בפני הכנסת הוא להאריך את תוקפה של מפה מעוותת, שהיא מעוותת כבר כמה שנים. מדובר פה במפה, שיש בה חלקים הקשורים למטרה שלשמה ניתנו הטבות האלה, ובתוספת של הטבות פוליטיות שניתנו במשך השנים האחרונות.

האם חבר הכנסת יהלום יודע, למשל, שיישוב כמו עין-תמר בכיכר סדום איננו מקבל הטבות? לא רק השנה, לא לפני שנתיים ולא לפני שלוש שנים – – –

שאול יהלום (מפד"ל):

תוסיף אותו.

גדליה גל (העבודה):

תמתין, תקשיב.

חנן פורת (מפד"ל):

אם היית מביא תיקונים בלי לשנות דברים קיימים – ניחא.

דן תיכון (הליכוד):

לא הכרתם בעין-תמר.

גדליה גל (העבודה):

אני מנסה להסביר. אם בסוף לא תסכים אתי, בוודאי תאמר לי.

המפה הזאת מעוותת כבר כמה שנים. לכן מפתיע אותי שחבר הכנסת יהושע מצא או חבר הכנסת רון נחמן פתאום מדברים על איזה רשע. לפני שנה ורבע או לפני שנה וחצי הטיילו – – –

דן תיכון (הליכוד):

– – – על הרשע של שבס.

גדליה גל (העבודה):

אבל אנחנו לא עוסקים במפת הרשע של שבס. אנחנו עוסקים במפת הרשע של ממשלת הליכוד שהיתה.

דן תיכון (הליכוד):

תסלח לי.

היו"ר ר' אדרי:

חברי הכנסת, אפשרתי לכם קריאות ביניים.

דן תיכון (הליכוד):

סלח לי מאוד, המפה האוריגנלית עם שלטון המערך – – –

היו"ר ר' אדרי:

לא, לא. אני מבקש, חבר הכנסת תיכון. אפשרתי לך לפני כן קריאת ביניים. אני מבקש, לא בצורה כזאת.

דן תיכון (הליכוד):

הוא לא יודע על מה הוא מדבר. לא נותנים לדבר.

היו"ר ר' אדרי:

נותנים לדבר, אבל כל אחד בתורו.

דן תיכון (הליכוד):

אבל הוא מאשים את כולם.

גדליה גל (העבודה):

לפני שנה וחצי נטלתי על עצמי, יחד עם קבוצת חברים מוועדת הכספים, להכין מפה חדשה, וכמעט הגענו לידי סיכום של המפה. אמרנו: נתרחק מכפר-סבא לא 10 ק"מ או 20 ק"מ, כפי שאני חשבתי, כי מספיק לתת מגב ההר ומזרחה; התפשרנו על 3 ק"מ מ"הקו הירוק", הכנסנו את עין-תמר והוצאנו את מגדל-העמק שעל-יד חיפה ועשינו תיקונים. אבל כשהגענו לוועדה קפצו כמה חברים, חברי הליכוד, ואמרו לחבריהם בליכוד: מי שמכם להצטרף לתוכנית כזאת? והנושא ירד מסדר-היום.

דן תיכון (הליכוד):

אבל הכנסנו את להב. בשבס להב בפנים.

גדליה גל (העבודה):

ואנחנו מופיעים היום ומתבקשים להאריך את מה שהצבעתי נגדו לפני שנה ורבע, את מה שהתנגדתי לו לפני שלושה חודשים ואת מה שאני מתנגד לו גם היום. אני חושב שיש לנו די זמן, כי כדי שזה יהיה אפקטיבי בשביל מס הכנסה, די אם נקבל ההחלטה עד 22-23 באפריל. עדיין אפשר להביא מפה כפי שצריך, מתוקנת. אינני יכול להסביר עוד לעין-תמר ועוד לעשרות יישובים כאלה, מדוע הם בחוץ.

חנן פורת (מפד"ל):

אני רוצה לשאול אותך שאלה.

היו"ר ר' אדרי:

עוד מעט שר האוצר ישיב. שר האוצר ישיב.

גדליה גל (העבודה):

אני מציע לשר האוצר: יש לנו די זמן, ואם יש צורך אפשר לכנס את הכנסת גם בזמן הפגרה. יש דברים חשובים שעושים, וזה חשוב לא פחות. אתה לא תוכל להסתכל בעיני מאות משפחות שהיו אצלך לפני שנה וחצי, מהגליל ומהנגב, והן לא על המפה הזאת שאתה מבקש עכשיו להאריך את תוקפה.

שר האוצר א' שוחט:

מי לא?

גדליה גל (העבודה):

הבאתי כדוגמה את עין-תמר, ואם תרצה אביא לך עוד דוגמאות.

שר האוצר א' שוחט:

עין-תמר כן בפנים.

חיים אורון (מרצ):

לא, עכשיו לא.

גדליה גל (העבודה):

אתה טועה.

שר האוצר א' שוחט:

בתוכנית החדשה היא תהיה בפנים.

גדליה גל (העבודה):

לכן אני אומר, שיש זמן עד 20 באפריל להביא את התוכנית החדשה. לא היתה שום סיבה להביא היום בחיפזון את הדבר הזה. ועדת הכספים תתכנס בפגרה כמה שצריך כדי לדון, וגם בחול-המועד פסח.

אני מציע לנו שלא לאשר את שלושת החודשים האלה ולהביא מפה חדשה, כדי שנוכל להסתכל לחברים שלנו בעיניים.

חנן פורת (מפד"ל):

אני רוצה לשאול אותך שאלה.

היו"ר ר' אדרי:

תודה לחבר הכנסת גדליה גל. אני מזמין את שר האוצר להשיב.

חנן פורת (מפד"ל):

אני רוצה לשאול שאלה.

היו"ר ר' אדרי:

סליחה, שר האוצר משיב. אולי הוא ישיב על השאלות שלך.

דן תיכון (הליכוד):

חבר הכנסת גל, אתה מכנס את הוועדה?

היו"ר ר' אדרי:

חברי הכנסת, אני מבקש. חבר הכנסת תיכון.

קריאות:

היו"ר ר' אדרי:

חברי הכנסת. חבר הכנסת אורון, אתה דיברת והסברת כל כך יפה את העניין.

חיים אורון (מרצ):

זה נכון.

היו"ר ר' אדרי:

למה אתה צריך להתווכח עכשיו? הסברת, שכנעת.

חנן פורת (מפד"ל):

אני רוצה לשאול שאלה עניינית ולא קנטרנית.

דן תיכון (הליכוד):

אתה מכנס את הוועדה?

היו"ר ר' אדרי:

חבר הכנסת תיכון, אתה לא מנהל את הישיבה. אני מבקש ממך.

דן תיכון (הליכוד):

אני רוצה לדעת אם אפשר ללכת הביתה.

היו"ר ר' אדרי:

שר האוצר משיב. אתה חופשי ללכת הביתה.

דן תיכון (הליכוד):

יושב-ראש ועדת הכספים צריך לכנס עוד את הוועדה. אם הוא אומר שהוא לא מכנס, אז הולכים הביתה.

היו"ר ר' אדרי:

שר האוצר ישיב גם על כך.

חברי הכנסת, אתם דוחים את סיום הדיון. עד 09:00 אפשר להמשיך.

חנן פורת (מפד"ל):

ברשותך, אני רוצה לשאול את שר האוצר שאלה עניינית ולא קנטרנית.

היו"ר ר' אדרי:

אדוני שר האוצר, אתה מסכים?

שר האוצר א' שוחט:

אבל קצרה.

חנן פורת (מפד"ל):

במציאות הנוכחית, כשעל דעת כל חברי הכנסת קיימים עיוותים, וכפי שהציג, בצדק, חבר הכנסת גדליה גל, מדוע לא ניתן, מתוך קונסנסוס, לפחות לגבי אותם מקומות – לא שמורידים מהם את ההטבות, אלא שלגבי כולם צריך לתת את ההטבות, כמו עין-תמר; להוסיף את זה כהוראת שעה בשלב הזה, עד להבאת הדברים בצורה יסודית. זאת השאלה.

היו"ר ר' אדרי:

תודה. אדוני שר האוצר, בבקשה.

שר האוצר א' שוחט:

אדוני היושב-ראש, רבותי חברי הכנסת, כמובן, אני מסתכל קצת בתמיהה על הצעקות שהיו, על ההערות שהיו והנאומים שהיו מהצד הזה של האולם, שכן אני זוכר טוב מאוד את הסיטואציה שעליה דיבר חבר הכנסת גל, כאשר בנינו איזה קונסנסוס, ברוח טובה, אבל עוצמת הרוב לא יכלה להתגבר

על ההחלטות של מתן אזור פיתוח א' ליישובים 70 מטר, 100 מטר וקילומטר מעבר ל"קו הירוק", מתוך עוצמה של הרוב, מתוך דחיסה ואי-רצון להגיע לאיזו פשרה, וכל זה לא היה כל כך מזמן, זה היה בסך הכול כאשר היינו בוועדת הכספים וחשבנו שצריך לעשות שינוי.

אני מוכרח להודות, היו חברים מסוימים בתוך סיעת הליכוד שהיו מוכנים להגיע לפשרה. חלקם יושבים פה באולם, אבל חלק מאלה שיושבים באולם הביאו למצב הפוך ולא רצו להגיע לשום פשרה.

אמרנו שאנחנו הולכים לשינוי סדרי עדיפויות, ושההחלטות הפוליטיות שהתקבלו בעניין הזה יימחקו כלא היו. אני מצטער שהממשלה לא יכלה להביא לקראת סיום הכנס את ההחלטות שהיא קיבלה בישיבתה, שבהן יש מפה חדשה וסדר עדיפויות חדש.

לכן באתי היום הנה, מכיוון שנוצרה בעיה כזאת או אחרת, ולצערי הרב החומר לא הובא לכאן, וביקשתי להאריך בשלושה חודשים את התמונה הקיימת בנושא של פטור ממס הכנסה.

חבר הכנסת גל, תרשה לי להגיד לך, שהתאריך הכי מאוחר שבו אפשר, באופן היפותטי, אם יתקבל החוק בכנסת בקריאה ראשונה, ולאחר מכן יהיה דיון בוועדת הכספים ושתי קריאות במליאה – התאריך המאוחר ביותר הוא 15 באפריל, ואי-אפשר לעשות את זה, עם כל הכבוד לך, שכן חג הפסח נכנס באמצע, הכנסת בפגרה ויצטרכו לכנס את הכנסת פעמיים: פעם אחת בשביל קריאה ראשונה ופעם שנייה בשביל קריאה שנייה ושלישית, ואי-אפשר לעשות את זה. איש מאתנו אינו רוצה, שאלה שהיום מקבלים פטור ממס, בכל המקומות, בכל אזורי הארץ, יקבלו את משכורת חודש אפריל ללא הנחות.

לכן אני פונה אליך ומבקש ממך, למרות הבעיה שיש לך עם עין-תמר, היא לא רק שלך, ולמרות הבעיה שיכולה להיות עם גוף כזה או אחר, להביא את הדבר כך שבהנחה שהחוק יאושר – ושמעתי גם את נציגי האופוזיציה, שאמרו שיתמכו בקריאה הראשונה – להביא לכך שוועדת הכספים תדון בעניין והדבר יובא בפגרה לאישור, שכן אחרת תהיה בעיה. אני חוזר ומבקש שהדבר יעשה כך, ואני מבקש את אישור הכנסת.

היו"ר ר' אדרי:

תודה לשר האוצר. הצעה לסדר ההצבעה לחבר הכנסת דוד מגן, בבקשה.

דוד מגן (הליכוד):

אדוני היושב-ראש, מוזר, אבל אף שאני באופוזיציה, אני תומך בדיוק בקביעה של שר האוצר. לא יכול להיות מצב, שאנחנו נאשר עכשיו את החוק בקריאה ראשונה בלבד, ב-31 במרס הכנסת נמצאת בפגרה, והנה החל מ-31 במרס אנחנו מפסיקים את ההקלות במס לערי הפיתוח משום שהתאריך חלף.

יש ניסיון בכנסת – אם החוק יאושר בקריאה ראשונה עכשיו, ועדת הכספים צריכה לשבת מייד, עוד בטרם נעילת הישיבה היום, ולחזור עם המלצה לקריאה שנייה ושלישית.

דן תיכון (הליכוד):

זה מה שרוצה שר האוצר.

היו"ר ר' אדרי:

תן לו לסיים את הצעתו. שר האוצר הציע לכנס את הכנסת בפגרה.

דוד מגן (הליכוד):

לא, אדוני היושב-ראש, אני מציע עוד לפני הפגרה. יש לנו ניסיון, צריך לעשות את זה עכשיו, אחרת אנחנו עושים פלסטר את ההצבעה בקריאה ראשונה, גם מצביעים וגם יודעים שהאוצר יאלץ לעבור על החוק משום שהחוק לא יהיה גמור.

היו"ר ר' אדרי:

תודה לחבר הכנסת דוד מגן.

חבר הכנסת שגיא, אני מבין שאתה תומך בהצעתו של חבר הכנסת דוד מגן.

גדעון שגיא (העבודה):

אני תומך בהצעת שר האוצר. לא ניתן לכנס כרגע את ועדת הכספים. נתכנס במהלך הפגרה.

דן תיכון (הליכוד):

מה פתאום?

דוד מגן (הליכוד):

המשמעות היא, שאי-אפשר לתת הקלות מס.

היו"ר ר' אדרי:

אדוני שר האוצר, אתה הצעת לכנס עוד הערב את ועדת הכספים?

שר האוצר א' שוחט:

אני הצעתי קודם כול לאשר את החוק פה ולהעבירו לדיון בוועדת הכספים. אני לא יכול לכפות על איש. יש שתי אפשרויות. יש אפשרות אחת, שעוד היום יהיה דיון בוועדת הכספים, וזה יחזור למליאה לקריאה שנייה ושלישית. יש אפשרות שנייה, שבמהלך הפגרה יאושר החוק ויוכן לקראת קריאה שנייה ושלישית, ואז לכנס את הכנסת לאישור החוק בקריאה שנייה ושלישית לפני 15 באפריל.

היו"ר ר' אדרי:

חברי הכנסת, אני חושב, שלכנס את הכנסת עד 15 באפריל, זה לא יהיה פשוט.

אלי דיין (העבודה):

אני מציע לגמור היום.

היו"ר ר' אדרי:

אדוני יושב-ראש הקואליציה, אני מבין שאתה תומך בהצעתו של חבר הכנסת דוד מגן. אבל אנחנו לא יכולים לכפות, אני מבין, על ועדת הכספים של הכנסת להתכנס עוד הערב. אנחנו רק יכולים לפנות בבקשה ליושב-ראש הוועדה, שיכנס את הוועדה עוד הערב.

חברי הכנסת, ועדת הכנסת שחררה את החוק הזה מחובת הנחה גם בקריאה שנייה וגם בקריאה שלישית. זאת אומרת, שאפשר עוד הערב לסיים את העניין.

אנחנו עוברים להצבעה. מי בעד הצעת חוק הסדרים במשק המדינה (היטלים וארנונה) (תיקון מס' 4), התשנ"ג-1993, בקריאה ראשונה, והעברה לדיון בוועדת הכספים של הכנסת – יצביע בבקשה.

הצבעה מס' 8

בעד ההצעה להעביר את הצעת החוק לוועדה – 21

נגד – אין

נמנעים – 1

ההצעה להעביר את הצעת חוק הסדרים במשק המדינה (היטלים וארנונה) (תיקון מס' 4),
התשנ"ג–1993, לוועדת הכספים נתקבלה.

היו"ר ר' אדרי:

בעד – 21, נגד – אין, נמנעים – אחד. הצעת החוק התקבלה בקריאה ראשונה.

אנחנו נפנה ונבקש מיושב-ראש ועדת הכספים לכנס את הוועדה עוד הערב, על מנת שאותם יישובים
הזכאים לפטור ממס ייהנו ממנו גם בחודש אפריל – ולא לגרום לאי-הבנות ולאי-נעימויות לעשרות
אלפי בתי-אב. תודה.

שאלות ותשובות

היו"ר ר' אדרי:

חברי הכנסת, לפני שנעבור להצעת חוק-יסוד: החקיקה, שאלות ותשובות. אני מזמין את שר
המשפטים להשיב על שאלות, בבקשה.

הקלת עומס התיקים בפרקליטות המדינה

חבר הכנסת א' פורז שאל את שר המשפטים ביום כ"ו בטבת התשנ"ג (19 בינואר 1993):

זה שנים רבות קיים עומס כבד של תיקים בפרקליטות המדינה. עומס זה גורם לעיכובים ממושכים
בהליכי ההעמדה לדין וגורם עינויי דין לאזרחים רבים.

ברצוני לשאול:

1. האם קיימת במשרד המשפטים תוכנית להקלת עומס התיקים בפרקליטות המדינה?

2. האם נשקלת החלטה משותפת עם היועץ המשפטי לממשלה, שלפיה בתיקים מסוימים תמסור המדינה את הייצוג לידי עורכי-דין פרטיים, בדומה למצב בבריטניה?

3. האם המניעה לכך – אם קיימת – היא עקרונית, או נובעת מבעיה של מימון?

תשובת שר המשפטים ד' ליבאי:

(לא נקראה, נמסרה לפרוטוקול)

1. הדרך המוצעת על-ידי משרד המשפטים להקלת העומס המוטל על פרקליטת המדינה הינה הוספת תקני פרקליטים ועובדים מינהליים לפרקליטות השונות. אלא שדרך זו תלויה בהסכמת משרד האוצר.

2. כידוע, כבר כיום מוסרת המדינה את ייצוגה בעניינים רבים לידי עורכי-דין פרטיים המקבלים יפוי כוח מאת היועץ המשפטי לממשלה. כך הדבר, למשל, בייצוג משרד הבריאות לצורך גביית חובות אשפוז וגביית חובות אחרים ולעניין הגשת כתבי אישום על-פי חיקוקים מיוחדים.

לצערנו, הניסיון הוכיח, כי במקרים לא מעטים העברת הייצוג לידי עורכי-דין פרטיים לא הביאה לתוצאות המקוות, ובנושאים מסוימים אף החמירה את המצב.

הגשת כתבי אישום בגין עוונות וחטאים אף היא איננה מסורה לפרקליטות המדינה אלא לתביעה המשטרית.

עם זאת, לא נשקלת העברת הייצוג בתביעות פליליות של פשעים לעורכי-דין פרטיים.

3. המניעה לכך היא כפולה – בעיקר עקרונית אך גם ממונית. בעניין זה יש להוסיף, כי השקעת משאבים פחותים בהרבה מאלה הנדרשים לייצוג פרטי יכולה להביא לזירוז ולקידום הטיפול בתיקים המגיעים לפרקליטות, באופן משמעותי.

כתבי אישום בגין בנייה ללא היתר של תושבים בדואים

חבר הכנסת ט' אלסאנע שאל את שר המשפטים ביום ד' בשבט התשנ"ג (26 בינואר 1993):

כנגד תושבים בדואים בנגב, אשר טרם נפתרה בעיית מגוריהם, מוגשים כתבי אישום רבים, וכמעט מדי יום, על-ידי עורכי-דין פרטיים, המקבלים שכר טרחה לפי מספר התיקים ולפי מספר הישיבות בבתי-המשפט.

הגשת כתבי אישום איננה תואמת את המלצות ועדת-מרקוביץ ואיננה מתחשבת בעובדה שהמדינה טרם הכינה פתרונות אלטרנטיביים לתושבים הבדואים שבנגב.

ברצוני לשאול:

1. מדוע הגשת כתבי אישום בגין בנייה ללא היתר נגד הבדואים בנגב מתבצעת על-ידי עורכי-דין פרטיים?

2. מדוע לא מוגשים כתבי אישום אלה באמצעות פרקליטות המדינה?

3. האם נשקלת מדיניות כללית, שלפיה נמנעים מהגשת כתבי אישום נגד תושבים בדואים בנגב כל עוד אין פתרון אלטרנטיבי חוקי ומעשי לאותם תושבים?

4. מדוע לא מתכנסת ועדת השרים לענייני פנים לדון בבעיית עשרות אלפי התושבים המתגוררים בנגב ולגבש תוכנית כוללת לפתרון בעיית יישובם?

תשובת שר המשפטים ד' ליבאי:

(לא נקראה, נמסרה לפרוטוקול)

1-2. התביעה בעניין זה ובנושאי תכנון ובנייה בכלל, ולא רק בנגב, מנוהלת זה שנים רבות על-ידי בעלי ייפוי כוח מטעם היועץ המשפטי לממשלה, המתמחים בנושאי תכנון ובנייה. חלקם יועצים משפטיים לרשויות וחלקם עובדים כיועצים וכתובעים מטעם ועדות התכנון.

הטיפול בתביעות אלה איננו טיפול שגרתי בעניין פלילי. גם החקירות אינן מבוצעות על-ידי המשטרה.

עורכי-הדין שייפוי הכוח ברשותם מייצגים את התביעה על-פי הסמכת היועץ המשפטי לממשלה. לפי ההנחיות יש פיקוח מקצועי מסוים והנחיה מקצועית הניתנת על-ידי היועץ המשפטי והפרקליטות באמצעות פרקליטי המחוזות. פיקוח זה הוא מצומצם ביותר.

המדיניות האמורה היא רבת שנים. היא מבוססת על שיקולים מקצועיים ומעשיים כאחד. אין כל אפשרות להטיל נטל זה על המערכת של משרד המשפטים. הפרקליטות מסוגלת להפעיל רק מידה מוגבלת של בקרה ופיקוח. עם זאת, מאחר שמדובר בפרקטיקה רבת שנים, אני מוכן לקיים דיון מחודש בנושא זה במשרד המשפטים ולבחון מחדש את ההסדרים הקיימים.

3. מדיניות האכיפה בנושא תכנון ובנייה בנגב מוכתבת על-ידי גורמי התכנון, משרד הפנים ומינהל מקרקעי ישראל.

כאשר הובאו בפני פרקליטת המדינה שאלות עקרוניות בתחום זה, היא הנחתה את התובעים שלא לבקש צווי הריסה בלי להתחשב בפתרונות המעשיים בשטח. למיטב ידיעתי, גם מדיניות משרד הפנים היא שיש להתחשב בפתרונות האכלוס, ומדיניות זו לא השתנתה.

4. ועדת השרים לענייני פנים היא בראשותו של שר הפנים. אני מציע להפנות שאלה זו אליו.

ממכות ההייצבות של היועץ המשפטי לממשלה בבתי-משפט

חבר הכנסת י' ביבי שאל את שר המשפטים ביום י"ח בשבט התשנ"ג (9 בפברואר 1993):

אנו עדים למשפטים אשר מוגשים על-ידי אנשים פרטיים נגד מוסדות ציבוריים, בענייני עוולות או אי-סדרים שנעשים.

לאחרונה קיבלתי פניות ממרצים באוניברסיטת בן-גוריון בבאר-שבע, אשר הסבו את תשומת לבי למאבקם, אשר כלל פנייה לבתי-משפט.

תובענה שמספרה 358/88 הוגשה על-ידי פרופסור רות ליטן לבית-המשפט המחוזי בבאר-שבע, ותובענה שמספרה 1213/90 הוגשה על-ידי ד"ר חיים גורדון לבית-המשפט המחוזי בתל-אביב.

בשתי תביעות אלה מועלות טענות בדבר הגבלת החופש האקדמי באוניברסיטת בן-גוריון בנגב וטענות בדבר אי-סדרים מינהליים.

ברצוני לשאול:

1. האם תובענה מסוג זה ראויה להתייצבות היועץ המשפטי לממשלה כדי שישמיע בה את דברו?

2. האם יש אמות מידה מקובלות לשימוש היועץ המשפטי לממשלה בסמכות ההתייצבות הנתונה לו בפקודת סדרי הדיון (התייצבות היועץ המשפטי לממשלה) [נוסח חדש]?

3. כמה פעמים בעשר השנים האחרונות השתמש היועץ המשפטי לממשלה בסמכות ההתייצבות?

שר המשפטים ד' ליבאי:

פניתי בנדון ליועץ המשפטי לממשלה, ולהלן תשובתו:

1. אין בפנינו מסמך כלשהו המתייחס לתובענה הנזכרת. על כן אין ניתן להשיב על השאלה לגופה. מכל מקום, סדרים מינהליים פנים-אוניברסיטאיים ושיקולים בשאלת קידום מרצים בדרגה אינם עניינים המחייבים התייצבות היועץ המשפטי לממשלה בהליך.

2. פקודת סדרי הדין (התייצבות היועץ המשפטי לממשלה) [נוסח חדש] קובעת לאמור: "ראה היועץ המשפטי לממשלה כי זכות של מדינת ישראל, או זכות ציבורית, או עניין ציבורי מושפעים או כרוכים, או עלולים להיות מושפעים או כרוכים בהליך פלוני שלפני בית-משפט, או לפני פקיד מסדר כמשמעותו בפקודת הקרקעות (סידור זכות הקניין), רשאי הוא, לפי ראות עיניו, להתייצב באותו הליך ולהשמיע דברו, או להסמיך במיוחד את נציגו לעשות זאת מטעמו". בכלל זה: אם אינטרס ציבורי, מדיני או כלכלי של המדינה עלול להיפגע. כמו כן נשקלת התייצבות היועץ המשפטי לממשלה מקום בו מדובר בהליך של הגנה על קטין או חסוי, או כדי לסייע לבית-המשפט בנושאים משפטיים סבוכים.

3. ניתן לומר כי מדי שנה מתייצב היועץ המשפטי לממשלה במוצע בכ-10 הליכים בבית-משפט ובכ-10 הליכים בבית-הדין לעבודה.

עד כאן תשובתו של היועץ המשפטי לממשלה.

היו"ר ר' אדרי:

תודה לשר המשפטים. שאלה נוספת לחבר הכנסת ביבי, בבקשה.

יגאל ביבי (מפד"ל):

אני חושב שמהנתונים שנתן לנו שר המשפטים עולה, שהיועץ המשפטי לממשלה לא מנצל מספיק, לדעתי, את הזכות הזאת. יש עוולות גדולים במערכת, ובעיקר במוסדות הנתמכים על-ידי הציבור. במקרים כאלה, בעיקר שהם תקדימיים ועקרוניים, במקרים שיכולים אולי להיות תקדימיים ולשפר את המערכת הציבורית, צריך היה היועץ המשפטי לממשלה להופיע יותר.

מהנתונים שהשר מסר עולה, שניצול החוק והסיוע המשפטי במקרים אלה הוא נמוך, ואני רוצה לשאול את השר: האם בדעת השר להנחות את היועץ המשפטי לנצל יותר את זכותו בעניין הזה, כדי למנוע עוולות מאזרחים?

היו"ר ר' אדרי:

תודה לחבר הכנסת ביבי. אדוני שר המשפטים, בבקשה.

שר המשפטים ד' ליבאי:

מדובר כאן בעניינים שאין היועץ המשפטי לממשלה יוזם, ולא המדינה היא הצד המעוניין על פניו. מדובר בהליכים שבדרך כלל מתנהלים בין צדדים, ואם לא יודיעו על קיום ההליך ליועץ המשפטי לממשלה, קשה להניח שהוא יכול לשקול אם עליו להשתמש בסמכות מיוחדת זו ולהתייצב כאן כדי להגן על זכות של מדינת ישראל, או על זכות ציבורית כלשהי.

לכן, אם נכבדי וידידי חבר הכנסת יגאל ביבי יבוא ויראה לי מקרה או מקרים, שמן הראוי היה שהיועץ המשפטי לממשלה יתערב בהם, ולא התערב, בין משום שלא ידע עליהם ובין שידע עליהם, מובן שאוכל לשוחח על מקרים אלה עם היועץ המשפטי לממשלה.

לבקשתך, אני גם אנהל עם היועץ המשפטי לממשלה שיחה בנושא זה, לאחר שראית להעלות את הנושא ברבים.

היו"ר ר' אדרי:

תודה לשר המשפטים.

חברי הכנסת, אנחנו עוברים – – –

אברהם פורז (מרצ):

אדוני היושב-ראש, אולי שר המשפטים ישיב בכל זאת על השאלתא שלי מס' 504?

היו"ר ר' אדרי:

אתה לא היית במקום, אבל כיוצא מן הכלל אנחנו נעשה זאת. בבקשה, אדוני שר המשפטים, אם תואיל להשיב על שאלתא מס' 504 של חבר הכנסת אברהם פורז.

אברהם פורז (מרצ):

תודה רבה.

שר המשפטים ד' ליבאי:

(קורא את התשובה על שאילתא מס' 504, ראה עמ' .)

תשובה זו אני נותן תוך תיאום והתייעצות עם הפרקליטות ופרקליטת המדינה.

היו"ר ר' אדרי:

שאלה נוספת לחבר הכנסת פורז, בבקשה.

אברהם פורז (מרצ):

אדוני השר, אתה בוודאי יודע שהמצב בבריטניה שונה בתכלית, ומי שעוקב לפעמים אחר סדרת הטלוויזיה "רמפול" רואה לפעמים, שאפילו באותו משרד עורכי-דין אחד הוא התובע והשני הוא הסניגור.

מה היא בעצם הסיבה לכך, שעל מנת להקל את העומס לא תעשו את מה שאנחנו בעצם עושים במקרים רבים אחרים: מפריטים? כמו שמפריטים חברות ציבוריות וכמו שמפריטים נכסים אחרים של המדינה, מדוע לא נעביר יותר ויותר ייצוג גם בתחום הזה? אני מניח שאפשר לקיים מערכת בקרה כזו, שלא יהיה שימוש לרעה, או שלא יקבלו אנשים לא-ראויים את הייצוג. הרעיון, לדעתי, הוא רעיון נכון.

היו"ר ר' אדרי:

תודה לחבר הכנסת פורז. אדוני שר המשפטים, בבקשה.

שר המשפטים ד' ליבאי:

כל רעיון ניתן לבחון מחדש, ולא צריך להיות נעול על הסדרים קיימים ועל שיטה קיימת. אבל אתה ואני יודעים, ראשית, ששכירת שירותיהם של עורכי-דין פרטיים, אם טובים הם, עולה ממון ניכר. ובסך הכול העלות לאוצר המדינה תהיה גדולה יותר.

שנית, הטלת משימות של תביעה על עורכי-דין פרטיים, שיום אחד מייצגים לקוח פרטי, ואולי גם נאשמים, ויום אחר יופיעו בבית-המשפט כמייצגים את המדינה ואת התביעה הכללית, עלולה ליצור בעיות של התנגשות אינטרסים ובעיות אתיות רציניות, דווקא במדינה שמספר תושביה יחסית לא גדול, כן ירבו, כשרבים מכירים רבים אחרים וכיוצא באלה. לכן, הדבר צריך להישקל בכובד ראש.

עד עכשיו ניסינו להימנע, עד כמה שאפשר, מעירוב רשויות ומעירוב אזרחים במשימות הנתונות לרשויות המדינה. אם על המדינה להיות הפרקליטה הטובה, תעשה זאת המדינה באמצעות אלה שהם עובדיה, וחלים עליה כל כללי האיסור הראויים בהתאם למשימה הזאת.

לכן אני חושב שיש היגיון רב בשיטה, ואם צריך לחפש דרכים להקל על הפרקליטות – וצריך, כי העומס שם הוא עצום – הרי לא בדרך הקלה המוצעת, אלא בניסיון לגייס יותר אמצעים לרשות אלה הממונים במדינה על אכיפת החוק.

היו"ר ר' אדרי:

תודה לאדוני שר המשפטים.

הצעת חוק-יסוד: החקיקה:

הצעת חוק הליכי החקיקה, התשנ"ג-1993

(קריאה ראשונה)

היו"ר ר' אדרי:

חברי הכנסת, אנחנו עוברים לסעיף ז' בסדר-היום: הצעת חוק-יסוד: החקיקה, בקריאה ראשונה; הצעת חוק הליכי החקיקה, גם כן בקריאה ראשונה. יציג את ההצעות במשולב שר המשפטים. בבקשה, אדוני שר המשפטים.

שר המשפטים ד' ליבאי:

תודה רבה.

נכבדי היושב-ראש, חברי הכנסת, הממשלה הנוכחית התחייבה בקווי היסוד שלה, בסעיף 12.2, לאמור: "הממשלה תשלים את חקיקת חוקי היסוד, על מנת להביא לגיבוש חוקה למדינה".

על-פי התחייבות זו לציבור, אני מתכבד להביא לכנסת חוק-יסוד חשוב נוסף, במגמה לצעוד צעד נוסף להשלמת חוקה כתובה לישראל. עם זאת אני חוזר ומבהיר, כי הסיעות השותפות לממשלה הנוכחית הסכימו ביניהן, שחוקי-היסוד לא יפגעו בענייני הדת. ובדעתי לכבד הסכם זה.

ועדת השרים לענייני חקיקה שקלה ובדקה, שהצעת חוק-יסוד: החקיקה מתיישבת עם המגבלה שקיבלנו על עצמנו בחקיקת חוקי-היסוד, והחליטה פה-אחד להניחו על שולחן הכנסת.

חוק-היסוד שאני מביא היום לפניכם עוסק בהליכי החקיקה במדינת ישראל. הוא דן בהליכי חקיקתו של חוק, בין שהוא חוק-יסוד ובין שהוא חוק רגיל של הכנסת. הוא דן בחקיקת המשנה, בתקנות השרים, והוא דן בתקנות לשעת-חירום.

חידושו החשוב הראשון של החוק הוא במתן מעמד משפטי בכיר לחוקי-היסוד שחוקקה הכנסת. חוקי-היסוד של הכנסת, למעט שניים, מסדירים את שיטת הממשל בישראל. הם קובעים את אופן בחירתם, סמכויותיהם ודרך עבודתם של כבוד נשיא המדינה, ממשלת ישראל, הכנסת, בתי-המשפט, מבקר המדינה, את כפיפות צה"ל לממשלה ואת עקרונות משק המדינה. לכל החוקים הללו אין עד היום מעמד משפטי מיוחד. חוקי-היסוד דינם כדין חוקים רגילים. הכנסת יכולה ברוב רגיל של חברי הכנסת, המשתתפים בישיבת הכנסת, לבטל או לשנות כל אחד מחוקי-היסוד האמורים. מאחר שאין דרישה ל"קוורום" בכנסת, יכול מספר קטן של חברי הכנסת לבטל כל אחד ממוסדות השלטון בישראל, גם את הכנסת וגם את בתי-המשפט וגם את ביקורת המדינה.

חוק-יסוד: החקיקה בא להעניק לכל חוק-יסוד עדיפות על חקיקה רגילה. זאת משמעותו של סעיף 5 לחוק-היסוד, שאני מביא היום לכנסת, הקובע: "חוק לא ישנה ולא יסתור חוק-יסוד".

אם יבקש מישהו בכנסת לבטל את אחד ממוסדות השלטון, לפגוע בדמוקרטיה בישראל, או לחוקק חוק העומד בסתירה לחוקי-היסוד, יהא עליו להגיש את הצעתו כתיקון לחוק-היסוד. שכן, להבא, לא ניתן יהיה לתקן חוק-יסוד: החקיקה בדרך רגילה, אלא רק באמצעות חוק-יסוד.

חוק-יסוד, כמו חוק רגיל, ניתן יהיה לקבל בקריאה ראשונה ושנייה ברוב קולות של חברי הכנסת המשתתפים בהצבעה. אבל, בהבדל מדרך חקיקתו של חוק רגיל, כדי לקבל חוק-יסוד, יהיה על רוב חברי הכנסת לתמוך בו, דהיינו, לפחות 61 מחברי הכנסת חייבים להצביע בעדו בקריאה השלישית. כעבור תקופת מעבר של חמש שנים, אם יבקשו לתקן חוק-יסוד, יידרש לכך רוב של שני-שלישים מחברי הכנסת, וזאת בקריאה השלישית בלבד.

בדרך זו מבקשים אנו ליתן יציבות ונוקשות לחוק-יסוד, בהשוואה לחוק רגיל. בלשון שלנו, אנו "משריינים" את חוקי-היסוד, שלא יהיה קל לפגוע בהם. אנו מניחים, שעקרונות הממשל הקבועים בהם זקוקים להגנה מיוחדת, כדי להגן על הדמוקרטיה בישראל.

ברצוני להדגיש, כי כל עוד מדובר במתן יציבות והגנה למוסדות השלטון ולדמוקרטיה במדינה, יש תמיכה כמעט מלאה בהצעת החוק שאני מביא בפניכם. אין זה מיותר להדגיש, שגם המפלגות הדתיות בכנסת תומכות, למיטב ידיעתי, בחלק זה, שמקנה יציבות והגנה לדמוקרטיה ולמוסדות השלטון.

מיכאל איתן (הליכוד):

גם מהבד"ץ קיבלתם הכשר?

שר המשפטים ד' ליבאי:

דיברתי על סיעות הבית כמיטב הבנתי ולפי התרשמותי, אלא אם כן אתה רוצה להאשים את הסיעות הדתיות בבית, שהן לא דמוקרטיות ושהן רוצות לפגוע בדמוקרטיה הישראלית או במוסדות השלטון. לי אין שום סיבה לומר זאת. לכן אינני מבין את הערתך.

מיכאל איתן (הליכוד):

רק שאלתי אם קיבלת הכשר של הבד"ץ, או מספיק רק של הרבנות הראשית?

שר המשפטים ד' ליבאי:

הדאגה של הציבור הדתי היתה בעבר ונשארה גם כיום למנוע אפשרות של פגיעה בענייני הדת, באמצעות חוקי-היסוד. עובדה היא, שחוקי-היסוד שנחקקו עד היום לא פגעו בענייני הדת. כל חוקי-היסוד שנחקקו עד היום נחקקו על דעת הסיעות הדתיות שהיו מיוצגות בממשלות ישראל. לכן, אין סיבה שמתן תוקף לאותם חוקי-יסוד שכבר נחקקו, על דעת המפלגות הדתיות, ידאיג אותם היום.

הסיעות הדתיות יכולות לחשוש, ואכן הן מביעות חשש, שמא הוראות חוק-יסוד: זכויות האדם ייתנו עילה לבית-המשפט לחוקה, אם יוקם, לפסול חקיקה דתית, בנימוק שהיא אינה מתיישבת עם זכויות האדם. בשל דאגה זו שלהן ודאגה של חוגים אחרים במדינה עדיין מתעכבת, כידוע, חקיקת חוק-יסוד: זכויות האדם. בשל דאגה זו שלהם קבעו הוראות מעבר, שבאו ליתן ביטוי להתחייבות שלנו, שחקיקת חוק-יסוד: החקיקה לא נועדה לפגוע בענייני דת ולא בסטטוס-קוו הקיים.

נתנו תשומת לב מיוחדת להוראות שני חוקי-היסוד, שהם חלק ממסכת זכויות האדם, והם חוק-יסוד: כבוד האדם וחירותו, וחוק-יסוד: חופש העיסוק. דאגנו ליתן ביטוי, בגרסה א' לסעיף 22 לחוק, הדן בהוראות המעבר, כי אותן הוראות באותם חוקי-יסוד שחוקקו בעבר, שבאו להבטיח את האינטרסים של הציבור הדתי – אותם סעיפים יקבלו תוקף גם בחוק הנוכחי, במגמה שהוראות חוק-יסוד: כבוד האדם וחירותו לא ישמשו עילה, כפי שהם חוששים, לפגיעה בחקיקה הדתית הקיימת.

אנו מציעים להעביר בעניין הוראות המעבר שתי גרסאות לוועדת החוקה, חוק ומשפט, אף שהרוב בוועדת השרים לענייני חקיקה תומך בגרסה הראשונה.

חברי הכנסת, בהצעת החוק תמצאו, בפעם הראשונה בחקיקה, ביטוי לזכותו של כל חבר כנסת להגיש הצעת חוק פרטית. תמצאו הוראות ברורות באשר לשלבי החקיקה.

פרק חשוב בהצעת חוק-היסוד מסדיר את נושא חקיקת המשנה. בפרק זה אנו חוזרים על הוראות שהכנסת היוצאת כבר אימצה בחוק-יסוד: הממשלה, המכונה חוק הבחירה הישירה של ראש הממשלה. החידוש החשוב הוא בסעיף 12 להצעת החוק הנוכחית, המסמיך את הכנסת לפקח על התקנת התקנות בידי שרי הממשלה, בין בהליכי אישור ובין בהליכי ביטול.

את אופן פיקוחה של הכנסת על התקנת התקנות לא כללנו בחוק-היסוד עצמו, אלא בחוק רגיל המלווה אותו, הוא חוק הליכי החקיקה, בסעיפים 17 ו-18.

עד היום יכלו שרים להתקין תקנות לביצוע הוראות החוק, ללא שום פיקוח, אלא אם החוק המסוים חייב אותם להביא את התקנות לאישור ועדה מוועדות הכנסת. לפי החוק החדש, אם בא השר לקבוע שהתושבים חייבים לציית לתקנות, ואם לא יעשו כן, יועמדו לדין, חייב השר להביא תקנות הקובעות ענישה פלילית לאישור ועדה של הכנסת, שהנושא נמצא בתחום אחריותה. דהיינו, תקנות כאלו חייבות לעבור ביקורת ולקבל אישור הכנסת או בכנסת. אבל אם יושב-ראש ועדה ימנע דיון וימנע קבלת החלטה בוועדה, ליצירת סחבת, והוועדה לא תחליט בדבר אישור התקנות או דחייתן בתוך 30 ימים מהיום שנמסרו לה, יראו את התקנות כאילו אושרו, וזאת כדי לא ליתן לחבר כנסת בודד או אחד המכהן כיושב-ראש ועדה זכות וטו על תקנות השר.

בשים לב לכך שהליך האישור יכול להימשך עד 30 ימים, ומתוך עירנות לכך שיש תקנות שיש להחילן ולהפעילן מייד, כמו תקנות בענייני כספים, שערי מטבע, פיחות, וכדומה, קבענו בסעיף 17(ב) לחוק הליך חריג, ולפיו אם שר סבור כי יש דחיפות מיוחדת להתקנת תקנות, הקובעות ענישה פלילית בשל הפרתן, רשאי הוא, באישור ראש הממשלה, להתקין, ותהיה להן תחולה מיידית. אלא שהוועדה הנוגעת בדבר בכנסת רשאית בתוך 30 ימים לבטל את תקנות השר.

נראה לי שהכנסת וגם הציבור יקבלו בברכה תיקון זה, שבא להגביר את הפיקוח הציבורי על הוראות העונשין שנקבעות כיום בידי שרים, בחקיקת משנה, ולא בחוקי הכנסת.

החידוש השלישי שבהצעת החוק הנוכחית עניינו בהגדרת מצב חירום, בסעיף 13 לחוק, ובהגבלת מצב חירום לשנתיים, אלא אם תחליט הכנסת להאריך את התקופה. כהוראת מעבר, מאריכה הכנסת את שעת-החירום הנוכחית עוד לשלוש שנים, וניתן כמובן להאריכה שוב.

אם קשה יהיה לכנס את הכנסת במצב חירום, רשאית גם הממשלה להכריז על מצב חירום, ותוקפה של הכרזה זו ל-30 ימים, אם לא אושרה או בוטלה קודם לכן על-ידי הכנסת. החוק החדש בא להסדיר את התקנת התקנות לשעת-חירום, למטרות הקבועות בסעיף 17 לחוק, ומגביל את השימוש באמצעי זה, שלא לפגוע גם בשעת-חירום בקיומם של המוסדות המרכזיים של השלטון ולא לפגוע בזכות-יסוד של האדם, אלא באופן ההולם מדינה דמוקרטית הנמצאת במצב חירום, ובמידה שאינה עולה על הנדרש.

בסך הכול מבקש החוק להעניק למדינה כלים הולמים להתמודד עם מצב חירום, תוך שמירה על כך שהכוח הרב הניתן לממשלה בשעת-חירום לא ינוצל לרעה.

חברי הכנסת, יום גדול היום לכנסת, שבאה לחוקק פרק כה חשוב בחוקי-היסוד של המדינה, שבא לחזק את שלטון החוק והדמוקרטיה במדינה, עם מתן כלים משפטיים להתמודד עם שעת-חירום.

נושא אחד לא נכלל בחוק-יסוד זה, והוא: כינונו של בית-משפט לחוקה. אני, אישית, תומך בהקמתו של בית-משפט לחוקה. אבל הדיונים בנושא זה לא תמו, יש חילוקי דעות, בין סיעות בכנסת ובתוך הסיעות, באשר לזהותו, להרכבו ולסמכויותיו של בית-המשפט לחוקה, ולכן החלטנו שלא להביא את עניין בית-המשפט לחוקה לכנסת, ולהמשיך לדון בו בוועדת השרים לחקיקה, עד שנגיע להבנה ולהסכמה רבה יותר בנושא. כינונו של בית-משפט לחוקה ייעשה בתיקון לחוק-יסוד: השפיטה, ואין מקומו בחוק-יסוד: החקיקה.

אבקש מכל חברי הכנסת לתמוך בחוק-יסוד חשוב זה ולהעבירו בתום הדיון בקריאה ראשונה לוועדת החוקה, חוק ומשפט.

אני רוצה להדגיש, שהצעת החוק הזאת עובדה במחלקת החקיקה של משרד המשפטים, ובמידה לא מעטה היא הולכת בעקבות הצעת חוק שהגיש קודמי, השר לשעבר דן מרידור. בעניינים מסוימים ומוגבלים ראינו, לאחר דיון מעמיק במשרד המשפטים, ולאחר מכן בוועדת השרים לענייני חקיקה, לשנות הוראות מסוימות ולהציע גרסה אחרת או מתוקנת. אני אקדם בברכה כל הערה עניינית להצעת חוק חשובה זו, ואשתדל להשתתף בישיבות ועדת החוקה, חוק ומשפט, כדי לדון שם בכובד ראש בכל השגה והערה, במאמץ להגיע למירב ההבנה וההסכמה, הייתי אומר לא רק האפשרית, אלא גם הלאומית, באשר לחוק-יסוד זה.

חשבתי שנתחיל לדון בחוק-יסוד זה סמוך לשעה 16:00. כך נאמר לי. אנחנו מתחילים לדון בו בשעה 18:20. כולנו יודעים שיש כינוס מסוים, לפחות של סיעות מסוימות, בשעה 19:30. עלי לארח הערב את שר המשפטים בממשלת הונגריה, שהוא אורח רשמי במדינתנו, ובהתאם ללוח הזמנים שנקבע מראש עלי ללוותו באירוע מסוים. אשר על כן, אני מבקש שהדיון יתחיל עכשיו, ובשעה מסוימת, לכשיתבקש הדבר, אדוני היושב-ראש, נראה לי שצריך יהיה להפסיק את הדיון, באופן שהמשכו יהיה ביום אחר. ומכל מקום, גם אם אני איאלץ לעזוב והדיון יימשך, אבקש ממך, אדוני היושב-ראש, לשמור על זכותי להשיב למתווכחים. והמשמעות של שעה מאוחרת זו היא, שההצבעה כבר לא תהיה היום. תודה רבה, אדוני היושב-ראש.

היו"ר ר' אדרי:

תודה לאדוני שר המשפטים.

אברהם רביץ (יהדות התורה):

היו"ר ר' אדרי:

חברי הכנסת, אני בהחלט חושב שהצעת החוק כפי שהוצגה על-ידי שר המשפטים היא הצעה חשובה ביותר, והיא ראויה לדיון ולתשומת לב מיוחדת. אנחנו נתחיל בדיון. נרשמו 23 חברי כנסת. נקציב שלוש דקות לכל נואם, ואני מבקש מכל חבר כנסת שיקפיד על הזמן שהוקצב לו.

אלי דיין (העבודה):

בחוק כזה שלוש דקות?

היו"ר ר' אדרי:

כן, שלוש דקות. כפי שאמרתי, נרשמו 23 חברי כנסת.

אלי דיין (העבודה):

אני מציע חמש דקות לכל נואם.

אברהם פורז (מרצ):

אדוני היושב-ראש, האמן לי שלא ידברו 23 חברי כנסת. אני מוכן לתת את ראשי שגם עשרה לא ידברו. לכן אתה יכול להכפיל לשש דקות.

היו"ר ר' אדרי:

אולי אתה תהיה צודק. אבל מאחר שכנראה נצטרך היום – – –

דוד צוקר (מרצ):

אני אתחיל בעשר דקות, ונלך בסדר יורד, נראה איך זה ילך.

היו"ר ר' אדרי:

חברי הכנסת, תודה על העצות. אני מזמין את ראשון המשתתפים בדיון – חבר הכנסת דוד צוקר, בבקשה; אחריו – חבר הכנסת מיכאל איתן.

דוד צוקר (מרצ):

אדוני היושב-ראש, אדוני השר, כנסת נכבדה, אכן, כפי שציין השר, זה יום חשוב, גם אם לא חגיגי, על-פי מספר המשתתפים כאן. אבל זה אירוע חשוב, ממשי, משמעותי, בכנסת השלוש-עשרה. חוק-יסוד: החקיקה, יחד עם חוק-יסוד: זכויות האדם, יכולים וצריכים להיות מושלמים בכנסת השלוש-עשרה, ונוכל אז למצוא את עצמנו ולהיות במצב שבו נאמר, שהשלמנו את עיקר – לא כל אבל עיקר העבודה להכנת חוקה למדינת ישראל.

בזמן הקצוב לי לא אעמוד, כמובן, בפרטים על כל סוגיות החוק הזה. אבל צריך לזכור שזה עכשיו מאבק משותף, משותף לכל סיעות הבית, ועניינן של כל סיעות הבית, חילוניות ודתיות, עניינם של חברים חילונים ודתיים, למצוא את ההבנה, גם אם במחיר ויתורים כלשהם, כדי לאפשר את חקיקת שני החוקים הללו. בשני החוקים יש פרובלמטיקה, גם בסוגיות של דת ומדינה. ניתן לעשות את זה, צריך לעשות את זה.

אלי דיין (העבודה):

לא בחוק הזה.

דוד צוקר (מרצ):

בחקיקה הזאת יש כמה כללים או כמה עקרונות, אצביע על שניים מהם, שחשיבותם העקרונית, חבר הכנסת דיין, היא כזאת, שהיא נוגעת גם לענייני דת ומדינה. אין טעם להסתיר, שכן הדברים גלויים וידועים.

הצעת החוק מציעה קביעה חשובה ביותר, אדוני השר, שהיא בעצם תאפשר לבית-המשפט העליון לפעול במידה די משמעותית כבית-משפט לענייני חוקה. הצעת החוק קובעת: חוק לא יסתור או ישנה חוק-יסוד. כן, משום שחוק-היסוד הזה, כמו חוק-יסוד אחרים, לכשישוריינו, על-פי הצעת החוק שהגשת לנו היום, צריכים לעצב את ספר החוקים הישראלי, את המציאות הישראלית, את הפרהסיה הציבורית. ולכן, גם בהוראות המעבר, אדוני השר – וזה עיקרון חשוב שני שעליו אני רוצה לעמוד – אנחנו צריכים לתמוך כולנו בגרסה א'. כן, ספר החוקים הישראלי, של מדינת ישראל, צריך לראות את עצמו כפוף להוראות, לנורמות, לעקרונות היסוד של חוק-יסוד: החקיקה, של חוק-יסוד: זכויות האדם ושל חוק-היסוד האחרים.

נכון, יש פה עוד קביעה חשובה, ההגדרה של מצב חירום, הצורך בהגדרה של מצב חירום, בניגוד למצב הקיים היום. פה נדמה לי שלא נמצא את עצמנו חלוקים בין דתיים ובין חילונים; אולי מחלוקות אחרות. אבל נדמה לי שגם בסוגיה הזאת אפשר להגיע להסכמה, ולא להשאיר את ההגדרה של מצב חירום לשרירות לבו של השלטון.

אדוני השר, כדי שהכנסת השלוש-עשרה תעניק למדינת ישראל חוקה, וזאת תהיה הכנסת כולה, ולא דווקא הקואליציה, צריך לעשות מאמץ בשני כיוונים: מן הצד האחד, הידברות מתמדת בין כל החוגים המיוצגים בבית; כן, הידברות מתמדת, חבר הכנסת רביץ, אמיתית, חבר הכנסת לוי, תוך ניסיון לשכנע ולהשתכנע.

אבל דרוש גם דבר נוסף, אדוני השר. ייתכן שבחלק מן הצמתים נצטרך גם להכריע, גם אם יש לזה מחיר. משום שהחקיקה הזאת לא תושג כמן הצונח מן השמים. היא תובעת מאבק, היא תובעת גם פשרה. היא תובעת בירור, אבל היא תובעת גם נחישות. ואני מקווה מאוד שבקואליציה רחבה בבית הזה, לאו דווקא רק על-פי המסגרת הצרה יחסית של הקואליציה והממשלה – נדמה לי שאפשר וצריך להגיע למצב, שבתום הקדנציה הזאת, על-פי עקרונות חוק-יסוד: החקיקה החשובה הזו, ועל-פי עקרונות שכמעט סוכמו בחוק-יסוד: זכויות האדם, נגיע למצב שבו נעלה את מדינת ישראל לכיתה גבוהה יותר, לרמה גבוהה יותר, של הדמוקרטיה החשובות בעולם.

היו"ר ר' אדרי:

תודה לחבר הכנסת דוד צוקר. אני מזמין את חבר הכנסת מיכאל איתן; אחריו – חבר הכנסת אברהם פורז.

מיכאל איתן (הליכוד):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, אדוני שר המשפטים, מי נתן לך סמכות לקחת את המנדט, שהעם שלח אותך לכאן ונתן לך, של משטר דמוקרטי, ולהפוך את הדמוקרטיה בישראל לאוליגרכיה של שופטים עליונים? אני רוצה לדעת, מי נתן לך סמכות לעמוד פה בפני שמונה-תשעה חברי כנסת, להעביר חוק שדורש אחר כך שינויים יסודיים ב-80 חברי כנסת? מי מוכן לזה? מי בעם יודע שהולכים לסרס את הכנסת, שהולכים לעשות ממנה אסקופה נדרסת, שסמכות של מועצה מקומית תהיה גדולה יותר מזו של כל הכנסת הזאת, שבת-המשפט יפסלו חוק אחר חוק? וכשתרצה הכנסת לתקן את המעוות, יגידו לה: רק 80 חברי כנסת יכולים לשנות.

אברהם פורז (מרצ):

מיכאל איתן (הליכוד):

ולמה רק 80 חברי כנסת? כי כאן החליטו בארבעה נגד שלושה. מי יודע איזה חומר נפץ יש כאן? מי יודע אילו שינויים מפליגים?

ואני רוצה שתשימו לב: הדמוקרטים הגדולים הכינו את חוק-יסוד: זכויות האדם. אבל לפי החוק הזה יצטרכו להעביר חוק-יסוד ברוב של 80. אבל לחוק-יסוד: זכויות האדם הם סידרו מסלול מיוחד, הוא יעבור קודם בהפרש קטן, והוא יהפוך לחוק-יסוד; ואחר כך, כדי לשנות אותו, יצטרכו רוב של 80. ומי יחליט? הרוב המקרי של הקואליציה הנוכחית, 61 נגד 59.

כל הכבוד לכם, זכיתם בבחירות, אבל הבעיות התחוקתיות של מדינת ישראל ימיהן כימי כל הממשלות. לא לחינם אתם מתחילים כאן ואתם אומרים: הרשות המחוקקת היא הכנסת ונתונות לה סמכויות של אספה מכוננת. מנין הביטוי "אספה מכוננת"? כשקמה המדינה והיתה שעה גדולה, היו מי שסברו שהמדינה צריכה חוקה; לא טלאי על גבי טלאי, דבר שאין לו תקדים, לא חוק אחד שסותר חוק אחר, או לא חי טוב עם חוק אחר. אמרו: יקימו חוקה. ואז שאלו את עצמם אבות המדינה: איך אנחנו רוצים שתיראה המדינה שנולדה זה עתה? מה תהיה דמותה? איך אנחנו רוצים שהיא תהיה כשתהיה גדולה? מדינה יהודית? אולי מדינה דמוקרטית? אולי חילונית? אולי מדינתו של העם היהודי? מה תהיה אותה ישראל? והם לא ידעו. והם אמרו: אנחנו לא יכולים לקבוע.

ואני שואל אותך, אדוני שר המשפטים: אתה במצפון נקי יכול לומר אולי את השקפתך, אבל יש במדינה הזאת היום קונסנסוס לגבי מה שאנחנו רוצים להיות כשנהיה גדולים? מה תהיה הגדרת הזהות של המדינה הזאת? ראיתי את היוזמות שלכם. כתבתם: מדינה דמוקרטית.

דוד צוקר (מרצ):

יהודית דמוקרטית.

מיכאל איתן (הליכוד):

לא. "יהודית" זאת היתה פשרה, ופשרה איומה, משום שפשרה של "יהודית" ו"דמוקרטית" היא הקואליציה שאתה עושה עכשיו עם רביץ. יהודית, רק דתית, ודמוקרטית – – –

דוד צוקר (מרצ):

– – – יהודית דמוקרטית.

מיכאל איתן (הליכוד):

תסלח לי, כשאנחנו הלכנו בבית הזה לחפש את הקונסנסוס הדתי, הדמוקרטי והלאומי, קבענו את הנוסחה: מדינת ישראל כמדינתו של העם היהודי. וזה מופיע בחוק-יסוד: הכנסת, כאשר קבענו לגבי

חופש ההתארגנות וחופש ההליכה לבחירות, וחשבנו הרבה על המושג ואמרנו: כן יהודית, כמדינתו של העם היהודי. גם יהודית, גם לאומית, גם דמוקרטית בסעיפים הנוספים באותו חוק-יסוד, בתיקון לאותו חוק-יסוד.

אברהם רביץ (יהדות התורה):

"מדינה יהודית" זה הרבה יותר משמעותי והרבה יותר חזק מאשר "מדינתו של העם היהודי".

מיכאל איתן (הליכוד):

עם כל הכבוד, אני לא רוצה להתווכח, כי באמת אפשר להתווכח על זה, ואולי ההבדלים והגוונים לא מובנים לכל אחד. אבל אותם אנשים שישבו בזמנם וניסו להקיף את כל המכלול, לא רצו קואליציה של העבודה וש"ס, רצו קואליציה של הליכוד והעבודה והחרדים והדתיים והמפד"ל. לא חיפשו רק את האלמנטים – אבל היו כאן אנשים שבאו הנה ואמרו: אנחנו רוצים שמדינת ישראל תהיה כמו צרפת, מדינה דמוקרטית, זה מספיק לנו. אנסה אותם הקואליציה: תוסיפו גם את המלה "יהודית". ואז נוצרה התדמית שאתם רוצים לתת למדינת ישראל, איך היא תהיה כשהיא תהיה גדולה, מה תהיה חזותה, פרי הקואליציה הנוכחית. זה לא בא בחשבון, אין לזה שום תוקף מוסרי.

אני מסיים, ואני מודה ליושב-ראש שנתן לי קצת להאריך בדיבור בעניין הזה: אין לזה תוקף מוסרי ואין לזה תוקף מעשי. אני מזהיר כאן היום: אם החוק הזה יתקבל, וחס וחלילה בתי-משפט יתחילו לפסול חוקים של הכנסת, אף שיהיה כתוב שרק בכוח של 80 חברי כנסת אפשר יהיה לשנות, תתחיל מהומה, שאתם זורעים את זרעיה כבר היום. אין בשום מקום בעולם, בשום דמוקרטיה, רשות שופטת עם סמכויות גדולות כל כך כמו שיש היום במדינת ישראל, או כמו שרוצים עוד להוסיף ולתת לה, תוך סירוס הכנסת. ודבריו של הנשיא הרצוג, הגם שהיו חריפים, היו במקומם. הם תמרור אדום שהוא הדליק לנו, לבית-המחוקקים. אנחנו קיבלנו מנדט מהעם לשמור על הבית הזה, על ריבונותו, על היותו הסמכות העליונה, ולא נבגוד בשליחות הזאת, כפי שכמה משפטנים רוצים לקחת את הכוח מהבית הזה, להעביר אותו לבית-המשפט העליון, לשופטים ממונים, שלא נבחרו, שאינם משקפים את הדמוקרטיה, אלא אוליגרכיה קטנה וצרה.

היו"ר ר' אדרי:

תודה לחבר הכנסת איתן. אני מזמין את חבר הכנסת אברהם פורז; אחריו – חבר הכנסת רון נחמן.

אלי דיין (העבודה):

גישה מעניינת.

היו"ר ר' אדרי:

חברי הכנסת, אני רוצה רק להזכיר לכם, שממשלת צרפת נפלה בגלל הסמכויות הרבות שהיו לבתי- המשפט.

אברהם פורז (מרצ):

מי נפל?

היו"ר ר' אדרי:

ממשלת צרפת. מי שקורא ומי שמעיין יודע, שהיא נפלה בגלל זה. הסוציאליסטים נפלו בגלל זה.

דוד מגן (הליכוד):

יש לנו היום דוגמה קיצונית לכך באיטליה.

דוד צוקר (מרצ):

היו"ר ר' אדרי:

לא, זה לא בדיוק כך. זה דיון מעניין, וצריך להודות לשר המשפטים על שנתן אפשרות לכנסת לקיים דיון בנושא חשוב ביותר. אני מניח שלא נגמור היום את הדיון, ולדיון הבא אני מקווה שיהיו יותר חברי כנסת באולם.

אברהם פורז (מרצ):

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, אני הכנתי לי איזה נאום לגבי כמה נקודות שרציתי לדבר עליהן, אבל אינני יכול לעבור לסדר-היום על הדברים החמורים שאמר פה חבר הכנסת מיכאל איתן.

מיכאל איתן (הליכוד):

למה "חמורים"? הדברים שאמר מיכאל איתן.

אברהם פורז (מרצ):

אבל רק עכשיו סיימת לדבר, הרי שמעתי אותך.

היו"ר ר' אדרי:

חבר הכנסת איתן, נתתי לך יותר זמן. אני מבקש.

מיכאל איתן (הליכוד):

למה "חמורים"?

אברהם פורז (מרצ):

אני הולך להסביר. אם אתה תצעק, בוודאי לא תשמע למה הם חמורים.

חבר הכנסת איתן, אילולא עמדה לך החסינות המהותית כחבר כנסת, לדעתי עבירה של זילות בית-המשפט כשקראת לבית-המשפט העליון אוליגרכיה צרה; גם רמזת בעצם לזה שהוא גוף שפועל נגד הציבור ונגד העם. אני חושב שלעשות את זה לבית-המשפט העליון זה מעשה חמור מאין כמותו. בדרך כלל עבירה של זילות כלפי מוסדות אחרים איננה קיימת ככל שיש נושא של פגיעה בעובדי ציבור, אבל התבטאות כזאת היא התבטאות חמורה מאוד. אני יכול לומר רק דבר אחד: אני מניח שההתבטאות הזאת איננה משקפת אלא את דעתו של חבר הכנסת מיכאל איתן, שזאת התבטאות חריגה וחריפה, וצר לי מאוד שהיא בכלל נשמעה בהקשר זה. אפשר להתווכח על השאלה, עד כמה צריכה להיות לשופטים מעורבות בנושאים אלה או אחרים, עד כמה דברים יכולים להיות שפיטים, אבל התקפה פרועה כזאת, לדעתי לא היה לה שום מקום.

אני רוצה לומר, שלאחר שעיינתי בהצעת החוק שמביא היום שר המשפטים לפנינו – – –

דן מרידור (הליכוד):

שתי הצעות חוק.

אברהם פורז (מרצ):

בשתי הצעות החוק, למעשה חלק גדול מהדברים אין בהם חידוש, אלא הם בעצם חוזרים על דבר שכבר ידענו. הסמכות לפסול חוק רגיל, העומד בניגוד לחוק-יסוד, כבר היתה. יש פסיקה בעניין הזה, ולא ראיתי שהכנסת התקוממה ושינתה את הדבר הזה בחקיקה, שתבטל את האפשרות של בית-המשפט לבטל חוק המנוגד לחוק-יסוד. וטוב שכך הם הדברים, משום שאצלנו לפעמים מתקבלות החלטות בחופזה, מתוך אי-מחשבה, ולפעמים בית-המשפט צריך להתערב. אם אתם רוצים דוגמה, אומנם היא לא הגיעה לחקיקה ראשית – זה הסיפור של מימון המפלגות בכנסת הקודמת, שוועדת הכספים, שוב ושוב, בכמה ישיבות, הביאה למצב שפגע בעקרון השוויון – – –

אברהם רביץ (יהדות התורה):

זה היה בגלל פרוצדורה בלבד.

אברהם פורז (מרצ):

אדוני, דווקא לא בגלל פרוצדורה. דווקא לא בגלל פרוצדורה, משום שהיו אז שלוש סיבות לכך שאנחנו, העותרים, טענו, שהגדלת המימון היתה פסולה. האחת – שאין כיסוי תקציבי; השנייה – שהוחלפו חברי ועדה באחרים כדי להביא כאלה שהם בעד; והשלישית – שזה פוגע בעקרון השוויון. ובית-המשפט העליון לבסוף פסק, רק בגלל עקרון השוויון, כי שני הדברים האחרים תוקנו. עשו עוד הצבעה ומצאו סעיף תקציבי. דווקא בגלל הפגיעה בעקרון השוויון, משום שעקרון השוויון אומר, שמפלגה צריכה לדעת מראש כמה כסף יש לה, וכך היא מכלכלת את מעשיה. לכן, טוב שיש לנו בכל זאת שופטים בירושלים, שפוסקים מדי פעם בפעם. ואני חושב שכולנו מצוים לשמור על כבודם ועל החשיבות שיש למוסד הזה.

נכון שיש פה בעיה לגמרי לא קלה, ואני מודה שהיא לא קלה, בזה שחוקי-יסוד שהתקבלו פה פעם ברוב רגיל – של 61, כמובן, אבל ברוב רגיל – שינויים יחייב בעתיד רוב מיוחס של שני-שלישים.

אני מודע, למשל, לכך שחוק-יסוד: זכויות האדם, שאני מאוד רוצה שהוא יתקבל, אם תחול עליו ההוראה, שכדי להעביר אותו צריך רוב של שני-שלישים, הוא לא יעבור, לפחות לא בכנסת הנוכחית.

דן מרידור (הליכוד):

לכן לא ניתן להעביר הוראה כזאת כל זמן שלא יוחק חוק-יסוד: זכויות האדם, או תחליף ראוי לו.

אברהם פורז (מרצ):

חבר הכנסת מרידור, באיזה מקום אני מסכים שצריך לשאוף למטרה מסוימת. אבל יש לחשוב, גם בעתיד, שאם אנחנו יוצרים את המנגנון הזה, אולי יש לנו עוד משהו שחסר בחקיקת-יסוד, ואם נרצה להעביר אותה – לא נוכל, כי אנחנו במו ידינו קשרנו את זה.

אני רואה חשיבות רבה מאוד בכל הנושא של תקנות שעת-חירום. לפעמים מדינה נכנסת להיסטריה, ולדעתי במדינת ישראל זה קורה. אני לא טוען שאין בעיה אמיתית, אבל גם כשיש בעיה אמיתית לא טוב להיכנס להיסטריה. הימים האחרונים מוכיחים לפעמים, שאף שהבעיה היא אמיתית, התגובה היא תגובה היסטורית. אסור להיתפס להיסטריה, כי בסופו של דבר מי שנכנס להיסטריה פועל רע ובסך הכול מזיק לעצמו.

לכן, העובדה שנקבעו פה כללים מספר בעניין תקנות שעת-חירום, אלה אולי כללים נגד היסטריה של שלטון בתקופת חירום. כאשר נאמר שאין לפגוע בזכות-יסוד של אדם אלא באופן ההולם מדינה דמוקרטית הנמצאת במצב חירום, ובמידה שאינה עונה על הנדרש, וזה מדובר בתקנות לשעת-חירום של הממשלה, הייתי שואל: בשביל מה צריך לכתוב את זה? הרי ברור שממשלה אחראית, מכובדת ושפויה במדינה דמוקרטית לא תעשה דבר כזה. בכל זאת, עושים את זה כי לפעמים קורה לנו, וגם לממשלה זה קורה, ויש כמה דוגמאות, כמו הדוגמה שבה שר המשפטים נמנע, שממשלה כולה נכנסת קצת להיסטריה. במצב כזה עלולה הממשלה לעשות פעולה לא נכונה. לכן, טוב שאנחנו שומרים על איזו בקרה.

אני רוצה לומר, שבית-המשפט העליון של מדינת ישראל לא אכזב עד כה. אני מדבר בגדול. כמובן, יש פסקי-דין כאלה ואחרים ואפשר לחלוק. אבל בעיקרון בית-המשפט העליון לא אכזב. אני לא רואה שום סיבה, שאנחנו כולנו ניכנס פה לפחד ולאימה שמא בתי-המשפט יתחילו לנהל את המדינה.

עם כל הכבוד לנשיא המדינה היוצא, נדמה לי שהביקורת שלו על המעורבות של בתי-המשפט לא היתה במקומה. גם בפרשת מסכות הגז, שהוא הביא כדוגמה, אם אינני טועה, אילו היו מחליטים לתת למחצית מתושבי ירושלים היהודים מסכות ולמחצית השנייה לא, אני מניח שגם הוא היה חושב שיש מקום להתערבותו. אבל אם חשבנו וחששנו, שעלולה להיות מתקפת גזים ועלולים להיפגע גם אנשים הנמצאים בשטחים המוחזקים על-ידי המדינה, אני לא רואה פסול במה שעשה בית-המשפט העליון.

אני בין אלה שפנו פעמים מספר לבג"ץ, וגם זכיתי. פניתי בעניין תקנות ההגנה, פניתי בעניין תקנות שעת-חירום, לגבי הניסיון בשעתו לעקוף את חוק התכנון והבנייה, פניתי בעניין הליכים לא מסודרים פה בכנסת. בחלק מהמקרים ניתן סעד על-ידי בית-המשפט. אני לא רואה בזה פסול. אני חושב שזה היה דבר נכון, היה דבר בעתו.

בסך הכול, יש כמה רשויות במדינה הזאת. במדינות רבות מאוד יש בתי-משפט חוקתיים שמגבילים את אפשרויות החקיקה של הפרלמנט, ואינני רואה בדבר הזה אלא ברכה.

לכן, אני רוצה לברך את שר המשפטים על הבאת החוק. אני גם רוצה לברך את שר המשפטים הקודם, חבר הכנסת דן מרידור, שידוע לי שהוא תרם ודחף את החקיקה הזאת מתחילתה. אני מניח שתהיה לו הזכות כחבר ועדת החוקה, חוק ומשפט להביא להשלמת החקיקה החשובה הזאת.

היו"ר ר' אדרי:

תודה לחבר הכנסת אברהם פורז.

מסמכים שהונחו על שולחן הכנסת

היו"ר ר' אדרי:

הודעה לסגנית מזכיר הכנסת, בבקשה.

סגנית מזכיר הכנסת ש' כרם:

ברשות היושב-ראש, הנני מתכבדת להודיע, כי הונחו היום על שולחן הכנסת –

לקריאה שנייה ולקריאה שלישית, מטעם ועדת החוקה, חוק ומשפט: הצעת חוק המפלגות (רישום מפלגות קיימות) (הוראת שעה), התשנ"ג-1993; הצעת חוק מימון מפלגות (הוראת שעה), התשנ"ג-1993. תודה.

היו"ר ר' אדרי:

תודה לסגנית מזכיר הכנסת.

הצעת חוק-יסוד: החקיקה; הצעת חוק הליכי החקיקה, התשנ"ג-1993

(קריאה ראשונה)

היו"ר ר' אדרי:

אנו חוזרים לדיון. אני מזמין את חבר הכנסת רון נחמן, ואחריו – את חברת הכנסת ענת מאור.

אברהם רביץ (יהדות התורה):

ואם היא לא תהיה?

היו"ר ר' אדרי:

עוברים הלאה.

תמר גוז'נסקי (חד"ש):

אולי תקרא מי אחר כך?

היו"ר ר' אדרי:

חבר הכנסת יצחק לוי.

בבקשה, חבר הכנסת רון נחמן.

רון נחמן (הליכוד):

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, עם הגשת החוק אני מרגיש רגשות מעורבים. אדוני שר המשפטים, אתה ביקרת אצלנו, ביהודה ובשומרון, אצלי בעיר, באריאל. הבאנו בפניך את הפרובלמטיקה של התושבים שם ואת הבעיות שאנו נתקלים בהן בהעדר חוק ישראלי.

דוד מגן (הליכוד):

הביקור היה כהתחלה להחלת הריבונות הישראלית.

רון נחמן (הליכוד):

בהיותי חבר ועדת החוקה, חוק ומשפט השתתפתי בדיונים על חוק-יסוד: זכויות האדם. מבחינה מעשית ומהותית אין הבדל בין העקרונות של חוק-יסוד: החקיקה לבין אותם חוקים אחרים.

כאשר הובא בפנינו חוק-יסוד: זכויות האדם, אני הבעתי הסתייגויות לחוק. לא מפני שאני חושב שלא צריכים אותו, ודאי וודאי שצריכים אותו. אבל הבעיה היא, שהחוק הזה, כמו חוקים אחרים, יחול על חלק מתושבי מדינת ישראל ולא יחול על אוכלוסייה בת 130,000 נפש, ואם ירצה השם, תגיע לרבע מיליון ולחצי מיליון, שגרים באותם שטחים הנקראים על-פי החוק "אזורים המוחזקים על-ידי צה"ל".

מוזר בעיני שכל החובות של מדינת ישראל מוטלות על התושבים האלה: לשלם מס הכנסה, לשלם מס ערך מוסף, לשלם ביטוח לאומי, ומינואר 1992 לשלם גם אגרת טלוויזיה, לפי חוק של הכנסת. אבל כאשר מגיעים חוקים שלא עוסקים בחובות אלא בזכויות, ובזכויות יסוד, זכויות האדם, האנשים הגרים באותם אזורים – הזכויות לא יחולו עליהם.

מסבירים לי כאן בכנסת, רק לפני שבוע, למשל, בעניין מימון מפלגות. מימון הבחירות לרשויות המקומיות יחול בתוך תחומי "הקו הירוק", ואצלנו לא. זה בניגוד לכל מינהל תקין, שבו אתה אומר: מי שרץ לראשות של רשות מקומית, מדוע שיהיה תלוי באותם כספים שהוא עלול לקבל מגורם כזה, שיהיה בזה אחר כך פתח מסוים לשחיתות ודברים כאלה. אני חושב שזה דבר שהוא מעל לכל מחלוקת פוליטית, וצריך להסדיר אותו.

בכנסת הזאת מורידים את הצעת החוק, ואומרים לי שזה לא יחול. אבל כל החובות כן חלות. אדוני השר, הנושא הזה עלה בפגישתך אתנו, ואתה עצמך אמרת, שהבעיה איננה ספציפית לחוק זה או אחר, אלא זה נוגע למצב בכללותו של העדר חוק ישראלי בשטחי יהודה ושומרון.

כאשר אנחנו באים לטפל בחוק רגיל, כמו ששר האוצר ביקש קודם לכן הארכת תוקף תקנות מס הכנסה, אנחנו יכולים במתכונת זו או אחרת לאשר או לא לאשר את החוק ולהכניס תיקון, הארכה לשלושה חודשים ועוד שלושה חודשים. אם מדובר בתקנות הבאות מכוחו של החוק, אפשר לתקוף בבג"ץ. מה אנחנו נעשה כאשר החוקים האלה יתקבלו, והיום, עם הממשלה הזאת, אני פוחד. אני פוחד כאשר אני שומע התבטאויות של חבריך ממפלגת העבודה, ובעיקר ממרצ. אני שומע התבטאויות גם כאן, במליאה ובוועדות, ואני פוחד. אני פוחד שתחת המסווה של חקיקת חוקי-יסוד יגיעו הדברים למצב שלא נוכל לשנותו, ויתקבלו ברוב של 61 חברים לכאורה זכויות כאלה ואחרות שלא נוכל לשנותן; אבל תחת הכותרת הזאת, בעצם תיפגענה הזכויות של התושבים שלנו.

רק השבוע, כאשר דיברתי אתך בעניין הדירקטורים, אמרתי לך שברגע שאתה שם אינסטנציה מעל לוועדה הציבורית למינוי דירקטורים, והיא הממשלה, בעצם מה שעשית הוא שפתחת פתח למינויים פוליטיים שהממשלה תוכל למנות.

הנה היום פסק בג"ץ, שהמינוי של יוסי גינוסר לא יתבצע, והוא סגר את הדרך בפני המינוי. מה יקרה מחר? נלך לבג"ץ על החלטת הממשלה?

לכן אני אומר, אם זה לגבי מינויים פוליטיים, אם מדובר על זכויות של אנשים תושבי מדינת ישראל, אדוני השר – אני חושש. אני חושש, משום שבדיונים בוועדת החוקה על חוק-יסוד: זכויות האדם, כאשר מדובר בחופש ההפגנות ובכל מיני דברים אחרים הנוגעים למה שקורה היום במדינת ישראל, במסווה של החוק ותחת האיסורים, ולכאורה זה דווקא נוגע לחירויות של הפרט – יש אוכלוסיות במדינת ישראל או בתחומי ארץ-ישראל, שעלולות למצוא את עצמן במצב שהן נטולות הגנה ויזדקקו אולי בכל עניין לרוץ לבג"ץ.

דוד צוקר (מרצ):

לכן אתה זקוק לחוק – – –

רון נחמן (הליכוד):

אני לא זקוק. אני רוצה זכויות, בדיוק כמו שלחבר הכנסת דדי צוקר יש זכויות, כך אני רוצה אותן זכויות גם אצלנו. אני מציע שלפני שהדברים יאושרו כאן, הנושא הזה ייבדק עד תום – להחיל את כל הזכויות שיחולו על תושבי מדינת ישראל בתוך תחומי "הקו הירוק", גם מעבר ל"קו הירוק", כדי שלא נצטרך לרוץ לבג"ץ בכל דבר ודבר.

היו"ר ר' אדרי:

תודה לחבר הכנסת רון נחמן. אני מזמין את חבר הכנסת יצחק לוי. אחריו, חבר הכנסת חיים אורון – איננו; חבר הכנסת שאול יהלום – איננו; חבר הכנסת רענן כהן – איננו. חבר הכנסת דן מרידור אחריו.

יצחק לוי (מפד"ל):

אדוני היושב-ראש, רבותי חברי הכנסת, אדוני שר המשפטים, על-פי נוכחות חברי הכנסת, אולי אפשר יהיה להצביע היום בקריאה ראשונה. אני מעיר זאת לא כדי לשנות את החלטתך אם להצביע היום או לא – אין בכך כל נפקות כרגע – אלא כדי להבין את סדר החקיקה של הממשלה. מזה שהממשלה מביאה קודם את חוק-יסוד: החקיקה, לפני שמובא חוק-יסוד: זכויות האדם, אני מבין שהכוונה היא שחוק-יסוד: החקיקה יחוקק – או תיגמר חקיקתו – לפני חוק-יסוד: זכויות האדם. האם אני מבין נכון?

שר המשפטים ד' ליבאי:

אילו היו הדברים תלויים בי וביושב-ראש ועדת החוקה, חוק ומשפט, היו שני חוקי-היסוד מובאים יחד ועוברים יחד במליאה.

יצחק לוי (מפד"ל):

זה אי-אפשר מבחינת החוק, כי אם החוק הזה עובר שנייה אחת לפני שחוק-יסוד: זכויות האדם עובר, הרי שחוק-יסוד: זכויות האדם צריך לקבל 80 קולות בקריאה שלישית.

שר המשפטים ד' ליבאי:

נכבדי, כל עניין ה-80 הוא רק לחמש שנים מהיום והלאה.

יצחק לוי (מפד"ל):

אז איני מבין את החוק.

שר המשפטים ד' ליבאי:

שינוי חוק-יסוד בתקופת המעבר זקוק לרוב של 61 חברי כנסת.

יצחק לוי (מפד"ל):

עוד אתייחס לכך. איני רוצה לפתח כרגע את הדיון בנקודה הזו. אני חושב שהוראת המעבר הזו אינה נכונה. אין שום היגיון לבוא ולומר: חוק-היסוד קובע שצריך 80, אבל לתקופה של חמש שנים די ב-61, אלא אם כן יש חוק-יסוד שהממשלה חושבת שהיא אינה יכולה להעביר ב-80, ולכן היא קובעת הוראת מעבר, כדי שאפשר יהיה להעביר אותם ברוב של 61.

מה הטעם בהוראת מעבר? יש לה טעם, אם יש בה צורך מיידי, אם יש עניין שצריך לתקן אותו, אם יש משהו שצריך לעשות אותו – אז יש הוראת מעבר. אם הממשלה תבוא היום ותבטל את התקנות לשעת-חירום, היא לא תעשה זאת בבת אחת, אלא תחוקק הוראות מעבר כדי לעבור ממצב למצב וכדומה. אבל כאשר אנו באים עם חקיקה חדשה ואומרים, שאנו רוצים לעגן דבר כלשהו, ואין היום שום חוק-יסוד המונח על שולחן הכנסת – אין התחלה של שום חוק-יסוד המונח על שולחן הכנסת, חוץ מהדיון הנוכחי – בשביל מה צריך הוראת מעבר, אשר תאמר כי במשך חמש שנים נוכל לחוקק, על-פי הוראת מעבר, ברוב של 61, ולאחר חמש שנים רק ברוב של 80? ממה נפשך? אם רוב של 61 מספיק, בואו נקבע זאת בגוף החוק וזה יהיה הסעיף העיקרי. אם אכן הממשלה או שר המשפטים חושבים, שראוי כי חוק-יסוד יחוקקו ברוב של 80 – אז החל מהיום. כלומר, איני מבין את טעמה של הוראת המעבר הזו, אדוני השר.

שר המשפטים ד' ליבאי:

אומר לך ברמיזא: מדובר לא רק בחקיקה אלא גם בתיקון, ומאחר שכל חוק-היסוד שנחקקו עד עכשיו לא נחקקו מתוך הכרה, שלא ייתכן שחוק יסתור אותם, ייתכן שבבדיקה שגרתית נגלה דברים שצריך לתקן – – –

יצחק לוי (מפד"ל):

אדוני השר, אודה שחשבתי על כך, אבל מן הראוי היה שהוראת המעבר תהיה על תיקונים, ולא הוראה גורפת. אם הוראת המעבר היתה אומרת: כל תיקון שיהיה בחוק-יסוד קיים, לא יחול עליו סעיף 4(ב) אלא לאחר חמש שנים, ובינתיים, אם נזדקק – רק לרוב, הרי שהיה היגיון בדברי אדוני, וכך

אדוני הסביר. אך למה הוראת המעבר צריכה לכלול חוקים חדשים? על כך לא קיבלתי תשובה, ולכן אמרתי שאת ההוראה הזו אינני מבין.

דן מרידור (הליכוד):

יצחק לוי (מפד"ל):

אני רוצה להאמין, שהשר לא ינצל תרגיל חקיקתי כזה או אחר של תיקון עקיף או שינוי כדי להכניס חוק-יסוד שלם. לכן אני מפרש את הסעיף הזה, שהשר חושב שלא יוכל להעביר את חוק-יסוד: זכויות האדם ברוב של 80, ולכן תיקן הוראת מעבר גורפת, לא רק לגבי התיקונים – דבר שלגביו היה היגיון רב. צריך לתת זמן, על מנת לראות אם יש מה לתקן וכיצד לתקן, ויכול להיות שהיו דברים שלא היינו מודעים להם כאשר חוקקנו את חוק-היסוד. אבל ההוראה היא הוראה גורפת גם לגבי חוקים חדשים. תרגילים חקיקתיים אפשר לעשות לעולם, אפשר גם להכניס חוקים לא כחוקי-יסוד, ולקבל אותם ברוב רגיל.

לכן אני תמה על כך, ואני מקווה שאדוני השר יסכים אתי, שההוראה הזו צריכה תיקון. התיקון שלה הוא בכך שהיא תחול רק על התיקונים ולא על חוקי-יסוד עיקריים. אני מדבר על הוראת מעבר (ג).

שר המשפטים ד' ליבאי:

אשיב לאדוני בבוא תורי.

יצחק לוי (מפד"ל):

אני רק מעיר הערות.

אני רוצה להעיר הערה נוספת לסעיף 12: בסעיף 12, כאשר מדובר על תקנות, הצעת החוק אומרת, שהכנסת רשאית לפקח עליהן "אם בהליכי אישור, אם בהליכי ביטול, כפי שייקבע בחוק". למה "רשאית"? האם אין בחוק מגמה שהכנסת תפקח על התקנות? חשבתי שאנו רוצים להביא את נושא התקנות לידי אחידות מסוימת. היום המצב הוא, שפחות או יותר – ואיני יודע אם ממש בעקביות – נקבע בחוקים, האם התקנות תובאנה או לא תובאנה לאישור ועדה. פעם מחוקקים ופעם לא מחוקקים, פעם מחוקקים כך ופעם מחוקקים אחרת. פעם נזכר חבר כנסת בוועדה ואומר: בעצם, למה שזה לא יהיה באישורנו? ואז מכניסים: באישור ועדה זו או אחרת. ופעם אחרת, אותו חבר כנסת שתמיד מעיר איננו, וזה לא עובר כך. חשבתי שכאן תוכנס אחידות. סעיף 12 עדיין מאפשר את העדר האחידות הקיים היום.

אני מציע שייקבע, כי הכנסת מפקחת על תקנות, או שייקבעו קריטריונים, על אילו תקנות כן ועל אילו תקנות לא, אבל שהדבר לא יהיה נתון בידי כל ועדה ובכל עת, להחליט אם היא רוצה לפקח על תקנות אלו או אחרות. כל הדברים האלה אמורים, אם אנו רוצים להגיע לחוק-יסוד: חקיקה, כלומר לסעיף התקנות בחקיקה. לכן הערתי לגבי המלה "רשאית".

אני חושב שצריך היה להקדיש לסעיף זה קצת יותר מחשבה, וצריך היה אולי להרחיבו ולומר: הכנסת חייבת, אלא אם התקנות הן מסוג זה או אחר שנפטור אותן. או ההיפך: לומר שהכנסת לא תפקח על התקנות, אלא אם כן מדובר בתקנות מסוג זה או אחר. אבל לא צריך להשאיר זאת פתוח.

שר המשפטים ד' ליבאי:

לא חייבנו את הכנסת לפקח על כל תקנה ולאשר כל תקנה. אמרנו בסעיפים 17 ו-18, כי כל תקנה שיש לה הוראת עונשין, וכל תקנה שעונשה בצדה – לתקנות כאלה אנו רוצים אישור של נציגי הציבור בכנסת, ולא כל תקנה ותקנה, והדברים ברורים. אלא מה? מכיוון שזה עניין ניסיוני, ואינני יודע איך הוועדות תעמודנה גם בכך, חשבנו שאת הפיקוח תקבע הכנסת מעת לעת בחוק רגיל.

יצחק לוי (מפד"ל):

אני שומע את ההסבר של אדוני, ואני צריך ללמוד אותו. יהיה לנו בוודאי זמן לעשות זאת בוועדה. אני רק רוצה להעיר הערה נוספת: אני חושב שבחוק הליכי החקיקה, סעיף 1(ב), נפלה טעות, אלא אם איני מבין את החוק. כתוב לקראת סוף הסעיף: "או שהכנסת דחתה את הצעת הוועדה להסיר את הצעת החוק מסדר-יומה, תפורסם הצעת החוק ותונח על שולחן הכנסת כדרך שהדבר נעשה בהצעת חוק של ועדה של הכנסת". משמע מכאן, שלא רק הצעה שאושרה אלא גם הצעה שנדחתה צריכה להיות מונחת.

דן מרידור (הליכוד):

דחתה את ההצעה להסיר.

יצחק לוי (מפד"ל):

נכון. אני חוזר בי ומבקש סליחה. תודה.

היו"ר ר' אדרי:

תודה לחבר הכנסת לוי. אני מזמין את חבר הכנסת דן מרידור, בבקשה. אחריו – חבר הכנסת מירום, איננו – – –

קריאה:

עד 19:00.

היו"ר ר' אדרי:

עד 19:30, כפי שאני מבין. 19:00 או 19:30, אדוני שר המשפטים?

שר המשפטים ד' ליבאי:

כפי שאדוני יקבע.

דן מרידור (הליכוד):

אולי נגמור היום? אולי כדאי?

קריאה:

— — —

היו"ר ר' אדרי:

חבר הכנסת חגי מירום איננו, חברת הכנסת תמר גוז'נסקי נמצאת, חבר הכנסת דוד מגן נמצא, חבר הכנסת עבד-אלוהב דראושה איננו, חברת הכנסת נעמי חזן, חבר הכנסת טלב אלסאנע, חבר הכנסת יוסף בא-גד היה, חבר הכנסת יוסי כץ איננו, חבר הכנסת אביגדור קהלני, חבר הכנסת סילבן שלום נמצא — — —

דוד מגן (הליכוד):

אפשר להמשיך את הדיון — — —

היו"ר ר' אדרי:

חבר הכנסת אברהם רביץ נמצא, אבל אני לא חושב שנספיק לשמוע את כולם עד השעה 19:30, והשר רוצה להשיב – – –

דוד מגן (הליכוד):

אני מתחייב – – –

היו"ר ר' אדרי:

נמשיך עד 19:30, השר לא ישיב היום, אולי יהיו שניים או שלושה דוברים לדין הבא, על מנת לאפשר גם לשר להשיב בנוכחות גדולה יותר של חברי הכנסת. אם זה מקובל, נמשיך. אדוני חבר הכנסת מרידור, בבקשה.

שר התעשייה והמסחר מ' חריש:

אני יכול לבוא בשעה 19:30?

היו"ר ר' אדרי:

בהחלט.

דוד מגן (הליכוד):

תבוא בשעה 19:20.

דן מרידור (הליכוד):

אדוני היושב-ראש, כבוד השר, כנסת נכבדה, אני מבקש לברך את שר המשפטים על הצעות החוק, חוק-יסוד: החקיקה וחוק הליכי החקיקה, שהביא היום לפנינו. אלה הצעות חוק חשובות מאוד. אני מברך אותו ואת אנשי משרד המשפטים על העבודה הרבה שהושקעה בחוקים האלה, המובאים בפנינו היום. זהו במידה רבה מה שקראו: חוק החוקים, או חוק היסוד של חוקי-היסוד והחוקים.

חבר הכנסת מיכאל איתן שואל, איך אפשר שחוק יתקבל בארבעה נגד שלושה, איך אפשר שהוא יתקבל בשלושה נגד שניים? זאת בדיוק השאלה הנשאלת, והתשובה עליה מונחת כאן, שמעתה והלאה חוקי-יסוד לא יתקבלו אלא ברוב מוגדר, אבל צריך פעם אחת להתחיל את השרשרת הזאת. ברור שהיום אין הגבלה על הרוב שבו אפשר לקבל חוקי-יסוד, זה מצב לא תקין. איך מתקנים אותו? על-ידי חקיקה כזאת. אז על זה יצא הזעם?

אדוני שר המשפטים, חוק-יסוד: החקיקה היה אמור לרדת לעולם, או לאולם המליאה, בד בבד או יד ביד עם חוק-יסוד: זכויות היסוד של האדם, ולא כך קרה בינתיים. חוק-יסוד: זכויות היסוד של האדם הוא לבה האמיתי של כל חוקה, ובעיני הוא חשוב יותר מכל חוקי-היסוד האחרים.

אני מקווה מאוד שלא נגיע, אני אנסח בחיוב: אני מקווה מאוד שעד שנגיע לסיום החקיקה של חוק-היסוד הזה, תסיים הכנסת את חקיקתו של חוק-יסוד: זכויות היסוד של האדם, בדרך זו או אחרת, כדי שלא נעמוד במצב שיהיה לנו בו קשה יותר מאשר היום להעביר לא חוק-יסוד צדדי אלא את לבה של החוקה.

כאשר הגשתי לכנסת את הצעת חוק-יסוד: החקיקה, לפני שנה וחודשיים, והייתי ער לכך שעדיין לא עבר חוק-יסוד: זכויות היסוד של האדם, כתבתי סעיף שהיה פרובלמטי בעיני הרבה אנשים, ובו הצעתי להסמיק את בית-המשפט העליון לבטל חוקים הפוגעים בעקרונות היסוד של מדינת ישראל, ובדרך הזאת, החדשנית, אני מודה, הפרובלמטית לא-פחות, אני מודה, הצעתי דרך לדאוג לזכויות האדם ולא להקפיא את המצב החוקי הקיים. אני מבקש להעיר את ההערה הזאת. אני כמובן אתמוך בהעברת החוק לוועדה, אבל אני מבקש שההערה תישמע. אנחנו צריכים לעשות מאמץ גדול להתקדם בחקיקה ההיא, כדי שלא נימצא מזיקים לעניין העיקרי, בשם העניין החשוב מאוד, אבל קצת פחות.

מוצע כאן שחקיקת חוקי-יסוד תתקבל ברוב של שני-שלישים מחברי הכנסת. מוצע שזה יהיה בקריאה השלישית בלבד. קודם כול, אני רוצה לומר שאני תומך ברעיון שחקיקת חוקי-יסוד תתקבל ברוב של שני-שלישים. אנחנו צריכים לדאוג לנורמה גבוהה יותר של חוקי-יסוד, זה מה שאנחנו עושים כאן. אני מתקומם לא אחת על הקלות הבלתי נסבלת של החקיקה בבית הזה. אנחנו צריכים לדאוג ליציבות, וכמו כל חוקה, לא סביר שהיא תתקבל ברוב כמו כל חוק אחר. אם יש גוף שמחוקק חוקה שהוא שונה מן הגוף המחוקק חוקים, אולי לא צריך רוב מיוחד. כאשר זה אותו גוף עצמו – ההבדל היחיד הנראה לעין הוא הבדל הרוב, ולכן רוב של שני-שלישים נראה לי נכון.

אני מהרהר בקול רם, האם מספיקה קריאה שלישית? הצענו בזמננו שלוש קריאות ברוב מיוחס כזה. ייתכן שאפשר לומר לי, שהקריאה הראשונה היא על נוסח לא זהה לנוסח בקריאה השלישית, ולכן במה עוזרות שלוש קריאות? הייתי מציע לשקול לקבל את ההצעה כפי שהיא, אבל כדי למנוע חקיקה בלחץ ההיסטריה של הרגע, ייתכן שאפשר לקבוע לחוקי-יסוד הליך נוסף, חודש אחר כך לאשרור, או הליך דומה, כדי שלא נגמור ביום אחד את כל העניין. אני מציע לשקול זאת. בוועדה, בוודאי נעלה את ההצעות האלה.

עניין נוסף, חשוב מאוד, שחבר הכנסת איתן העלה אותו כאן, נוגע לתפקידו של בית-המשפט. אני חושב שהמתנגדים להקמת בית-משפט לחוקה טועים לא רק לגוף העניין, אלא דווקא אלה החוששים מהתערבות בתי-המשפט מביאים בדרך הזאת, של אי-הקמת בית-משפט לחוקה, למעורבות מסובכת יותר, מפני שכל בית-משפט יהיה רשאי לבטל חוק, גם בית-משפט מחוזי ובית-משפט שלום בכל

מקום בארץ. בית-משפט לחוקה, בדרך שהצענו, יש להניח שייזהר יותר בהחלטות כאלה. בכל אופן, ההרכב הרחב מאוד של שופטים הגבוהים ביותר בישראל במעמד, הוא ההרכב הראוי.

אני חושב שצריך את בית-המשפט לחוקה. שר המשפטים בינתיים לא הציע אותו. אולי נעלה אותו בהמשך הדרך, אבל יש כאן שאלה הרבה יותר יסודיות. חבר הכנסת איתן, שאמר את דבריו ויצא, לצערי, מדבר על אוליגרכיה ועל דמוקרטיה. יש לי מחלוקת אתו על הגדרת דמוקרטיה. אצלו דמוקרטיה היא הסמכות הבלתי מוגבלת של הרוב לעשות ככל העולה על רוחו. אני מסכים שדמוקרטיה פירושה שהרוב שולט ולא המיעוט, אבל דמוקרטיה פירושה לא פחות שגם לרוב אסור לעשות כל מה שעולה על רוחו; שגם על הרוב יש מגבלות. זאת המשמעות הנורמטיבית. המשמעות המוסדית היא שצריך איזה גוף שיגביל את הרוב. ואכן, הגוף היחיד שאני רואה לנגד עיני, שיכול להגביל את סמכות הרוב, אם ירצה להשתולל או לפגוע בזכויות האדם בצורה לא ראויה, בצורה אסורה, בצורה חמורה, הוא רק בית-משפט, בית-משפט לחוקה. אני מציע את ההרכב של בית-המשפט העליון. לכן באמת הוויכוח הוא על מהות הדמוקרטיה. הדמוקרטיה שלו איננה הדמוקרטיה שלי. דמוקרטיה בכל מקום בעולם, נדמה לי פרט בישראל – – –

קריאה:

— — —

דן מרידור (הליכוד):

תרשה לי. אני אתן תשובה מייד. נדמה לי שהכנסת היא המוסד הפרלמנטרי האחרון בעולם שאין מגבלה על זכותו לחוקק. שום פרלמנט אחר לא בלתי מוגבל. יש מעליו חוקה, יש בית-משפט לחוקה כזה או אחר – – –

סילבן שלום (הליכוד):

מה קורה באנגליה?

דן מרידור (הליכוד):

אנגליה, שהיתה הדוגמה היחידה שלא היתה כזאת, גם היא כפופה היום לאמנה האירופית לזכויות האדם, והיא מעל הפרלמנט שלה. רק אצלנו הכנסת כאילו בלתי מוגבלת לחוקק מחר, ב-61 נגד 59, שמותר להרוג את כל הג'ינג'ים או הלבנים או השחורים, וזה חוק. יעלה על הדעת? או להפקיע קרקע בלי לשלם כסף עליה, או לפגוע בזכויות האדם בדרך עקומה. דמוקרטיה איננה שהרוב עושה כל מה שהוא רוצה. דמוקרטיה היא הגנה על זכויות המיעוט ועל זכויות היחיד לא פחות מזה.

שאלת, מי צריך לבחור בית-משפט עליון כזה. אני אומר לך. לי יש הצעה מיוחדת. כיוון שזה עניין ציבורי ולא רק משפטי, אני מציע שהוועדה שתבחר את השופטים תהיה מורכבת הרכב מיוחד, שיהיו

בו גם אנשים פוליטיים, נניח כמה שרים, כמה חברי הכנסת, יהיו בה גם כמה שופטים, גם כמה עורכי-דין. זאת הוועדה שיש לנו. זאת בדיוק הוועדה שיש לנו; היא בדיוק מתאימה לבחור את השופטים העליונים. היא לא ועדה של אנשים פוליטיים לבד ולא מקצועיים לבד.

אנחנו דנים כאן באמת באיזון חדש בין הרשויות, שכבר קיים במידה לא מעטה מאז חוק-יסוד: כבוד האדם וחירותו וחוק-יסוד: חופש העיסוק. אין עוד פירמידה שבראשה הכנסת, אלא יש משטר של איזונים ובלמים כמו בכל דמוקרטיה מתקדמת בעולם, ולא גוף אחד שולט על הכול, בלתי מוגבל לחלוטין.

אני חושב שההצעה הזאת טובה. נכון שאנחנו עוברים יותר ויותר לבית-משפט שבו הגישה הפורמליסטית מאבדת מחשיבותה והגישה הערכית עולה בחשיבותה.

אני מציע לחברי הבית הנוכחים כאן ולאחרים לקרוא ספר מעניין שיצא רק לאחרונה, מעטו של פרופסור מנחם מאוטנר מאוניברסיטת תל-אביב, הפקולטה למשפטים. הוא נקרא: 'ירידת הפורמליזם ועליית הערכים במשפט הישראלי'. השאלה המעניינת הזאת נדונה שם. הספר יצא לאור לפני חודש או חודשיים. אני מציע לקרוא את הספר.

הטענה נגד בית-המשפט מוזרה מאוד. איפה היו עומדים אזרחי ישראל מבחינת הגנה על זכויות האדם לו היו מחכים לבית הזה שיגן עליהם? הבית הזה עסק בכלל בזכויות האדם במשך 40 שנה? תסלחו לי, בקושי רב. בית-המשפט עשה זאת.

אני חושב שההצעה חשובה מאוד גם בגלל היציבות שהיא מקנה, גם בגלל קביעת הנורמה העליונה של חוקי-יסוד, והכנסתנו לסדר מתוקן של עבודת חקיקה שלא היה עד היום, אלא רק בתקנון הכנסת. יהיו כללי משחק קבועים בפרלמנט הישראלי, כללי משחק קבועים ויציבות, שהיא חשובה מאוד.

אני רוצה להעיר הערה אחת או שתיים לגבי כמה שאלות שהשר העלה. אני אעשה זאת בקצרה רבה בגלל קוצר הזמן. יש כאן הצעה לגבי פיקוח על תקנות. היא חשובה בעיני, אף שאני רוצה להעיר שהיא מוצעת רק לגבי התקנות הקובעות עונשין. ההצעה שהוצעה קודם היתה רחבה יותר. אני לא בטוח שצריך כל כך לצמצם אותה, אבל גם הסדרת פיקוח הכנסת על תקנות היא חשובה. פה זה מוסדר בהצעת חוק הליכי החקיקה. צריך לדון בזה. אני מציע להרחיב את הזכות של הכנסת ואת האפשרות שלה לפקח על תקנות.

שר המשפטים ד' ליבאי:

היא תדון בזה בוועדה. אנחנו לא נעולים כאן.

דן מרידור (הליכוד):

בהחלט, אני מקבל את הרעיון. הרעיון נכון, אני מציע לעשות את זה.

יש עוד דבר אחד חשוב שאני מנסה להצביע עליו; הוא נוגע גם כן לקלות הבלתי נסבלת של החקיקה עד היום. יש פה הצעה בחוק הליכי החקיקה, הצעה חשובה הקובעת שהצעת חוק תוגש בצירוף דברי הסבר. לא היתה חובה כזאת עד היום. שנית – תפורסם ברשומות. שלישית – תונח על שולחן הכנסת. יש פה סדר מחייב: כדי שהציבור ידע, זה יפורסם קודם; יהיו דברי הסבר כדי שיבינו; כדי שהצעת חוק לא תעבור במהרה. זו קביעה חוקית חשובה מאוד, כדי שהחקיקה תהיה יותר עניינית, רצינית, הייתי אומר גם אטית יותר. לא צריך לרוץ בחקיקה.

לסיכום הדברים, גברתי היושבת-ראש, אדוני שר המשפטים, הצעת החוק הזאת היא חשובה. אני מברך עליה, ומציע גם לחברי להתלכד בהצבעה להעברתה לוועדה. שם נעשה את העבודה כדי לסיים אותה, אם ירצה השם, יחד עם חוק-יסוד: זכויות האדם, כדי למנוע תקלה שאיש בוודאי לא רוצה בה.

היו"ר א' סלמוביץ:

תודה רבה לחבר הכנסת דן מרידור. אני מזמינה את חבר הכנסת דוד מגן. אחריו – חבר הכנסת עבד-אלוהב דראושה, ואחריו – חברת הכנסת נעמי חזן.

דוד מגן (הליכוד):

גברתי היושבת-ראש, חברי כנסת נכבדים, אחרי דבריו של חבר הכנסת דן מרידור, ואני תומך בכל דבריו, התרשמתי גם ששר המשפטים תומך – והואיל והיום הצטרפתי לוועדת החוקה, חוק ומשפט של הכנסת – – –

שר המשפטים ד' ליבאי:

במקום מי?

דוד מגן (הליכוד):

במקום חבר הכנסת בנימין נתניהו.

אני אחסוך במלים ואפנה לשר המשפטים בשתי בקשות. האחת – עלינו, יחד עם נשיאות הכנסת, לעשות כל מאמץ כדי שהחוק המבורך הזה יעבור בקריאה ראשונה ברוב של שני-שלישים, דהיינו 80 חברי כנסת. זה מוסרי, זה בר-השגה, אפשר לעשות זאת. אני מדבר רק לגבי הקריאה השלישית, כמפורט לגבי החוקים הבאים שיבואו לאחר האישור של החוק הזה, בעזרת השם. אני אומר שוב, זה בהחלט בר-השגה, וכדאי להתאמץ בכיוון הזה, אחרי שנדון ונעבד את החוק בוועדת החוקה, חוק ומשפט.

השנייה – זו הזדמנות להכניס בחוק מה שנקרא מניין חוקי. היו כמה ניסיונות בכנסות קודמות לקבוע קוורום לדיונים, לפחות בשלבי החקיקה השונים, גם בקריאה המוקדמת, כאשר הצעת החוק היא פרטית, וגם בקריאה הראשונה. צריך לשנות את המסורת הקיימת בכנסת, לצערי, בשנים האחרונות, כאשר חוקים עוברים בקריאה מוקדמת, בקריאה ראשונה, שנייה ושלישית ברוב מקרי של שני חברי כנסת נגד אחד; אני קצת מגזים, אבל המספרים אינם שונים בהרבה מהמספרים הללו. כדי שתהיה התייחסות מכובדת לעבודת החקיקה של הכנסת, מוצע לחשוב גם לגבי חוקים רגילים, לא רק לגבי חוקי-יסוד, על מניין חוקי לאישור חוק בכל שלביו. כרגע אני רוצה לומר מה המספר שאני ממליץ עליו, אומר זאת בוועדה.

אם שני הדברים הללו מקובלים על השר, והוא יבוא מוכן עם שיעורי בית לוועדת החוקה, חוק ומשפט, נאשר את החוק בקריאה ראשונה. נקל את העבודה ואפשר יהיה להשלים וללטש את החוק לקראת הכנתו בקריאה שנייה ושלישית.

היו"ר א' סלמוביץ:

תודה רבה לחבר הכנסת דוד מגן. אני מזמינה את חברת הכנסת תמר גוז'נסקי. אחריה – חבר הכנסת עבד-אלוהב דראושה, ואחריו – חברת הכנסת נעמי חזן.

תמר גוז'נסקי (חד"ש):

גברתי היושבת-ראש, רבותי חברי הכנסת, אדוני השר, עקרונית אני מצטרפת לברכות על הנחתו של חוק חשוב זה על שולחנה של הכנסת, משום שבניגוד לדברים הנרגשים של חבר הכנסת מיכאל איתן, אני לא רואה שום סכנה אמיתית במדינת ישראל שמערכת המשפט, או בית-המשפט העליון, ייטלו את מקומנו ואת סמכויותינו.

לכן אני חושבת, שהבעיה המרכזית היא הגנת זכויות האדם במדינת ישראל, ובהקשר שלנו הבעיה המרכזית היא לקבוע בחוק, שכאשר יהיו לנו חוקים כאלה שמגינים על זכויות האדם ומגינים על חירויות יסוד, שלא יהיה אפשר בקלות דעת, ברוב מקרי, להפר את החוקים האלה. לכן לבו של החוק, אותו משפט שאומר "חוק לא ישנה ולא יסתור חוק-יסוד", זה הדבר המרכזי שבו אנחנו דנים בחוק שמונח לפנינו.

אני לא רוצה לחזור על דברי שבח אחרים שנאמרו לחוק. אני רוצה בעיקר להתרכז בנושא של חקיקת חירום. אני תוהה לגבי הנושא הזה ומקומו בחוק. חקיקת החירום קיימת. חקיקת החירום היא עובדה, לדעתי מאוד עצובה, מצערת ומתסכלת, אבל היא קיימת. אבל, כאשר אנחנו מכניסים את חקיקת החירום לתוך חוק-יסוד, האם אנחנו לא עושים בדיוק ההיפך ממה שהיינו רוצים לעשות? אני תוהה, יכול להיות שכבוד השר אחר כך יסביר ויבהיר לי. אני רוצה להביע את התהיות שלי. כידוע, מצב חירום הוא מצב של קבע במדינת ישראל.

דן מרידור (הליכוד):

לולא הכניסו אותה, היא היתה אסורה. האם את חושבת שמדינה אף פעם לא צריכה להשתמש בחוקי חירום? אנחנו מגבילים אותם.

תמר גוז'נסקי (חד"ש):

בנושא הזה אני מתחלקת בלבטים שלי. אנחנו בשלב של קריאה ראשונה, אני חושבת שזה השלב שבו אתה מתלבט, לא השלב שבו אתה מצהיר. מאחר שאנחנו נמצאים, מאז קום המדינה, במצב חירום פרמננטי, במשך השנים קבעו שיש סמכות שיפוטית מסוימת לגבי תקנות וכו'. היום גם אם יש מצב חירום ויש תקנות לשעת-חירום אפשר לעתור. אפשר לעתור על תקנות ולהתווכח עליהן.

כבר ראינו איך נוצלו תקנות ההגנה לשעת-חירום להנהגת מצב חירום כלכלי, לצורך העברת תוכנית כלכלית; בכלל לא לצורך מצב מלחמה, אלא לצורך העברת תוכנית כלכלית, כפי שהיה ביוני 1985. זאת היתה התערבות גסה ביחסי עבודה, שלא היתה קשורה כלל למצב ביטחוני.

אפשר לומר, שטוב שהכנסת היא ריבונית להכריז על מצב חירום. למה להשאיר את זה רק לממשלה, כשהכנסת כאילו תעשה את זה בדיון? אם מצב החירום הוא לשנתיים, ואפשר להאריך שוב ושוב את התקופה הזאת, אז במה שינינו?

אביא לך דוגמה מתחום אחר. היתה תקנה זמנית בחוק ההסדרים, ולפיה המעבידים ישוחררו ממחצית חובם לביטוח הלאומי. היא עברה מ-1985 שוב ושוב. השנה הפכה אותה הממשלה לחוק. במקום צעד מתחדש בא חוק. אתה חושב שזה שיפר את המצב? לדעתי, זה הרע את המצב. קודם זאת היתה תקנה, נגמרה שנה והתקנה התבטלה. עכשיו זה חוק.

לענייננו, האם כשזה יימצא בחוק-יסוד, זה לא ייתן לגיטימיות, בסופו של דבר, למצב הלא-נורמלי שאנחנו חיים בו, עם הרבה מאוד אפשרויות להאריך אותו ללא סוף, ובעצם להמשיך את המצב הקיים? זאת, בייחוד כשהממשלה יכולה להכריז על כך וכו'.

הדברים הכי חמורים אלה הסייגים, ואחר כך סעיף 23 וסעיף 24. יש סייג חביב מאוד, שאומר: הגבלה, פגיעה בחירויות הפרט ובזכויות האדם. אבל ראינו כבר דברים, ואני תוהה עד כמה ההגבלה הזאת היא יעילה. אני רוצה להביא לך, אדוני השר, את הדוגמה של הגירוש. בדוגמה של הגירוש – ואני כבר לא מדברת על המשמעויות שיש לכך בהקשר של חירויות הפרט, זכויות האדם וכו' – בית-המשפט העליון שקל את השיקול שלו, ובסופו של דבר הוא יכול היה להגן גם על חירויות הפרט וגם על זכויות האדם. לדאבוני, הוא לא עשה זאת. אני תוהה האם המשפט הזה מבטיח לי, שפנייה באמת תהיה הגנה.

הדבר החמור ביותר הוא לגבי סעיף 24. הכוונה לכל החוקים האלה, שהמירו אותם כאילו הם עודכנו, הם יוסיפו להתקיים וכל הדברים האלה. הכוונות שלך, אדוני השר, וגם של חבר הכנסת דן מרידור בזמנו – ונדמה לי שיצא לנו להתווכח על כך, אבל אני כבר לא זוכרת באיזה הקשר, אולי בוועדה – הן

כוונות טובות, אבל אני חוששת שכפי שזה מובא לכאן, אנחנו עלולים לצאת במצב חמור יותר מבחינת הראייה שלנו את מצב החירום כמצב זמני שסוף-כל-סוף ייגמר. דבר שני – כל התקנות והחוקים שהממשלה תקבל יהיו כשרים, אבל הם יהיו מאוד מסריחים. זאת אומרת, אני חוששת ממצב שבו אנחנו נותנים הכשר למצב החמור ביותר שקיים היום בכל המערכת של חוקי החירום.

לכן אני בעד העברת החוק לוועדה ולהמשך הדיון. תודה.

היו"ר א' סלמוביץ:

תודה רבה לחברת הכנסת תמר גוז'נסקי. אני מזמינה את חברת הכנסת נעמי חזן, ואחריה – את חבר הכנסת טלב אלסאנע.

יוסף בא-גד (מולדת):

מי בא אחרי חברת הכנסת נעמי חזן?

היו"ר א' סלמוביץ:

אתה.

נעמי חזן (מרצ):

גברתי היושבת-ראש, חברי הכנסת, אני מצטרפת לקודמי שהביעו בעיקרון תמיכה, ואפילו תמיכה נלהבת, בהצעת החוק הזאת.

לפי דעתי, הצעת החוק הזאת משמעותית משתי סיבות עקרוניות. הסיבה הראשונה, כבר דובר עליה בהרחבה. עצם העובדה שיש מערכת בקרה על חוקי הכנסת, על בסיס חוקי-יסוד – אני חושבת שזה שיפור ניכר. זה יוצר עקביות ואפשרויות של עקביות בחקיקה, ומשום שנאמר על הדבר הזה הרבה מאוד, אסתפק לגבי הסיבה הזאת בדברים האלה.

אבל אני רוצה להדגיש שיש פה סיבה נוספת. לפי דעתי, החוק הזה הוא מעבר למשמעותי. אני חושבת שהוא אולי אחד החוקים החשובים ביותר בהיסטוריה של החקיקה במדינה, משום שיש לחוק הזה משמעויות מבניות לגבי הפרדת הסמכויות במערכת הפוליטית הישראלית. עצם הכנסת העיקרון של ביקורת שיפוטית והגדרה ברורה הרבה יותר של הסמכויות של בתי-המשפט, של הכנסת ושל הזרוע המבצעת – אני חושבת שמבחינה מוסדית מקדמת אותנו בצורה רצינית מאוד בפיתוח המבנים, הסטרוקטורות הדמוקרטיות במדינת ישראל.

אני רוצה לברך על היוזמה הזאת גם מהסיבה המבנית-המוסדית ולא רק מהסיבה המהותית של העקביות בחקיקה.

עם זאת, גם לי יש התלבטויות מסוימות, ואומר אותן, משום שבקריאה ראשונה עדיף להביע את ההתלבטויות האלה בקול רם. אני עדיין קצת מודאגת מהעובדה, שהבקרה על הזרוע המבצעת איננה מעוגנת מספיק אפילו בחוק הזה. משום שאנחנו חיים בעידן של ביורוקרטיזציה הולכת וגדלה ושל אוטונומיה יותר מדי גדולה של הזרוע המבצעת, אני מבקשת להפנות תשומת לב לכמה נקודות שעוסקות בדיוק במערכת הבקרה גם של הזרוע המחוקקת וגם של הזרוע השיפוטית על הזרוע המבצעת. הדבר קשור בעיקר לעניינים של פיקוח על חקיקת משנה.

לפי דעתי, סעיף 12 בחוק המוצע סובל מעמימות יתר. העובדה שקובעים כאן שהכנסת רשאית לפקח על תקנות, אם בהליכי אישור ואם בהליכי ביטול, כפי שייקבע בחוק, משאירה את הפיקוח על חקיקת המשנה עדיין בגדר דבר של רצון, שלא מעוגן מספיק בחקיקת היסוד. אני הייתי רוצה להמליץ על האפשרויות שהן מעבר לקביעת העיקרון של המסגרת; אולי צריך גם פירוט של אלמנטים שונים של האמצעים שניתנים לפיקוח מסודר יותר על חקיקת המשנה.

דן מרידור (הליכוד):

תקראי את סעיף 17 לחוק ההליכים.

נעמי חזן (מרצ):

קראתי גם את סעיף 17 בחוק ההליכים. אני מודה שבחוק ההליכים זה קצת יותר מפורט, אבל זה עדיין לא מספק אותי.

הבעיה הזאת עולה בכל חומרתה בכל מה שקשור לחקיקת החירום, משום שחקיקת החירום היא במידה רבה חקיקת משנה. אני יודעת שחברת הכנסת תמר גוז'נסקי העלתה היסוסים מעניינים מאוד לגבי עצם הכללת הנושא הזה בחוק-יסוד. אני דווקא מברכת בשלב זה על ההכללה, משום שזה בהחלט מנסה להסדיר נושא, שלפי דעתי, מטעמים משפטיים, היה נושא פרוץ לחלוטין. יש פה התקדמות רבה מאוד, אבל עדיין יש, לפי דעתי, גם עמימות. מצד אחד, אני מברכת על הפירוט של נסיבות מצב חירום; אבל מצד שני, אין פה הגדרות של הנסיבות האלה, ובהעדר הגדרות יש בעיה האם הנסיבות אומנם קיימות או לא קיימות. ייתכן מאוד שצריך יהיה לצרף לרשימה הזאת של נסיבות חירום גם הגדרות ברורות הרבה יותר. זו נקודה ראשונה.

נקודה שנייה – אני מברכת על הכוונה להעביר סמכות הכרזה על מצב חירום לכנסת, ובהעדר יכולת של כינוס הכנסת – לממשלה, ובהעדר יכולת כינוס הממשלה – לראש הממשלה. אבל גם פה עדיף שהדבר יעשה קודם כול בכנסת. ייתכן מאוד שצריך להבהיר פה את ההעדפות גם מבחינת סמכויותיה של הכנסת וגם מבחינת מניעת מתן אפשרויות לתירוצים בנושאים האלה.

גם בעניין של חידוש הוראות לשעת-חירום ללא אישור הכנסת, חשבתי שהמצב הוא פתוח יותר מדי ואפשר בצורה זו או אחרת לסגור אותו.

במלים אחרות, אני רואה את פרק ג' בנושא חקיקת החירום בהחלט כשיפור ניכר ביחס למצב הקיים. אני מבקשת שגם בנקודות של העמימות ייעשה ניסיון להבהיר יותר את המצב.

נקודה אחרונה היא נקודה שהועלתה על-ידי דוברים רבים. לגבי סעיף 22 יש שתי גרסאות. לעניות דעתי, גרסה א', שקובעת בפירוש את סיום האי-התאמה, היא גרסה שאני חושבת שצריך לעשות מאמץ עילאי כדי שהיא תעבור. יש פה שיקולים לא רק מוסדיים, אלא גם מבניים, שאני חושבת שהם יוצרים שינוי משמעותי לטובה בכלל במבנה הדמוקרטיה במדינת ישראל.

עם ההסתייגויות שהבעתי, אני רוצה גם להביע את תמיכתי בהצעה הזאת.

היו"ר א' סלמוביץ:

תודה רבה לחברת הכנסת נעמי חזן. אני מזמינה את חבר הכנסת יוסף בא-גד. חבר הכנסת בא-גד הוא אחרון הנואמים בישיבה זו על הצעת החוק, מכיוון שעל כבוד השר לעזוב, וכבר היה עליו לעזוב בשעה 19:30. המשך הדיון, תשובת השר וההצבעה בקריאה ראשונה נדחים לישיבה אחרת.

יוסף בא-גד (מולדת):

גברתי היושבת-ראש, אדוני שר המשפטים, חברי הכנסת הנכבדים, אילו זכינו, חוקת היסוד של מדינת ישראל היתה חוקת התורה. מאחר שלא זכינו בנסיבות הקיימות, תתפלאו לשמוע, אני אפילו הייתי תומך בהרבה שינויים. עליונות חקיקה ראשית על חקיקת משנה, ארבעה סוגי חיקוקים: חוקי-יסוד, חוקים, תקנות, תקנות שעת-חירום – שלב מעבר של חמש שנים. לכל זאת יש חריגים; חוק-יסוד הממשלה החדשה לכנסת הארבע-עשרה, לבחירת ראש הממשלה ושיטת הבחירות לכנסת, שמזקינים רוב חברי כנסת, שני-שלישים, בקריאה שלישית.

אבל, ופה בא ה"אבל" הגדול, אדוני שר המשפטים, כל זה, אילו היה לנו אמון בממשלה. וכשאני אומר אמון בממשלה, אני מתכוון לדברים פרוזאיים מאוד. יום יום אנחנו מתבשרים על עוולות משפטיות שלא ייאמנו במדינה של משפט. רק בשבוע שעבר שוחרר נועם פדרמן ממעצר עד גמר ההליכים, לאחר שישב חמישה חודשים על לא עוול בכפו. זה לא ייאמן. הוא נתפס כחשוד בהצתת מכוניות ערביות, נעצר והוחזק חמישה חודשים. כאשר אשתו ילדה בת, לא שחררו אותו בלי התערבות נחרצת שלי; אני עוד מעלה על זה שאילתא בנפרד. אחרי חמישה חודשים הוא הובא לשופט, קראו את כתב התביעה, וזה מעניין: ביום זה וזה, בשעה זו וזו, החשוד נאשם. אמר הנאשם: סליחה, ביום זה וזה, בשעה זו וזו, הייתי בבאר-שבע. קניתי דלק ב"ישראלכרט" בבאר-שבע, הנה הוכחה. השופט אמר: סליחה, טעות, והוא שוחרר. שאלתי את נועם פדרמן, תסלחו לי על הביטוי, אידיוט, יושב חמישה חודשים ושותק? כבלו אותו באזיקים בידיים וברגליים, כמו שהיום כבלו את יורם שקולניק בתא המעצר בידיים וברגליים.

השר לקליטת העלייה י' צבן:

אולי זה על חשבון משהו אחר?

יוסף בא-גד (מולדת):

לא, כבוד שר הקליטה, לא נעשה את זה לצחוק. אילו אתה ישבת או אני ישבתי חמישה חודשים על לא עוול, כולנו היינו צריכים להילחם על זה, תסכים אתי.

שאלתי את נועם פרדמן, תסלחו לי על הביטוי, אידיוט, מה אתה שותק חמישה חודשים? הוא אומר: אתה לא מכיר אותם – וזה מזעזע אותי, אם אני הייתי מגלה – – –

מיכאל איתן (הליכוד):

חבר הכנסת בא-גד, לעומת זאת, אנחנו מכירים את נועם פרדמן.

יוסף בא-גד (מולדת):

כן, גם אני מכיר.

דן מרידור (הליכוד):

הוא גם מכיר את קירות הבית שלי.

יוסף בא-גד (מולדת):

נועם פרדמן אמר: אם הייתי מגלה להם שיש לי אליבי, הם היו משנים לי את כתב התביעה לזמן אחר, לכן לא גיליתי, העדפתי לסבול חמישה חודשים ולא לשבת חמש שנים בבית-סוהר. הוא לא גילה, הוא שתק. רק כשהשופט שאל: באיזו שעה? הוא ענה: בשעה זו וזו, והוציא את כתב האליבי שלו. איך יכול אזרח ישראלי, במדינה מתוקנת שלנו, להאמין שהממשלה מתנכלת לו?

זה לא הדבר היחיד. מישאל כהן, אתם יודעים מה קרה. בית-משפט מחוזי דחה פסק-דין קודם שהיה. היום פניתי למשטרה. אדם שנפגע בפיצוץ מחסן נשק ברשפון, ניצלו את זה וגנבו לו את המכונית. הוא תפס את הגנבים ונאלץ לירות בגלגלים. הוא עשה את זה לפי בקשת המשטרה, שיעזור לתפוס את הגנבים. לקחו לו את האקדח ומאשימים אותו במקום להאשים אותם.

יש במדינת ישראל חוק הפקעת קרקעות, שלא חייבים להודיע על הפקעה. פניתי לשר המשטרה וקיבלתי עידוד לעניין זה. מפקיעים קרקע בלי להודיע.

אולי רק עוד דוגמה אחת. ראש הממשלה פנה היום כמה פעמים בחדשות: איפה הציבור הישראלי, שאיבד את כושר ההרתעה? איפה הנוער הישראלי? לא ייתכן שנוער יהודי לא יגן על עצמו. וסיפר כבוד ראש הממשלה: כשאנחנו היינו בני 16 ב"הגנה", היו לנו מקלות קפא"פ. אתם יודעים מה זה? קרב פנים אל פנים. אני השתמשתי בזה. ואיפה הנוער הישראלי? כבוד ראש הממשלה, איפה הנוער הישראלי, כשאתה עוצר היום את יורם שקולניק, במקום להכריז עליו כגיבור לאומי, שהציל תלמידי בית-ספר מפגיעה על-ידי סכין ורימון?

אני לא יודע אם הוא ירה אחרי זה בידיים כפותות או לא, ואל תדון את חברך, אומרים חז"ל, עד שתגיע למקומו. אני לא יודע איך אנחנו היינו נוהגים אחרי הניסיון אתמול ב"אורט קנדי", אחרי היום, כשהם בלחץ ובפחד. כרגע מתברר שזה מחבל מבוקש, שגנב תעודת זהות, כך הודיעו בחדשות. הוא לא שה שכולו תכלת. אני נגד הרג, וחס וחלילה, אסור לנו לקחת את החוק לידיים.

מיכאל איתן (הליכוד):

אני רוצה לשאול אותך שאלה.

יוסף בא-גד (מולדת):

אתה אופוזיציה או קואליציה, תסביר לי. אם היושבת-ראש תסכים.

היו"ר א' סלמוביץ:

בבקשה.

מיכאל איתן (הליכוד):

נניח לרגע אחד, שטייס ישראלי טס מעל דרום-לבנון, בטיל מורידים את המטוס והוא צונח במחנה פליטים. הטייס צנח ושבר את הרגל, הוא שוכב שם פצוע. מותר לגשת ולירות בו?

יוסף בא-גד (מולדת):

לא, לא. גם לנו אסור.

דן מרידור (הליכוד):

אל תעשה אותו גיבור. אני ואתה יודעים את העובדות.

יוסף בא-גד (מולדת):

סליחה, אין לנו ויכוח. אתה זוכר מה שם הצבא שלנו, צבא-ההגנה לישראל. אנחנו לא צבא ההתקפה. אנחנו לא ניתן יד לשום ביטול של המוסר הנעלה היהודי. אבל בין טמטום לבין מוסר נעלה יש הבדל. על זה אני מדבר. אני אומר, בנסיבות מסוימות שלא אני ולא אתה היינו נמצאים, ואני אמרתי, אל תדון את חברך, חלילה, עד שתגיע למקומו.

איך פתח הרדיו היום את מהדורת החדשות ב-17:00? חשוד בהריגת מחבל, יורם שקולניק. חשוד בהריגת מחבל? המחבל הזה לא ניסה לפוצץ? לא ניסה להרוג? אנחנו לא במצב חירום? על זה אני מדבר.

לכן אני אומר, ממשלה שקוראת לאזרחים לצאת עם אקדחים, ממשלה שראש הממשלה בה מתגרה בציבור ושואל: איפה הציבור הישראלי שאיבד את כושר ההרתעה – מי איבד את כושר ההרתעה, אנחנו או אתה, המחליש את ידינו יום ולילה? מי גורם לזה? הנוער הישראלי הוא אותו נוער נפלא, אבל הנוער יודע שעל פגיעה בציפורן הוא ישב ויבדק.

אתם יודעים שאת יורם שקולניק ברגע זה כפתו באזיקים בידיים וברגליים בתא מעצר? ניגשתי לסגן שר הביטחון, ניגשתי לשר שחל, הם אמרו: אתה צודק, איך עשו דבר כזה? מייד ניתן הוראה להוריד את האזיקים.

אבל מי לוקח יהודי שהגן בטעות או לא בטעות, כופת אותו באזיקים בידיים וברגליים? אז אתם רוצים אחר כך שמישהו מאתנו יתגונן? מוטב אולי להיפצע ולא כל החיים להינמק בבית-סוהר, עד שנוכיח אליבי, שבמקרה מישהו קנה דלק באותה שעה במקום אחר.

דן מרידור (הליכוד):

לכן אני תומך בהצעת החוק.

יוסף בא-גד (מולדת):

תרשה לי לומר לך, שחלק מהדברים הם באשמתך. אתה הכנסת את החוקים האלה, וזה האסון שלנו. העבודה יכולה לצעוק כל היום לליכוד: איפה הייתם? מי הלך למדריד? מי הוציא את החוקים האלה? מי נתן את ההוראות האלה? אתה. על זה לא יכופר לך, אף שלכאורה אתה באופוזיציה אתי.

דן מרידור (הליכוד):

אני לא באופוזיציה אתך.

יוסף בא-גד (מולדת):

עוד בזמנו היה לי לב מלא עליך, אל תמתח אותי. יש לי הרבה מה לומר על האסון שהבאתם על עם ישראל – הליכוד בחוסר שלטון, וגרמתם למה שגרמתם. זו האמת. אבל הם לא צריכים ללמוד מזה.

לכן אני מסיים ואומר: אני בעד חוקי-יסוד, אני בעד להכניס סדר, אני בעד כל מה שהצעתם, אבל לא היום. אני מבקש קצת לדחות, או עד שתהיה חוקת התורה, בעזרת השם, או עד שתהיה אווירה רגועה, ואז נקבל את הדברים לא בחשדנות אלא באמון מלא. תודה רבה.

היו"ר א' סלמוביץ:

תודה רבה לחבר הכנסת יוסף בא-גד.

שאלות בעל-פה

היו"ר א' סלמוביץ:

אנחנו עוברים עכשיו לסעיף הבא בסדר-היום. אני מזמינה את חבר הכנסת סילבן שלום להציג שאלתא בעל-פה מס' 150, בנושא: מפעל "תפוד". בבקשה.

מפעל "תפוד"

סילבן שלום (הליכוד):

אדוני השר, לאחרונה אישר משרדך מענק של חצי מיליון דולר מקרן החשיפה הממשלתית למפעל "תפוד", כדי להסיר את התנגדות המשקים לייבוא צ'יפס קפוא המתאים לדרישת חברת "מקדונלד'ס".

פתרון זה הגיע לאחר לחצים שהופעלו על משרדך מצד משרד החקלאות.

ברצוני לשאול:

1. מדוע עוכבה פתיחת סניפים של חברת "מקדונלד'ס" בארץ, כאשר שיקולי משרד התעשייה והמסחר צריכים דווקא לזרז תהליכים אלו?

2. האם היה הכרח להעביר כספים למפעל "תפוד"?

3. מה יעשה לגבי מקרים דומים בעתיד?

היו"ר א' סלמוביץ:

תודה רבה לחבר הכנסת סילבן שלום. כבוד השר, בבקשה.

שר התעשייה והמסחר מ' חריש:

כבוד היושבת-ראש, אני מתכבד לענות על שאילתא מס' 150 את הדברים הבאים:

1. פתיחת סניפים של חברת "מקדונלד'ס" בארץ לא עוכבה ואינה מעוכבת על-ידי משרד התעשייה והמסחר.

חברת "מקדונלד'ס" ביקשה היתר לייבא טוגנים קפואים. הבקשה נדונה במשרדי בתיאום עם משרד החקלאות. עמדת משרדי בסוגיית ייבוא הטוגנים תיקבע סופית בין המשרדים בזמן הקרוב.

2. העובדה שתוארה בשאילתא, שלפיה אישר לאחרונה משרדי מענק של חצי מיליון דולר מקרן החשיפה למפעל "תפוד", פשוט איננה נכונה.

משרדי הצהיר שמפעל "תפוד" רשאי להגיש בקשה לקבלת תמיכה מקרן החשיפה לפעולות שייעשו במפעל לקראת היערכותו לתהליך החשיפה. הבקשה שתוגש תיבדק על-ידי ועדת קרן החשיפה על-פי אמות המידה והקריטריונים שנקבעו לסיוע למפעלים מקרן החשיפה.

3. א. כל מפעל מקומי אשר נפגע ו/או ייפגע כתוצאה מתהליך החשיפה רשאי להגיש בקשה לסיוע ממשלתי מקרן החשיפה; ב. מקרים דומים של מתן היתר ייבוא למוצרי מזון מעובדים ייבדקו לגופו של עניין. תודה.

היו"ר א' סלמוביץ:

תודה רבה לכבוד שר התעשייה והמסחר. שאלה נוספת לחבר הכנסת סילבן שלום.

סילבן שלום (הליכוד):

אדוני השר, ידוע לכול שאתה דווקא תמכת בעניין של ייבוא הטוגנים. נושא השאילתא שלי נבע משתי סיבות מרכזיות. האחת, מדוע "נכנעת" לשר החקלאות שלא לאפשר ייבוא טוגנים, שהרי אתה אחראי למתן רשיונות ייבוא ויכולת לתת את רשיונות הייבוא. הסיבה השנייה מתייחסת לסכום של חצי מיליון דולר שעדיין לא נתת. לפי מה שהבינותי, יש במשרדך כוונה להמליץ על מתן חצי מיליון דולר. כידוע לך, "תפוד" הוא היום מונופול בשוק המקומי, המחירים שלו גבוהים לעומת כל תוצרת אחרת בעולם, ואשר לטיב שלו, אינני רוצה להוסיף ולהרחיב.

מה שהייתי מבקש ממך, אדוני השר, זה להמשיך במדיניות שבה התחלת ולאפשר את פתיחת המשק, כמובן בצורה מבוקרת. אבל זה המקרה הקלסי של עידוד משקיעים זרים, שאתה אמון על הבאתם, ואני בטוח שאתה עושה לילות כימים כדי להביא אותם. "מקדונלד'ס", הידוע בכל העולם, ובעיקר ברחבי ארצות-הברית ובעולם המערבי, יכול לשמש דוגמה למשקיעים נוספים שיבואו בעתיד. לכן כדאי, אדוני השר, שתיקח את העניין, ולמרות התנגדותו של משרד החקלאות, משיקולים צרים, שיקולים סקטוריאליים, תיאות אכן לתת להם את רשיון הייבוא.

היו"ר א' סלמוביץ:

תודה לחבר הכנסת סילבן שלום. שאלה נוספת לחבר הכנסת דוד מגן, בבקשה.

דוד מגן (הליכוד):

אדוני השר, זוהי דוגמה מובהקת של ניגוד שליוויות: של שר התעשייה והמסחר, שצריך לדאוג לצרכן, ושל שר החקלאות, הרואה את עצמו אפטרופוס של החקלאים.

מדוע לא תפעלו במשותף, כצוות, ותעלו את הנושא בוועדת השרים לכלכלה, ותמצאו את הפתרונות הממלכתיים, בלי שכל שר ימשוך את השמיכה לכיוון של עצמו?

היו"ר א' סלמוביץ:

תודה לחבר הכנסת דוד מגן. כבוד השר, בבקשה.

שר התעשייה והמסחר מ' חריש:

גברתי היושבת-ראש, אולי ארחיב קצת את היריעה. א. לגבי המדיניות הכוללת של היערכות המשק הישראלי לתחרות מול החשיפה. קודם כול, מדיניות המשרד, מדיניות הממשלה והמדיניות שלי היא, שהחשיפה כההליך נמשך היא מדיניות נכונה מבחינת המשק הישראלי. משום שהמשק הישראלי היום צריך להתמודד בעולם הולך וקטן מבחינת המעורבות של המשקים, וצריך להתמודד בתוך מסחר בין-לאומי הולך וגובר, כאשר למשק הישראלי יכולים להיות יתרונות גדולים מאוד מהפתיחות הזאת.

עובדה היא שמשקים שהיו סגורים בפנינו במשך יותר מדור נפתחו עכשיו בפנינו. מ-1967 – מדינות מזרח-אירופה, ברית-המועצות לשעבר, נפתחו היום. סין והודו, שמאז קום המדינה היו סגורות בפנינו, נפתחו עכשיו. יפן שינתה את המדיניות שלה כלפינו. יש תהליך שלם, שהופך לכדאיים את המאמצים של המשק הישראלי להיכנס. עובדה היא שהיצוא שלנו בחודשים האחרונים הולך וגדל. אני מקווה רק שהתהליך הזה יימשך, כי הדבר נעשה בתנאים של מיתון ברוב המדינות בעולם, ולמרות זאת הצליח המשק הישראלי להתמודד בנושא הזה.

אין צל של ספק, שאתה לא יכול לפעול להגדלת הייצוא שלך למדינות שאינך מסכים להיחשף לייבוא מהן. דוגמה טובה לכך היא הסכם הסחר עם סין, שנותן יתרונות גדולים מאוד למשק הישראלי, אבל מצד שני גם חושף ענפים מסוימים במשק הישראלי לתחרות, והם פשוט יצטרכו לשנות את עצמם.

קרן החשיפה נוצרה בזמנה כחלק מהחלטה של הממשלה ללכת לחשיפה, ואני מדבר על החלטת הממשלה הקודמת, ב-1991. ב-1992 הקרן הזאת לא נוצלה, לצערי, בגלל כל מיני תהליכים שהקשו את הניצול שלה. אבל היא נועדה בדיוק לסייע למפעלים שנפגעים מחשיפה לתחרות של יבוא.

המקרה של "תפוד" הוא מקרה אופייני מבחינה זו, שאם אתה הולך לחשיפה ליבוא, אתה גם מאפשר למפעל לגשת לקרן החשיפה. אם אין חשיפה ליבוא, הוא לא יכול לגשת לקרן החשיפה. שני הדברים האלה מותנים זה בזה.

הנקודה השנייה נוגעת יותר לשאלה של הגנה על החקלאות בכלל. בניגוד לתעשייה, שמבחינת מדינת ישראל היא נמצאת בהסכמי סחר חופשי לפחות בשלושה מקומות גדולים: הקהילייה האירופית, ארצות-הברית ומדינות אפ"א, ששם יש תחרות חופשית ואנחנו מתחרים במדינות אלה וחשופים ליבוא שלהן, והסכמי סחר אחרים, שחלקם כבר נחתמו ולגבי חלק אחר מהם אנחנו נמצאים במשא-ומתן לקראת חתימה, כשמדובר בחקלאות – כולם מוגנים. ארצות-הברית מגינה על החקלאות שלה, אירופה מגינה על החקלאות שלה. אין כמעט מדינה בעולם שאינה מסבסדת ומגינה על החקלאות שלה. אם אנחנו ניחשף בנושא זה בצורה חד-צדדית, ולא במסגרת הסכמים הדדיים בנושא החקלאי, אנחנו נישאר בלי חקלאות.

לכן אני בהחלט שותף למדיניות של משרד החקלאות, האומרת שיש דברים מסוימים בחקלאות שצריך להגן עליהם, משום שאי-אפשר לסכן את המדינה, שתישאר בכלל בלי ייצור של מוצרים חקלאיים למזון.

המדיניות מתואמת, היא מוסכמת. המקרה של הטוגנים הוא מקרה יוצא דופן, כי זה כבר נחשב מוצר תעשייתי, ויש ויכוח בנקודה הזאת. יש לי דאגה גם ליצרני תפוחי אדמה בארץ, כמו שדואגים להם גם באירופה, עד שלא נוכל להיכנס להסכמים כוללים בעניין הזה; ויש לי גם בעיה מיוחדת עם המיקום של מפעל "תפוד", שנמצא באזור שער-הנגב, שדרות. אני צריך לדאוג לכך שלא תהיה שם התמוטטות, אף שהמפעל הזה נמצא במצב קשה מאוד, גם בלי כל קשר ל"מקדונלד'ס". למפעל יש בעיה רצינית בגלל הצטברות חובות, כך שיש טיפול בבעיה הזאת מעבר לזה בגלל סכנת האבטלה שיכולה להיווצר בשדרות כתוצאה מהתמוטטות המפעל הזה.

לסיכומי של עניין, מה שאנחנו שואפים להגיע אליו הוא מדיניות תואמת של הממשלה – לדאוג לכך ש"מקדונלד'ס" יגיעו הנה; ש"מקדונלד'ס", "בורגר-ראנץ" ואחרים יקבלו את הרמה הטובה ביותר והמחירים הטובים ביותר של המצרכים שהם צריכים, לרבות טוגנים. שוקלים את האפשרות לעשות פתיחה מסוימת ליבוא, כאשר אנו רוצים ליצור מצב שבישראל אפשר יהיה לספק ל"מקדונלד'ס", ל"בורגר-ראנץ" ולאחרים את רמת הסחורות ובמחיר שהם ירצו לקנות בארץ, ולא ירצו לייבא מחוץ-לארץ. זה המאמץ הכולל שלנו. תודה רבה.

היו"ר א' סלמוביץ:

תודה רבה לכבוד שר התעשייה והמסחר.

שאלות ותשובות

היו"ר א' סלמוביץ:

אני מזמינה כעת לדון את כבוד השר חריש, להשיב על שאלתא מס' 658, שהוגשה לראש הממשלה. השאלתא הוגשה על-ידי חבר הכנסת עוזי לנדאו. בבקשה.

השתתפות השר חריש בכנס בחירות בצרפת

חבר הכנסת ע' לנדאו שאל את ראש הממשלה ביום כ"ה בשבט התשנ"ג (16 בפברואר 1993):

בדיווח בעיתון "הארץ" מיום ב' בשבט התשנ"ג, 26 בינואר 1993, נמסר כי "על ביקורו של שר המסחר והתעשייה, מיכה חריש, בצרפת מעיבה פרשת הופעתו בכנס שערך עמיתו הצרפתי, דומיניק שטראוס-קהאן – – המתמודד בבחירות לאספה הלאומית – –".

ברצוני לשאול:

1. האם השתתף השר מיכה חריש בכנס בחירות פנימיות בצרפת?

2. אם כן – האם השתתפות כאמור מהווה נוהל תקין?

3. כיצד ימנע ראש הממשלה השתתפות חברי ממשלתו במערכת בחירות פנימיות במדינות זרות, שניתן לפרשה כתמיכה באחת המפלגות המתמודדות?

תשובת שר התעשייה והמסחר מ' חריש:

(לא נקראה, נמסרה לפרוטוקול)

1. ביקורי בצרפת היה ביקור רשמי, על-פי הזמנת שר התעשייה וסחר-חוץ של ממשלת צרפת, דומיניק שטראוס-קהאן. זה היה ביקור גומלין, בהמשך להזמנתו של קודמי בתפקיד, משה נסים. הביקור נועד לעודד יצירת קשרים עסקיים ושיתוף פעולה כלכלי בין המדינות. נלוותה אלי משלחת, שמנתה 22 מראשי התעשיות המתוככמות בישראל.

השר שטראוס-קהאן פעל בשם ממשלת צרפת כדי לגייס את ראשי התעשייה המקבילה בצרפת, אשר נמנעו מקשרים עמנו מאז 1968, עקב החרם הערבי. במהלך הביקור, נוסף על הפגישות הרשמיות, נערכו שני סמינרים עם התעשייה המתוככמת בצרפת, הראשון בפריס והשני בסופיה אנטיפוליס – מרכז התעשייה המתוככמת בצרפת. כמו כן נערכו, שוב ביוזמת שטראוס-קהאן, יותר מ-130 מפגשים בין תעשיינים צרפתים וישראלים. כל זאת על-מנת לקדם את הקשרים העסקיים ואת שיתוף הפעולה.

ראוי לציין כי שטראוס-קהאן נחשב לשר המוביל בממשלת צרפת הנוכחית בקידום היחסים עם ישראל.

במסגרת הביקור הוזמנתי על-ידי יושב-ראש הקהילה היהודית בעיר סרסל – שהיא אחת הקהילות היהודיות הגדולות בצרפת – לקחת חלק עם שטראוס-קהאן, המייצג את העיר באספה הלאומית, באירוע בנושא: "ההתפתחות ביחסי הכלכלה של צרפת עם ישראל". מאחר שגם בעבר הופעתי בפני קהילה זו, נעניתי להזמנה ברצון. למפגש הוזמנו גם חברי פרלמנט ממפלגות אחרות. בשום פנים לא ניתן לכנות את המפגש כ"אספת בחירות". יתר על כן, לא דובר בו דבר וחצי דבר הנוגע לנושאים הפנימיים בצרפת.

לצערי, יריבו הפוליטי של שטראוס-קהאן, מר פייר ללוש, שהוזמן גם הוא לאירוע, בחר לתקוף אותו על רקע הבחירות הקרבות.

שגריר ישראל בצרפת הסביר ללוש את העובדות כהווייתן, והעניין הוסר מסדר-היום הציבורי.

הביקור הוכתר בהצלחה גדולה לגבי שתי המדינות ופירותיו כבר מורגשים.

לאור פעולות שטראוס-קהאן למען מדינת ישראל ושיתוף הפעולה הכלכלי בין שתי המדינות, ובהיותו תומך נלהב של ישראל אף בנושאים מדיניים, מול שרים פרו-ערבים, הייתי רואה כפגיעה באינטרסים של ישראל לו – משיקולים כאלה ואחרים – הייתי מסרב לקחת חלק באירוע של הקהילה היהודית בעירו.

היו"ר א' סלמוביץ:

אבקש מכבוד שר התעשייה והמסחר להשיב על שאילתות.

תקן למוצרי טקסטיל עמידים באש

חבר הכנסת א' פורז שאל את שר התעשייה והמסחר ביום ב' באדר התשנ"ג (23 בפברואר 1993):

בישראל לא קיים תקן לייצור מוצרי טקסטיל עמידים באש, ומלבד תחפושות לפורים אין הקפדה על רמת הבטיחות של מוצרי ביגוד ומצעים בכלל ובגדי תינוקות בפרט. לשם השוואה, בארצות-הברית מחייבת הרשות האמריקנית להגנה על לבוש לתינוקות (לייצר בגדים מחומרים שאינם תומכי בעירה.

ברצוני לשאול:

מה היא עמדת משרד התעשייה והמסחר בעניין החלת תקן רשמי לייצור מוצרי טקסטיל, ובגדי תינוקות בפרט, שיאסור שימוש בסיבים דליקים ותומכי בעירה?

תשובת שר התעשייה והמסחר מ' חריש:

(לא נקראה, נמסרה לפרוטוקול)

מדיניות משרדנו בנושא תקינה באה להבטיח, כי בריאותו ובטיחותו של הצרכן לא ייפגעו. בניגוד למדיניות שננקטה בעבר לעשיית שימוש בתקינה כאמצעי להגבלת סחר – NTB, מגבלה לא מכסית –

ממקד היום המשרד את פעילותו בביטול התקנים המיותרים ובעשיית שימוש באמצעי זה למטרות האמורות, שעיקרן, כאמור, טובת הצרכן ובריאותו, תוך מניעת פגיעה בתחרות החופשית, הנגרמת כשעושים בחובת התקן שימוש שלא למטרותיו.

התאמת התקינה לדרישות המקובלות בעולם, תוך הכרה הדדית בין גופי התקינה, גם היא בראש מעיינינו – בשל חשיבותה לקידום היצוא ולהבטחת האמור לעיל.

בהתייחס לתקן עמידות באש לבגדי תינוקות, הרי שתקן זה קיים, למיטב ידיעתנו, בארצות-הברית בלבד. לא ידוע לנו על הרחבת התקן הנ"ל למוצרים טקסטיליים נוספים, למעט שטיחים. מבדיקות ראשוניות שערכנו עולה, כי לצד היתרונות הברורים והחשיבות הבטיחותית שבקיום תקן זה, יש השגות רבות בנוגע להשפעת סיבים חסיני אש על נוחות הבגד ופגיעה אפשרית בבריאות התינוק, בשל קיום תרכובות ברום ואחרות באותם סיבים. קיימת אף טענה, כי בגד העובר תהליך להפיכתו לחסין אש עלול להיות בעל השפעות מסרטנות. קיים קושי בהפיכת בגד כותנה לחסין אש, ולפיכך בגדים כנ"ל חייבים להיות מיוצרים מסיבים סינתטיים. בגד כזה עלול לגרום לפגיעה בעור התינוק במזג האוויר החם השורר בישראל.

כדי לבחון את העניין לעומקו העברנו פנייה לוועדה לתקני טקסטיל, הפועלת במסגרת מכון התקנים. הוועדה התבקשה לבחון את היתרונות והמגבלות ולהמליץ על הצורך באימוץ תקן כנ"ל.

ייבוא בשר לא כשר

חבר הכנסת י' עזרן שאל את שר התעשייה והמסחר ביום ט' באדר התשנ"ג (2 במרס 1993):

עיתון "המודיע" מדווח, כי לראשונה התיר משרד התעשייה והמסחר לייבא בשר, ובכלל זה בשר לא כשר. רצ"ב צילום הידיעה.

ברצוני לשאול:

1. האומנם נתן משרדך היתר לייבא בשר לא כשר?
2. אם כן – האם אכן מדובר בתקדים?
3. אם כן – מדוע ניתן ההיתר, ומדוע נוצר התקדים?
4. האם נשקל להקפיא כל צעד עד לקבלת עמדת הרבנות הראשית?

תשובת שר התעשייה והמסחר מ' חריש:

(לא נקראה, נמסרה לפרוטוקול)

1. משרד התעשייה והמסחר מעניק רשיונות ייבוא לבשר. נושא הכשרות, בהתאם לפסיקת בג"ץ, אינו משמש תנאי לעניין ייבוא הבשר, ואין המשרד רשאי להתערב בנדון.

2. התשובה שלילית. בעבר יובאו חלקי פנים ופירות-ים לא כשרים, כמו דברי מזון אחרים, שאינם בהכרח בעלי תעודות הכשר.

3. כאמור לעיל, בעקבות פסיקת הבג"ץ.

4. סוגיית ייבוא הבשר נדונה בשעתה עם כל הגורמים הקשורים לעניין, בין היתר, גם בנוגע לייבוא חלקי הפנים ופירות-הים. אין בסמכותי לעכב או להקפיא את ייבוא הבשר, כמבוקש על-ידך.

היו"ר א' סלמוביץ:

תודה רבה לכבוד השר.

אני מזמינה כעת לדון את כבוד שר הקליטה להשיב על שאלות.

עליית הצלה של יהודים מדרום-אפריקה

חבר הכנסת י' בא-גד שאל את השר לקליטת העלייה ביום ט' באדר התשנ"ג (2 במרס 1993):

נוכח ההודעה שבתוך שנה יימסר השלטון בדרום-אפריקה לשחורים, וחוקי המטבע החדשים ימנעו לחלוטין הוצאת כסף מדרום-אפריקה, דבר שיקשה את עליית היהודים, תמוהה שאננות הסוכנות ומשרד הקליטה לסכנה המתקרבת.

ברצוני לשאול:

1. מה עושה משרדך לזירוז עליית יהודים אלו מדרום-אפריקה?

2. האם משרדך דואג לעדכן אותם על הסכנה המתקרבת אליהם?

3. נוכח הסכנה, האם ניתן להחיל את ההטבות במשכנתה שאושרו לעולי אתיופיה (99% משכנתה) גם על עולי דרום-אפריקה, דבר שיעודד את עלייתם עוד השנה?

השר לקליטת העלייה י' צבן:

1. הטיפול בעלייתם של יהודים לארץ נמצא, כידוע, בתחום אחריותה של הסוכנות היהודית. בחודשים האחרונים חודשה פעילותה של הוועדה המשותפת לטיפול בעליית יהודי דרום-אפריקה לארץ. הוועדה מורכבת מנציגי הסוכנות, הפדרציה הציונית של דרום-אפריקה בישראל ומשרד הקליטה. מטרת הוועדה הן לדון בתחומי עידוד העלייה וקליטתה ולהציע תוכניות קליטה מוגדרות, המתאימות למאפיינים של העולה הפוטנציאלי מדרום-אפריקה.

הוועדה המשותפת התכנסה כבר שלוש פעמים, ועל הפרק נמצאים הנושאים הבאים: חידוש המסלול של משכנתה בתנאי חוץ-לארץ לעולים – מסלול שנועד לאפשר לעולה מארצות המערב לקנות דירה באמצעות משכנתה בעודו בחוץ-לארץ, בתנאי שיעלה בתוך 18 חודש לארץ, זמן שבו יוכל לתכנן את עלייתו ולהגיע ישירות לדירת הקבע שלו; בניית תוכניות לימודים מיוחדות לצעירים ולסטודנטים, באחריות מינהל הסטודנטים, המשותף למשרד הקליטה ולסוכנות היהודית; ייזום פרויקט יישובי כולל, בחסות ראשי יישובים, ובניית תוכניות קליטה מיוחדות ליישוב. העיר הראשונה העומדת על הפרק לתוכנית זו היא העיר אשקלון; התאמת ההלוואות העסקיות ליזמים פוטנציאליים, לצורך פתיחת עסקים קטנים בישראל.

כבר בסוף 1992 החלה פעילות הסברה בדרום-אפריקה, שבמסגרתה נערכו חוגי בית לכ-80 משתתפים בכל פעם. כמו-כן נערכו שלושה סיורי גישוש של מחלקת העלייה של הסוכנות היהודית.

2. הסוכנות היהודית וגורמים נוספים משקיעים מאמצים רבים בהסברה בקרב יהודי דרום-אפריקה, בהתייחס להתפתחויות האפשריות בעתיד. הוועדה המשותפת ושליח הסוכנות היהודית הנמצא בדרום-אפריקה דואגים להעביר לקהילה את מירב המידע בנושאי קליטה במדינת ישראל.

3. הסדר המשכנתאות לעולים מאתיופיה הוא ייחודי לחלוטין לעדה זאת, בגלל ייחודה, שאין להשוותו לשום עדה אחרת, ואין כוונה לפיכך להחיל תנאי משכנתה זו על עולים מארץ אחרת כלשהי.

עלינו לזכור, כי במדינת ישראל קיימות כיום עוד 100,000 יחידות משפחתיות של עולים מחבר המדינות העצמאיות, המתגוררות בדור זמני, וקיימים גם חסרי דיור ישראלים. אולם, כאמור, בתשובה על שאלה 1, אנו פועלים לחידוש משכנתה בתנאי חוץ-לארץ, ונבחן אפשרויות נוספות בהתאם להתפתחויות.

היו"ר א' סלמוביץ:

שאלה נוספת לחבר הכנסת בא-גד, בבקשה.

יוסף בא-גד (מולדת):

כבוד השר, כבוד היושבת-ראש, התעוררתי לשאלה, ונדמה לי שלא שמתם לב לשם שנתתי לנושא: עליית הצלה. אני אומר: מתחוללים שם שינויים. אני משבח את כל מה שאמרת, כבוד השר. אני מקבל זאת. אני רק מעיר, הופיעו נציגים בוועדת העלייה והקליטה והתרשמתי משאננותם, והם עוד שכנעו אותנו באומנם: לא נורא, אפשר לחכות, לא יקרה שום דבר. במקום לזרז, שזה תפקידם – הם ממתנים. אנחנו עלולים לעמוד בפני עליית הצלה, בפני קטסטרופה בדרום-אפריקה. אנחנו משקיעים באתיופים, ואני משבח זאת, לדעתי דרום-אפריקה נמצאת היום במצב – והבעיה היא לא כסף, כי יש להם כסף, הבעיה היא לתת משכנתה והלוואות בתנאים כאלה, שיבטיחו את עלייתם ארצה.

לכן אני מסיים עם שתי שאלות. בצדק ציינת, שיש רק שליח אחד של הסוכנות. אני לא יודע אם ידוע לך, שהיו ארבעה או חמישה שליחים. הסוכנות צמצמה זאת לאחד. אין לנו השפעה על הסוכנות, אבל אולי כבוד השר יעשה משהו.

היו"ר א' סלמוביץ:

חבר הכנסת בא-גד, זה לא נאום, זו שאלה.

יוסף בא-גד (מולדת):

זו שאלה ראשונה – במקום שליח אחד של הסוכנות, אולי משרד הקליטה ישלח שליחים נוספים?

שאלה שנייה: אני חוזר ואומר, היות שמדובר במשכנתה, יש לבדוק את הנושא ולהיטיב עוד יותר, כדי לפתות את היהודים לעלות מדרום-אפריקה.

היו"ר א' סלמוביץ:

תודה רבה לחבר הכנסת בא-גד. כבוד השר, בבקשה.

השר לקליטת העלייה י' צבן:

בקיצור נמרץ – – –

מיכאל איתן (הליכוד):

חבר הכנסת בא-גד אומר, שבספרים שלו יש תשובות על כל השאלות, אז מדוע הוא שואל את השר?

יוסף בא-גד (מולדת):

לא קוראים אותם.

השר לקליטת העלייה י' צבן:

חבר הכנסת מיכאל איתן, חבר הכנסת בא-גד בונה על ההנחה שאני לא קראתי את הספר, והפעם הוא צודק.

חבר הכנסת בא-גד, בקיצור נמרץ, אני מוכן לבדוק עם הסוכנות את המחשבה שיישלחו שליחים נוספים לדרום-אפריקה. אבל אני רוצה לומר לך – וזה היה החלק השני של התשובה – לצערי הרב, לא נימוקים כלכליים הם שגורמים לכך שרוב היהודים בדרום-אפריקה, היוצאים או מתכננים יציאה לעתיד מדרום-אפריקה, שמים את פעמיהם לארצות-הברית, לאוסטרליה, לקנדה, ולא לישראל. התופעה המצערת הזאת איננה קשורה, להערכתי, בתנאי הקליטה בארץ, במובן של התנאים שמשרד הקליטה מעמיד או יעמיד לרשותם. לכן אנחנו צריכים להגביר את הפעולה ההסברתית שם, להשתדל ללכת לקראתם באופן סביר בתנאי הקליטה. נדמה לי שזה מה שאנחנו עושים. תמיד יש מקום לשיפור. תודה.

היו"ר א' סלמוביץ:

תודה רבה לכבוד השר לקליטת העלייה.

אני מזמינה לדון את כבוד שר הבינוי והשיכון להשיב על שאלות.

מיכאל איתן (הליכוד):

כשפנו לשר הבינוי והשיכון בבקשה שעולים מדרום-אפריקה יוכלו לרכוש בארץ קרקעות ובתים, נאמר: אי-אפשר. זו דוגמה טובה.

היו"ר א' סלמוביץ:

חבר הכנסת איתן, לא קיבלת את רשות הדיבור, אני מצטערת.

פרויקט שיקום השכונות

חבר הכנסת ח' קופמן שאל את שר הבינוי והשיכון ביום י"א בשבט התשנ"ג (2 בפברואר 1993):

על-פי פרסומים בכלי התקשורת, בדעת משרד הבינוי והשיכון לצמצם את מספר השכונות הנמצאות בפרויקט שיקום השכונות ולהתרכז בכ-30 שכונות.

ברצוני לשאול:

1. האם הפרסומים נכונים?
2. מה הם הקריטריונים להכללת שכונה כלשהי בפרויקט?
3. האם הקריטריונים הנ"ל חלים על יישובים עירוניים ביהודה ובשומרון?
4. כיצד יסייע המשרד לשקם שכונות שאינן נכללות בפרויקט השיקום?

תשובת שר הבינוי והשיכון ב' בן-אליעזר:

(לא נקראה, נמסרה לפרוטוקול)

1. הפרסומים בדבר צמצום מספר השכונות הנמצאות בפרויקט השיקום וריכוז המאמצים בכ-30 שכונות אינם נכונים. בכוונת משרד הבינוי והשיכון להמשיך ולפעול בשנת 1993 בכ-100 שכונות וישובים בכל רחבי הארץ.

להבדיל משנים קודמות, הוחלט במשרדנו לתגבר בכל שנה את הפעילות בקבוצת שכונות שבהן כבר הסתמנה דינמיקה חיובית. באמצעות השקעה מסיבית זו ניתן יהיה להאיץ את קצב השיפור ולהקדים את מועד סיום פעולתו של הפרויקט.

2. קריטריונים להכללת שכונות בפרויקט השיקום – בפרויקט כלולות שכונות שמצבן הפיסי, החברתי והכלכלי המצרפי נופל במידה משמעותית מהממוצע הארצי.

להלן הקריטריונים המשמשים בסיס להשוואה: א. אחוז גבוה של משפחות המתגוררות בצפיפות דיור; של מובטלים; של נשים בכוח העבודה; של גילאי 20 ומעלה שיש להם פחות מ-10 שנות לימוד; של בעלי השכלה אקדמית; של משפחות בעלות שש נפשות ויותר; של בעלי הכנסה נמוכה; של קשישים; של משפחות המתגוררות בדירות שבבעלות ציבורית; ב. חסר במוסדות ציבור חיוניים; ג. תשתית פיסית לקויה – כבישים, מדרכות, תאורה, ניקוז וביוב.

3. האם הקריטריונים חלים על יישובים עירוניים ביו"ש? – לא, מאחר שביישובים אלו לא מתגוררות אוכלוסיות המאופיינות במצוקה פיסית, חברתית וכלכלית.

4. כיצד נערך המשרד לסייע לשכונות שאינן נכללות בפרויקט? – א. כוונתנו להכליל בפרויקט בשנה זו בין 10 ל-15 שכונות נוספות; ב. בכמה שכונות שטרם נכללו בפרויקט משרדנו פועל במסגרת אחרת, הקרויה "תוכנית החיזוק". תוכנית זו מופעלת בתחום הפיסי בלבד, ומטרתה לסייע בתחום הרחבת דירות המגורים, שיפוץ המבנים ושיפוץ התשתית והפיתוח.

בנייה תקציבית ביובלים

חבר הכנסת ג' שגב שאל את שר הבינוי והשיכון ביום י"ח בשבט התשנ"ג (9 בפברואר 1993):

ביובלים שבגוש-שגב נבנה פרויקט בנייה תקציבית – 25 בתים בגודל 60 מ"ר בבנייה סטנדרטית.

הבתים מוצעים למכירה במחיר 145,000 ש"ח, צמוד למדד מרס 1992. מחיר זה גבוה בהשוואה למחירי בתים הנבנים בבנייה תקציבית במקומות נוספים בארץ.

ברצוני לשאול:

1. האם ידוע על כך למשרד הבינוי?

2. כיצד ייתכן ש-25 בתים שנבנו בשכניה, במסגרת אותו פרויקט, הוצעו למכירה ב-137,000 ש"ח בלבד?

3. מדוע קיים פער בגובה המענק של הלוואות המקום: ביובלים המענק בגובה 19,500 ש"ח, ואילו בשכניה מוצע מענק של 24,500 ש"ח?

4. האם נכון שעלותו הריאלית של בית בסטנדרד זה אינה עולה על 1,700 ש"ח למ"ר, ואילו המחיר הנדרש לפי אומדן זה הינו 2,400 ש"ח למ"ר?

תשובת שר הבינוי והשיכון ב' בן-אליעזר:

(לא נקראה, נמסרה לפרוטוקול)

1. מחירי הדירות הנבנות על-ידי המשרד נקבעים על-ידי ועדת מכירות המורכבת מנציגי משרד הבינוי והשיכון ומשרד האוצר. אי לכך, הנתונים לגבי מחירי הדירות ידועים.

2. מחיר יחידת דיור נקבע על-ידי הוועדה, אשר קובעת את מחיר יחידת הדיור בהתחשב בעלות הבנייה, השומה, האזור הגיאוגרפי של היישוב, חוזקו הכלכלי, נגישות ותחבורה, מצב חברתי, רמת פיתוח וכו'. לפיכך, כל ניסיון להשוות בין שני היישובים האמורים אינו במקומו בשל השוני בנתוני שני היישובים.

3. הלוואות מקום הן כלי מדיניות בידי המשרד למכירת הדירות, ושיעור המענק מתוך ההלוואה נקבע בהתאם לכמות הדירות המוצעת למכירה וצפי המכירות באתר.

4. עלות הבנייה היא כ-220,000 שקל בשל עלויות הפיתוח, ואילו הדירות נמכרות במחיר של 145,000 שקל – מהם מענק לזכאים בגובה של כ-45,000 שקל. לפיכך לא נכונה הטענה, שעלותה הריאלית של יחידת דיור אינה עולה על 1,700 שקל למ"ר.

תיקון קרוונים שניזוקו

חבר הכנסת ז' המר שאל את שר הבינוי והשיכון ביום כ"ה בשבט התשנ"ג (16 בפברואר 1993):

בכלי התקשורת פורסם על סבלם – עקב החורף, הגשמים והקור – של עולים חדשים המתגוררים בקרוונים שניזוקו בסערות החורף.

ברצוני לשאול:

1. האם מודע משרד הבינוי והשיכון לנושא ומכיר את פרטי המצב?

2. אם כן – כמה קרוונים זקוקים לתיקון, שיאפשר לדירים בהם לעבור את החורף בשלום, ובכמה יעלה תיקון זה?

3. האם יפעל משרדו כדי לגייס אמצעים ולתקן בדחיפות את הדרוש תיקון כדי שהעולים יעברו את החורף בשלום?

תשובת שר הבינוי והשיכון ב' בן-אליעזר:

(לא נקראה, נמסרה לפרוטוקול)

1-3. משרדנו מודע לבעיית העמידות של הקרוונים בתנאי מזג האוויר הקשים. ואכן, בתיאום עם משרד האוצר הועבר לחברת "עמידר" תקציב של 10 מיליון ש"ח, כדי לתת מענה מיידי לבעיות שהתגלו באחזקת המבנים.

חברת "עמידר" מטפלת בכל הנושאים הקשורים לבטיחות, ליציבות ולאיטום. באתרים שהיו באחריות הסוכנות כמרכזי קליטה לעולי אתיופיה טופלו המפגעים במבצע פרטני על-ידי חברת "עמידר".

ביתר האתרים, המפגעים מטופלים באופן שוטף. אין כיום בעיות תקציב לנושא זה, וכל פנייה לחברת "עמידר" מטופלת בעדיפות עליונה.

ועדה מיוחדת לטיפול בפינוי אתרי המגורונים והקרוונים אמורה להגיש בזמן הקרוב תוכנית מפורטת לפינוי האתרים ולפירוקם. בכך ימצא וינתן פתרון לכל הבעיות הקשורות למגורונים ולקרוונים.

הרחבות דיור בשכונות שיקום

חבר הכנסת ש' הלפרט שאל את שר הבינוי והשיכון ביום כ"ה בשבט התשנ"ג (16 בפברואר 1993):

נמסר לי, כי מחודש ספטמבר 1990 לא עודכנו המשכנתאות של שיקום שכונות והתקרה עומדת כיום רק על 21,500 ש"ח, בעוד עלות הרחבה ממוצעת (50 מ"ר תוספת) עולה יותר מ-100,000 ש"ח.

ברצוני לשאול:

1. כמה הרחבות דיור בוצעו בשכונות השיקום בכל שנה בשנים 1989, 1990, 1991 ו-1992?

2. מה הוא מספר מממשי הסיוע להרחבות דיור בשנים 1989, 1990, 1991 ו-1992?

3. מה הוא גובה הסיוע המרבי בשכונות השיקום במרכז הארץ ובעיירות הפיתוח?

4. מתי עודכן בפעם האחרונה הסיוע לשכונות השיקום?

5. מה הוא החלק היחסי שבו משתתף משרד הבינוי והשיכון בהרחבת דירה ששטח התוספת בה הוא 50-40 מ"ר?

תשובת שר הבינוי והשיכון ב' בן-אליעזר:

(לא נקראה, נמסרה לפרוטוקול)

א. תקרת הסיוע להרחבת דיור בשכונות שיקום מגיעה ל-36,000 ש"ח.

ב. לא ברור לנו מנין הנתון, כי הרחבה ממוצעת היא של 50 מ"ר. יש לציין, שהזכאות לסיוע להרחבה בשכונות שיקום ניתנת לכל בעלי הדירה – גם אם אינם מתגוררים בצפיפות – ולכן לא סביר שהסיוע צריך לממן הרחבה ממוצעת של 50 מ"ר.

בתשובה על השאלות שהוצגו:

1. מספר ההרחבות שבוצעו בשכונות שיקום: ב-1989 – 2,140; ב-1990 – 1,945; ב-1991 – 1,473; ב-1992 – 1,389.

2. מספר מממשי הסיוע להרחבות דיור בשכונות השיקום: ב-1989 – 1,924; ב-1990 – 1,974; ב-1991 – 1,496; ב-1992 – 1,259.

3. הסיוע המרבי להרחבה בשכונות השיקום: ביישובי הפיתוח – 36,000 ש"ח; בירושלים – 25,000 ש"ח; במרכז – 29,500 ש"ח.

4. העדכון האחרון בסיוע להרחבות בשכונות שיקום בוצע בספטמבר 1990.

5. הסיוע להרחבה מבוסס על 820 ש"ח למ"ר, וזאת עד לתקרת הזכאות.

אגף התקציבים אישר עדכון של 25%, אך הוצאת ההנחיות טעונה אישור סגן החשב הכללי.

שכונת גבעת-הסלעים בראש-העין

חבר הכנסת ח' קופמן שאל את שר הבינוי והשיכון ביום ב' באדר התשנ"ג (23 בפברואר 1993):

תושבי שכונת גבעת-הסלעים בראש-העין מתלוננים זה זמן רב על המצב התשתית והפיתוח בשכונתם.

ברצוני לשאול:

1. מדוע אין משרדך מוציא הוראות ביצוע, אשר יאפשרו את סיום תוכניות הפיתוח באתר באופן מיידי?
2. האם נכונות השמועות המועלות במכתב התושבים אל כבודו, מתאריך 19 בינואר 1993, שבגלל מעורבות פוליטית מקומית של עוזר השר נמנע המשרד מפיתוח השכונה שנבנתה ביוזמת משרד הבינוי והשיכון?

תשובת שר הבינוי והשיכון ב' בן-אליעזר:

(לא נקראה, נמסרה לפרוטוקול)

על מנת לעמוד במגבלת חוק התקציב, כפי שאושר בכנסת, ולאפשר אכלוס מהיר של כל הדירות שנבנו ביוזמת המשרד – העקרונות המנחים את המשרד הם לבצע, בעדיפות עליונה, את כל עבודות הפיתוח ההכרחיות לאכלוס. עבודות שאינן הכרחיות לאכלוס הדירות יבוצעו על-ידי המשרד בעדיפות ב' – בהתאם להתקדמות מכירת הדירות ואכלוסן.

כביש יבנה-רחובות

חבר הכנסת א' יחזקאל שאל את שר הבינוי והשיכון ביום ב' באדר התשנ"ג (23 בפברואר 1993):

כביש מס' 410 הינו הכביש המחבר את הערים יבנה ורחובות ומחולק לאורכו באחריות מוניציפלית ומינהלתית לשלושה קטעים על-ידי עיריית יבנה, מע"צ והמועצות גן-רוה וחבל-יבנה ועיריית רחובות.

כביש זה הינו כביש משובש, עד כדי סכנת חיים, ובתוך כך גורם גם לנזק רב למכוניות הנוסעות בו.

כמו-כן, השילוט והתאורה בכביש זה במצב גרוע, ובשל כך אירעו תאונות דרכים רבות.

ברצוני לשאול:

1. האם יטפל משרדך בכביש זה, ואם כן – מה היא התוכנית ומתי מועד ביצועה?

2. האם ניתן לשפר באופן מיידי את השילוט בכביש ואת תאורתו על מנת לצמצם תאונות בכביש זה עד לפתרון כולל?

תשובת שר הבינוי והשיכון ב' בן-אליעזר:

(לא נקראה, נמסרה לפרוטוקול)

1. מע"צ תחל באפריל 1993 לבצע בכביש הנ"ל גשר מעל נחל-גמליאל, במקום הגשר הצר הקיים כיום. הזמן המשוער לפתיחה לתנועה – אוקטובר 1993. בהמשך יבוצע קטע באורך של כ-3 ק"מ במקום הכביש הקיים.

2. השילוט והתמרור בכביש זה נבדקים באופן שוטף, ובחלקם אף הוחלפו לאחרונה. בכביש זה לא מתוכננת תאורה בשלב זה.

דירות מוגנות

חבר הכנסת א' רביץ שאל את שר הבינוי והשיכון ביום ב' באדר התשנ"ג (23 בפברואר 1993):

ועדה בראשות סגן שר הבינוי והשיכון דאז, חבר הכנסת אברהם רביץ, דנה בהסדרת הבעיה של העוול הנגרם לבעלי בתים של דירות מוגנות, כאשר חלק מהדיירים הם בעלי אפשרויות, והם משלמים שכר דירה נמוך ביותר, בעוד בעלי הבתים עניים. במקרים רבים אף לא שילמו הדיירים דמי-מפתח.

ברצוני לשאול:

מה יעשה משרדך בעניין החקיקה בנושא זה, בהתאם להמלצות הוועדה הנ"ל?

תשובת שר הבינוי והשיכון ב' בן-אליעזר:

(לא נקראה, נמסרה לפרוטוקול)

ועדה שמונתה באוגוסט 1990 בראשות סגן השר דאז, הרב רביץ, לא העבירה כל המלצות בנושא, ורק ביוני 1992 הזמין משרד הבינוי והשיכון מחקר בנושא במטרה לאמוד את היקף הדיור המוגן ולחקור את הנושא באופן מקיף ויסודי.

המחקר נמצא כיום בשלבים מתקדמים. עבודת השדה אמורה להסתיים בסוף מרס 1993, ואילו תוצאות סופיות אמורות, לפי התכנון, להתקבל בסוף יולי 1993.

עם קבלת ממצאי הסקר ייערך דיון בהנהלת המשרד, במטרה לגבש את עמדתנו בנושא חוק הגנת הדייר.

הפסקת סלילת כביש עוקף-שכם

חבר הכנסת י' בא-גד שאל את שר הבינוי והשיכון ביום ב' באדר התשנ"ג (23 בפברואר 1993):

בעקבות סיור שערכנו לרגל ט"ו בשבט בכביש עוקף-שכם, שמענו טענות מאזרחים ומאנשי כוחות הביטחון על הסכנה הקיימת היום עקב חסרונם של כביש עוקף-שכם, היכול למנוע קורבנות רבים וחיכוכים מיותרים עם תושבים מקומיים.

ברצוני לשאול:

1. מדוע הופסקה סלילתו של הכביש?
2. האם יש תכנון להמשיך ולסלול אותו?
3. אם כן – מתי?
4. אם לא – מה היא האלטרנטיבה המוצעת לתושבי האזור, על מנת לחסוך את הסיכונים והחיכוכים שהזכרתי?

שר הבינוי והשיכון ב' בן-אליעזר:

סלילת כביש עוקף-שכם הופסקה בהתאם להחלטת ממשלת ישראל.

בשלב זה לא מתוכנן להמשיך בסלילתו של הכביש.

היו"ר א' סלמוביץ:

שאלה נוספת לחבר הכנסת יוסף בא-גד.

יוסף בא-גד (מולדת):

כבוד השר בוודאי לא שם לב די הצורך למיוחד שבשאלתי. אני לא שאלתי מה מדיניות הממשלה, מדיניות ייבוש, מדיניות הקפאה. מזה אנחנו סובלים, ובשלב זה אנחנו שותקים.

רפאל פנחסי (ש"ס):

יש ברירה?

יוסף בא-גד (מולדת):

יש ברירה. ברוך השם, להתפלל יותר, להגיד יותר תהילים. הרב פנחסי יודע.

מה שאני שאלתי, ואני חוזר ושואל: יש כבישים שהם סכנת חיים ממש. אם אנחנו רוצים למנוע את כל מה שקורה, עלינו לעשות משהו לגבי כביש עוקף-שכם. ועדת העלייה והקליטה נסעה שלשום, עם חבר הכנסת עמנואל זיסמן בראשה, ושוב עלתה השאלה של כבישים שהם חיוניים להצלת נפשות. לגבי אלה אני קורא שלא לנקוט את המדיניות המקובלת, אלא לשקול שנית. שמחתי לקרוא היום בעיתון, שהחלטתם בחיוב לגבי כביש חוצה-שומרון. זאת אומרת, שבניגוד למדיניות ההקפאה, הבנתם שיש שלושה כבישים שכן נתתם להם עדיפות.

מיכאל איתן (הליכוד):

בלי קשר.

יוסף בא-גד (מולדת):

הבנתם שיש שלושה כבישים שכן נתתם להם עדיפות.

אני שואל שאלה שנייה: למה לא לכלול גם את כביש עוקף-שכם? אינני צריך לומר לכם שבתנ"ך כתוב: שכם עיר מרצחים. למה לא לתת לזה עדיפות, למרות ההקפאה?

היו"ר א' סלמוביץ:

תודה רבה לחבר הכנסת בא-גד. כבוד השר, בבקשה.

שר הבינוי והשיכון ב' בן-אליעזר:

גברתי היושבת-ראש, חבר הכנסת בא-גד, כאשר אני שוקל מה כן ומה לא, לנגד עיני יש שני שיקולים בסיסיים: האחד, שיקול ביטחוני; השני, שיקול בטיחותי. טוב עשית שציטטת מדיון שהיה אתמול בוועדת הכלכלה, שבו אני נכחתי. להפתעת כולם, כאשר אמרתי שאף שאין כסף, אף שאין תקציב, ואף שבהגדרה – שים לב, כאשר ניצב-משנה מהמשטרה ישב שם ואמר, שכביש חוצה-שומרון איננו בעדיפות כביש, כי יש בו תאונות לעומת כבישים אחרים, משום שעל הכביש הזה נוסעים כל יום 14,000 כלי רכב, ויש היום כבישים, למשל, שעליהם נוסעים 24,000 כלי רכב, ועוד לא הכנסנו אותם ככבישים דו-מסלוליים; מה לעשות? זה אותו דם – דם יהודי פה ודם יהודי פה. אותו דם, האמן לי.

עם זאת, החלטתי שהשנה אנחנו לוקחים את הקטע מצומת-קסם עד אריאל, ומשקמים אותו עד כמה שניתן. שנית, אמרתי שעם הדרישות שלי לשנה הבאה, אני רואה שלושה כבישים בעדיפות: האחד – כביש חוצה-שומרון; השני – כביש אלון; השלישי – כביש הבקעה. אלה שלושת הכבישים שאני חושב שאנחנו חייבים לא רק לשקם אותם אלא להרחיב אותם, להרחיב את השוליים שלהם ולהפוך אותם לכבישים, שאפשר לנסוע בהם בצורה הטובה ביותר שיכולה להיות.

לגבי כביש עוקף-שכם – אומנם הוא בא כדי לפתור בעיות ביטחון. לשמחתי, היום בעיות הביטחון אינן מחייבות השקעה של 50 מיליון שקלים בקטע הזה. מה שכן עשיתי, למרות הקפאה שהיתה שם, אף שעצרנו את ההשקעות שם, אני הוספתי תקציב של 550,000 שקל כדי ליישר קטעים מסוימים באמצע הכביש הזה, וכדי להשאיר את האפשרות לנסוע על כביש כורכר לפני זיפות. אני מקווה שבבוא העת יהיו גם תקציבים והוא יהיה בעדיפות ואכן נעשה אותו.

יוסף בא-גד (מולדת):

אני מבקש לשקול עוד הפעם את בקשתי, לעשות עוד הפעם חושבים.

הרחבת הכבישים העורקיים בצפון ובגליל

חבר הכנסת ע' עלי שאל את שר הבינוי והשיכון ביום ב' באדר התשנ"ג (23 בפברואר 1993):

נתונים מורים על נפח תנועה גדל והולך בכבישי הצפון והגליל.

ברצוני לשאול:

1. האם למשרד תוכנית רב-שנתית כוללת להרחבת הכבישים העורקיים בצפון ובגליל? ומה היא התוכנית מבחינה תקציבית, ולוח הזמנים?

2. מה הוא היקף נזקי החורף ומה הוא התקציב בכבישי הצפון להשבתם למצב תקין?

3. מה הוא לוח הזמנים להרחבת כביש ואדי-עירון וכביש-הסרגל?

תשובת שר הבינוי והשיכון ב' בן-אליעזר:

(לא נקראה, נמסרה לפרוטוקול)

1. במע"צ קיימת תוכנית רב-שנתית לפיתוח כבישים בצפון ובגליל.

להלן פירוט הפרויקטים הגדולים באזורים אלה, לרבות ההשקעות במיליוני שקלים חדשים בשלוש השנים הקרובות:

ואדי-עארה: תקציב 1993 – 37, תקציב 1994 – 28, סך-הכול – 65; צומת-יוקנעם-צומת-פרדיס: תקציב 1993 – 12, תקציב 1994 – 25, תקציב 1995 – 25, סך-הכול – 62; עכו-כרמיאל: תקציב 1993 – 15, תקציב 1994 – 25, תקציב 1995 – 5, סך-הכול – 45; יגור-צומת-קריית: תקציב 1993 – 7, תקציב 1994 – 8, סך-הכול – 15; יוקנעם-העמקים: תקציב 1994 – 10, תקציב 1995 – 20, סך-הכול – 30; מגידו-עפולה: תקציב 1993 – 15, תקציב 1994 – 25, תקציב 1995 – 10, סך-הכול – 50; עפולה-תל-עדשים: תקציב 1994 – 8, תקציב 1995 – 16, סך-הכול – 24; עוקף-עכו-צפון: תקציב 1993 – 11, תקציב 1994 – 11, סך-הכול – 22; עוקף-צפת: תקציב 1993 – 4, תקציב 1994 – 20, תקציב 1995 – 5, סך-הכול – 29; עוקף-תל-חצור: תקציב 1994 – 10, תקציב 1995 – 20, סך-הכול – 30; נצרת-ציפורי: תקציב 1994 – 15, תקציב 1995 – 35, סך-הכול – 50; עוקף-בית-שאן: תקציב 1994 – 8, תקציב 1995 – 20, סך-הכול – 28; סך-הכול: תקציב 1993 – 101, תקציב 1994 – 193, תקציב 1995 – 156, סך-הכול – 450.

תוכנית מע"צ לשלוש השנים הקרובות מצביעה על השקעה כוללת של 450 מיליון ש"ח, זאת נוסף על תקציב אחזקה של כ-50 מיליון ש"ח בשנה.

2. היקף נזקי חורף 1992 מתחלק כדלקמן: א. אזור הצפון – 2.2 מיליוני ש"ח; ב. אזור חיפה – 0.1 מיליון ש"ח. סה"כ – 2.3 מיליוני ש"ח.

התקציב המיועד לאחזקה, לשיקום ולריבוד אספלט לכבישי אזור חיפה והצפון מסתכם בכ-50.270 מיליון ש"ח.

3. כביש ואדי-עארה נמצא בשלבי סלילה להפיכתו לדו-מסלולי.

אורך קטע חדרה-מגידו 32 ק"מ, כאשר באוגוסט 1993 יסתיים ביצוע קטע א' באורך 20 ק"מ, והשלמת כל הקטע תסתיים בדצמבר 1994.

בקטע עירון-מי-עמי תחילת העבודות מתוכננת באפריל 1993. משך הביצוע כ-20 חודש.

קטע כביש-הסרגל-מגידו-עפולה – העבודות יחלו באפריל 1993 ויסתיימו בתוך 12 חודשים.

השלמת דירות בקצרין

חבר הכנסת מ' שטרית שאל את שר הבינוי והשיכון ביום ב' באדר התשנ"ג (23 בפברואר 1993):

בקצרין שברמת-הגולן יש 700 דירות בשלבי בנייה, מהן 200 דירות גמורות, אם כי מתעכבות עבודות החשמל והתשתית. למרות זאת, אין פרסום של הדירות למכירה, כמקובל בבניית דירות ברחבי המדינה.

ברצוני לשאול:

1. האם המשרד מעכב את השלמת הדירות ברמת-הגולן?

2. מתי תסתיים בנייתן של דירות אלו?

3. מדוע לא יפורסמו הדירות למכירה כבר עתה, עוד לפני שתושלמנה?

תשובת שר הבינוי והשיכון ב' בן-אליעזר:

(לא נקראה, נמסרה לפרוטוקול)

1. עבודות הבנייה של הדירות והתשתית בקצרין מבוצעות על-פי תוכנית העבודה השנתית של המשרד. משרד הבינוי והשיכון אינו מעכב את השלמת הדירות.

2. מועד האכלוס הראשון מתוכנן לסוף קיץ 1993 ועד 1994.

3. הוכנה תוכנית לשיווק הדירות, אשר נדונה בוועדה בין-משרדית משותפת למשרד הבינוי והשיכון ולמשרד האוצר – ועדת המכירות.

עם קבלת החלטות הוועדה בדבר אופי השיווק והיעדים, יפעל המשרד לשיווק הדירות.

עדיפות לחרדים במכירת דירות בערי פיתוח

חבר הכנסת ע' פרץ שאל את שר הבינוי והשיכון ביום ט' באדר התשנ"ג (2 במרס 1993):

נודע לי, כי במבצעי מכירת הדירות המתבצעים בערי פיתוח הגיעו אזרחים שביקשו לרכוש דירות, והודיעו להם כי הדירות מוקפאות לקהילות החרדיות.

ברצוני לשאול:

1. האם המידע נכון?

2. אם המידע נכון, על אילו יישובים מדובר?

3. האם הדירות נמכרות לפי אותם קריטריונים?

4. האם הנחיות אלה עומדות במסגרת החוק?

5. האם יבוטלו הנחיות אלה?

תשובת שר הבינוי והשיכון ב' בן-אליעזר:

(לא נקראה, נמסרה לפרוטוקול)

2-1. המקום היחיד שבו קיים מבצע מכירות והוקפאו דירות לאוכלוסייה חרדית הינו שדרות. בידי משרד השיכון כ-1,700 דירות בשדרות, מתוכן נמכרו כ-600 דירות לכל הציבור. מבין 1,100 הדירות שנותרו יועדו כ-100 דירות בלבד לאוכלוסייה בעלת צביון דתי.

3. הדירות נמכרות בתנאים זהים ועל-פי אמות-מידה זהות לציבור הכללי ולציבור בעל צביון דתי.

4. הנושא הספציפי של שדרות מצוי בערכאות. הוגשה עתירה לבג"ץ. הנושא יתברר בבית-המשפט.

5. הקצאת דירות למכירה לאוכלוסייה בעלת צביון דתי באה למנוע פגיעה אפשרית באוכלוסייה בעלת צביון דתי. הקצאה נפרדת מאפשרת צביון וניהול אורח חיים בהתאם לבחירתו של הפרט, בלי לפגוע באוכלוסייה האחרת, לפיכך לא מתכוון המשרד לבטל הנחיות אלו.

היו"ר א' סלמוביץ:

תודה רבה לכבוד שר הבינוי והשיכון.

אני מזמינה לדוכן את סגן השר לענייני דתות להשיב על שאלות רגילות.

סיוע ברכישת ספר תורה

חבר הכנסת ע' עלי שאל את השר לענייני דתות ביום י"ג בכסליו התשנ"ג (8 בדצמבר 1992):

זה קרוב לשנה אין בבית-הכנסת "אחווה ושלום" בקריית-ביאליק, על-שם צה"ל, ספר תורה, לאחר שרבני הקריה פסלו ואסרו את השימוש בספרי התורה שהיו בבית-הכנסת. כתוצאה מכך פונים המתפללים לבתי-כנסת סמוכים ושואלים מהם ספר תורה לשבת וחג. המתפללים נתונים לרצון טוב של בתי-הכנסת.

פניות המתפללים למשרד לענייני דתות נתקלות בסחבת ממושכת, והוועדה לספרי תורה, שאליה הגישו את בקשתם, אינה מתכנסת, ועל כל פנים לא דנה ולא אישרה את בקשתם.

המועצה הדתית בקריית-ביאליק טוענת, כי אין לה תקציב לרכישת ספר תורה, שעלותו מוערכת בכ- 36,000 שקלים.

ברצוני לשאול:

1. האם ידועים הדברים למשרד לענייני דתות?

2. מה ייעשה כדי לפתור את בעיית מתפללי בית-הכנסת "אחווה ושלום" שבקריית-ביאליק?

3. מתי יקבלו מתפללי בית-הכנסת ספר תורה כשר?

תשובת סגן השר לענייני דתות ר' פנחסי:

(לא נקראה, נמסרה לפרוטוקול)

1. בעיית חוסר ספרי תורה ידועה היטב למשרד. יש מקומות רבים שאין להם אף לא ספר תורה אחד כשר.

2-3. למשרד אין תקציב לסיוע ברמת רכישת ספרי תורה, ואף לא ספר תורה משומש.

המשרד יצא במבצע לתיקון ספרי תורה, אולם רק בתי-כנסת שיכלו להשתתף בהוצאה עמדו במבצע זה.

המשרד מנסה לגייס ספרי תורה מהגולה לחלוקתם לבתי-כנסת בארץ. אשתקד קיבל המשרד 46 ספרי תורה מאירופה, אולם רק שישה מהם היו ראויים לתיקון, תוקנו, והועברו לבתי-כנסת לפי החלטת ועדה שהוקמה לשם כך. יתר הספרים, שאינם ראויים לתיקון, נגנזו.

כיום אין למשרד אפשרות להענקת ספר תורה כשר, גם לא משומש, וכמו-כן אין לנו תקציב בסדר גודל הנדרש למימון רכישת ספר תורה כשר.

פגיעה בבית-עלמין מוסלמי

חבר הכנסת ש' בניזרי שאל את השר לענייני דתות ביום י"ג בכסליו התשנ"ג (8 בדצמבר 1992):

במסגרת עבודות שיקום אתר החאן באשקלון, ובמסגרת הרחבת הכביש המחבר את שכונות מגדל ואפרידר, פגעו הפועלים בבית-עלמין מוסלמי. העיתון "כאן דרום" (רצ"ב צילום הידיעה) מדווח, כי משאיות נטלו עמן מאבני הקברים ומהגדר. הדבר גרם לזעם ולזעזוע בקרב הציבור המוסלמי.

ברצוני לשאול:

1. האומנם פגעו בבית-העלמין המוסלמי?

2. אם כן – מה יעשה משרדך כדי למנוע פגיעה בבית-העלמין וברגשות הציבור המוסלמי?

תשובת סגן השר לענייני דתות ר' פנחסי:

(לא נקראה, נמסרה לפרוטוקול)

באשקלון הרסה העירייה קיר שהיה בין הכביש הראשי לבין בית-הקברות.

הקיר היה רעוע וסיכן את העוברים והשבים בקרבתו.

נמסר לי, כי ראש העיר נפגש עם יושב-ראש המועצה הדתית ועם נציגי העדה המוסלמית והגיע עמם לסיכום בעניין.

1. כן.

2. המשרד לענייני דתות עושה ויעשה כל שביכולתו כדי לשמור על המקומות הקדושים למוסלמים.

בחירת בן הרב הראשי של אשדוד לראש המועצה הדתית בעיר

חבר הכנסת א' קהלני שאל את השר לענייני דתות ביום כ' בכסליו התשנ"ג (15 בדצמבר 1992):

בתאריך 2 בדצמבר 1992 פורסם בעיתון "הארץ", כי בנו של הרב הראשי של אשדוד נבחר, בניגוד להוראת הממונה על המשרד, לתפקיד ראש המועצה הדתית בעיר.

ברצוני לשאול:

1. האם אמת בידיעה? אם כן – האם יש חשד לניגוד אינטרסים במינוי זה?

2. אם כן – אילו צעדים ינקוט המשרד כדי למנוע את מינויו של בן הרב לראש המועצה הדתית?

3. כיצד יפעל המשרד לנוכח העובדה, כי חברי המועצה הדתית בחרו להתעלם מהוראת הממונה על משרד הדתות?

תשובת סגן השר לענייני דתות ר' פנחסי:

(לא נקראה, נמסרה לפרוטוקול)

1. כן. היושב-ראש נבחר – לא ממונה, בהתאם לנוהלי הבחירה של ראשי מועצות דתיות, אך בניגוד לבקשתנו לדחות את הבחירה עד לבירור הטענה על ניגוד עניינים אפשרי.

2. הסמכות לדון עתה בנושא זה מסורה לבג"ץ, אם תוגש עתירה בקשר לכך לבית-המשפט העליון.

3. העניין יבורר, באמצעות המבקר של המועצות הדתיות במשרד הדתות.

משגיחי כשרות

חבר הכנסת רע' כהן שאל את השר לענייני דתות ביום ה' בטבת התשנ"ג (29 בדצמבר 1992):

ביום שישי, כ"ג בכסליו התשנ"ג – 18 בדצמבר 1992, נחשפה בכתבת יומן בטלוויזיה שיטת העבודה של צוותי משגיחי הכשרות מטעם הרבנות בארץ ובחוץ-לארץ.

התברר כי ראש צוות משגיחים משתכר כ-10,000 דולר נטו בחודש, וכל חבר בצוות משתכר בין 2,000 ל-4,000 דולר נטו בחודש.

עוד פורסם, כי לא אחת אותם משגיחים מאלצים את המבוקרים על-ידם לתרום סכומי עתק לשיבות ולמוסדות דתיים שונים.

ברצוני לשאול:

1. האם ממצאים אלו נכונים?

2. האם יש הצדקה למשכורות אלה, המשולמות מכספי הציבור ומעלות את מחיר הבשר?

3. היש צורך בשליחת משגיחים לחוץ-לארץ, או שניתן לבצע את עבודתם בארץ?

4. מה עולה בגורל הסרבנים המבוקרים על-ידי משגיחי הרבנות ואינם תורמים לגורמים המומלצים על-ידי המשגיחים?

תשובת סגן השר לענייני דתות ר' פנחס:

(לא נקראה, נמסרה לפרוטוקול)

1. לא. הנתונים לגבי משכורות השו"בים – שוחטים ובודקים – אינם נכונים, וגם אלה הנכונים הוצגו בצורה מטעה ומסולפת: א. משכורתו של ראש צוות שחיטה רחוקה מאוד מ-10,000 דולר לחודש; ב.

משכורת חברי הצוות מתחילה בסכום של כ-1,500 דולר, ולא 2,000 עד 4,000 כפי שצוין; ג. לא ידוע לנו על מקרים שבהם משגיחים או שוחטים מאלצים מישהו לתרום סכומים כלשהם לשיבות, ותופעה של אילוץ כזה, או אף תופעה של תרומה מרצון הנוגעת לשו"בים או למשגיחים נחשבת בעינינו תופעה שלילית וחמורה. אם ייודע לנו על מקרה כזה, יושעה האדם מיידית מהעבודה.

2. המשכורות הן תוצאה ישירה של תנאי העבודה, בהתחשב בנתונים הבאים: א. חבר בצוות שחיטה עוזב את משפחתו לתקופה ארוכה – שלושה-חמישה חודשים ברציפות; ב. העבודה איננה קבועה, אלא מזדמנת, ולעתים נשאר אדם חודשים ארוכים ללא עבודה, בהתאם לתנאי השוק. עם זאת – קשה מאוד לאנשים אלה להשתכח בעבודה בארץ, עקב מקצועם המחייב היעדרויות ארוכות; ג. קיים קושי להשיג אנשים לעיסוק זה, והמשכורות מהוות גורם משיכה שמחזיק את אנשי המקצוע במערכת.

3. השאלה על הצורך במשגיחים ושוחטים בחוץ-לארץ מעידה על אי-הכרת הנושא. חבר הכנסת הנכבד מוזמן לבקר במחלקת הכשרות הארצית לצורך הכרת הנושא הן מהצדדים המקצועיים והן מהצדדים התפעוליים.

4. כאמור לעיל, תופעות של "תרומות" ו"סרבנות" – אלו תופעות שליליות ולא מוכרות, ואין בסיס עובדתי לשאלה.

משגיחי כשרות

חבר הכנסת א' יחזקאל שאל את השר לענייני דתות ביום ה' בטבת התשנ"ג (29 בדצמבר 1992):

בעקבות מידע שהגיע לידי ובעקבות הכתבה ששודרה בטלוויזיה הישראלית ביום שישי, 18 בדצמבר 1992, עלו כמה סוגיות הנוגעות בכל הקשור לצוותי הרבנות היוצאים לחוץ-לארץ.

ברצוני לשאול:

1. כמה משגיחי כשרות וצוותים קיימים ברבנות?

2. כמה מהם שוהים בחוץ-לארץ ובאילו מקומות?

3. מה הוא משך שהייתם בחוץ-לארץ?

4. מה היא משכורתו של משגיח כשרות, על כל מרכיביו?

5. מי מממן את משכורתם של משגיחי הכשרות?

6. מה היא הכשרתם של המשגיחים, ומי הגורם הממליץ לשליחויות אלה?

7. האם נשקל לצמצם תופעה זו?

תשובת סגן השר לענייני דתות ר' פנחסי:

(לא נקראה, נמסרה לפרוטוקול)

1. ברבנות הראשית לישראל לא קיימים צוותים של שוחטים ומשגיחי כשרות. תפקיד הרבנות הראשית לישראל לאשר כשירותם של ראשי צוותים, שוחטים ומשגיחים לצוותים שעובדים עבור קבלני השחיטה: משרד התעשייה והמסחר וקבלני המשנה יבואני הבשר. להדגיש: השוחטים והמשגיחים אינם עובדי הרבנות הראשית לישראל.

2-4. המידע הזה נמצא אצל קבלני השחיטה. השוחטים והמשגיחים אינם עובדי הרבנות הראשית לישראל, ואין לנו קשר לשכרם.

5. קבלני השחיטה המשניים, בשיתוף עם קבלן השחיטה הראשי – משרד התעשייה והמסחר.

6. משגיחי הכשרות, רובם בוגרי מכונים להכשרת שוחטים ומנקרים, ומחלקת הכשרות הארצית שליד הרבנות הראשית לישראל היא הגורם המאשר את כשירותם וממליץ על שיתופם בצוותי השחיטה.

7. בכל השאלות והתשובות הנ"ל אין אנו רואים שום תופעה שלילית שיש לצמצמה. אם הכוונה לצמצם ייבוא בשר כשר למדינה, אנו מתנגדים לצמצם ייבוא בשר כשר למדינה.

התערבות מועצת הרבנות הראשית בהליכי חקיקה

חבר הכנסת א' פורז שאל את השר לענייני דתות ביום ה' בטבת התשנ"ג (29 בדצמבר 1992):

לאחרונה חזינו בתופעה של התערבות מועצת הרבנות הראשית בהליכי החקיקה של התיקון לחוק העונשין (עבירות זנות), בין השאר באמצעות פרסום מודעות בעיתונים, המגנות את מליאת הכנסת וקוראות לחברי הכנסת להתנגד להצעת החוק.

ברצוני לשאול:

1. האם בפעילות זו ממלאת מועצת הרבנות הראשית תפקיד הניתן לה מכוח חוק הרבנות הראשית, התש"ם-1980?

2. מה היא עמדת משרד הדתות לגבי התערבות זו בהליכי החקיקה של הכנסת ולגבי גינוי מליאת הכנסת על-ידי גוף סטטוטורי?

3. האם מדובר במעשה סביר, המצדיק הוצאת כספי הציבור?

תשובת סגן השר לענייני דתות ר' פנחסי:

(לא נקראה, נמסרה לפרוטוקול)

אקדים ואומר, שאני מתפלא על נוסח השאילתא של חבר הכנסת הנכבד. כל הצעת חוק המובאת לאישור הכנסת עוברת דיונים, שבהם מושמעות דעות בעד ונגד. פרסומה של הרבנות הראשית לישראל הוא דרך להביע דעתה בנושא כאוב זה, מאחר שלא ניתנה לה הזכות להביע דעתה בפני ועדת הכנסת הדנה בהצעת החוק.

אין בפרסום המודעה שום לשון גינוי למליאת הכנסת ולחבריה, כדברי השאילתא. כן קיים כאן ניסיון לגיטימי להשפיע על דעתם של חברי הכנסת נגד הצעת חוק זו, שלדעת הרבנות הראשית לישראל יש בה פגיעה ברגשות הציבור הדתי ופגיעה במעמד האשה בחברה הישראלית.

1. כן, כאמור בחוק הרבנות הראשית לישראל, התש"ם-1980, סעיף 2, פסקה (1) ופסקה (7).

2. משרד הדתות מתאים עצמו לחוק, כאמור בתשובה על שאלה מס' 1.

3. הוצאת כספים היא כלי לקידום ולמימוש ביצוע תפקידי הרבנות הראשית לישראל, כמפורט בתשובה על שאלה מס' 1.

סיוע ברכישת ספר תורה

חבר הכנסת ש' עמור שאל את השר לענייני דתות ביום י"ט בטבת התשנ"ג (12 בינואר 1993):

זה קרוב לשנה אין בבית-הכנסת "אחווה ושלום" בקריית-ביאליק, על-שם חללי צה"ל, ספר תורה, לאחר שרבני הקריה פסלו ואסרו את השימוש בספרי התורה שהיו בבית-הכנסת. כתוצאה מכך פונים

המתפללים לבתי-כנסת סמוכים ושואלים מהם ספר תורה לשבת וחג. המתפללים נתונים לרצון הטוב של בתי-הכנסת.

פניות המתפללים למשרד לענייני דתות נתקלות בסחבת, והוועדה לספרי תורה לא דנה ולא אישרה את בקשתם.

המועצה הדתית בקריית-ביאליק טוענת, כי אין לה תקציב לרכישת ספר תורה, שעלותו מוערכת בכ- 36,000 שקלים.

ברצוני לשאול:

1. האם מודע משרדך לנתונים?

2. מה ייעשה כדי לפתור את בעיית מתפללי בית-הכנסת "אחוזה ושלום" שבקריית-ביאליק?

תשובת סגן השר לענייני דתות ר' פנחסי:

(לא נקראה, נמסרה לפרוטוקול)

2-1. בעיית חוסר ספרי תורה ידועה היטב למשרד. יש מקומות רבים שאין להם אף לא ספר תורה אחד כשר.

למשרד אין תקציב לסיוע ברמת רכישת ספר תורה, ואף לא ספר תורה משומש.

המשרד יצא במבצע לתיקון ספרי תורה, אולם רק בתי-כנסת שיכלו להשתתף בהוצאה עמדו במבצע זה.

המשרד מנסה לגייס ספרי תורה מהגולה לחלוקתם לבתי-כנסת בארץ. אשתקד קיבל המשרד 46 ספרי תורה מאירופה, אולם רק שישה מהם היו ראויים לתיקון, תוקנו, והועברו לבתי-כנסת לפי החלטת ועדה שהוקמה לשם כך. יתר הספרים, שאינם ראויים לתיקון, נגזזו.

כיום אין למשרד אפשרות להענקת ספר תורה כשר, גם לא משומש, וכמו-כן אין לנו תקציב בסדר גודל הנדרש למימון רכישת ספר תורה כשר.

מצבות על קברי עולים גלמודים

חבר הכנסת ד' שילנסקי שאל את השר לענייני דתות ביום י"ט בטבת התשנ"ג (12 בינואר 1993):

מהעיתונות למדתי, שבבית-העלמין בקריית-שמונה יש חלקה שלמה, שבה נקברו עשרות עולים חדשים גלמודים, שאיש לא דאג לשים מצבה עם שמם על מקום קבורתם. דבר זה מביא לכך, שהמבקרים בבית-העלמין דורכים על קברים אלה וגורמים לביזיון המת. עוד נאמר בידיעה, שראש המועצה הדתית בעיר פנה לביטוח הלאומי, למשרד הדתות ולמשרד הפנים, אך מכולם קיבל תשובה זהה: "אין סעיף תקציבי המכסה מצבות לאלה המוגדרים כגלמודים".

ממידע אישי ידוע לי, כי בכל בתי-העלמין בארץ קיימת אותה תופעה לגבי קברי אנשים גלמודים.

ברצוני לשאול:

1. האם תופעה זו ידועה למשרדך?

2. מה יעשה לגבי המקרה של קריית-שמונה, המצוין לעיל?

3. מה יעשה ביחס לבעיה בכללותה?

תשובת סגן השר לענייני דתות ר' פנחסי:

(לא נקראה, נמסרה לפרוטוקול)

מתפקידה של חברה-קדישא לטפל בקבורת הנפטר, לרבות הובלת הנפטר ורחיצתו. ההוצאות בגין פעילות זו מתוקצבות על-ידי המוסד לביטוח לאומי, בהתאם להסכם שקיבל תוקף של פסק-דין משנת 1976.

אשר לטיפול בהקמת מצבה – זה נתון בידי המשפחה ועל חשבונה.

במקרה של פטירת גלמודים, הבעיה חמורה ביותר בחברות-קדישא הקטנות, שכן החברות הגדולות נוהגות להפריש כל שנה סכום כסף בעבור הצבת מצבות לנפטרים גלמודים.

לצערנו, אין ביכולת המשרד לענייני דתות לעמוד בהוצאה זו, שכן בסעיפי תקציבי הפיתוח סך כל התקציב עומד על כמיליון ש"ח.

1. כן.

2. יושב-ראש המועצה הדתית יוזמן לסמנכ"ל המשרד לגיבוש הצעה לפתרון.

3. הנושא יועלה במסגרת הדיונים עם האוצר.

פרסומת של חברות למצבות על גבי מצבות

חבר הכנסת א"ח שאקי שאל את השר לענייני דתות ביום כ"ו בטבת התשנ"ג (19 בינואר 1993):

בכתבה שפורסמה בעיתון "ידיעות אחרונות" מיום שישי, א' בטבת התשנ"ג (25 בדצמבר 1992), מתברר כי חברות העוסקות בהתקנת מצבות קבורה נוהגות לאחרונה לפרסם את פרטי החברה ופרטים נלווים אחרים על גבי המצבות, בבתי-קברות.

ברצוני לשאול:

1. האם פרטים אלו נכונים?

2. אם כן – מה ייעשה לגבי נוהג זה?

תשובת סגן השר לענייני דתות ר' פנחסי:

(לא נקראה, נמסרה לפרוטוקול)

ברור שאין זה לכבוד הנפטר, שעל המצבה תהיה חרותה גם פרסומת, מה גם שהדבר נוגד את ההלכה.

לאנשי המשרד אשר בדקו את העניין עם אנשי חברה-קדישא בנתניה נמסר, שאכן אין דעתם נוחה מנוהג זה, אך החברות המפרסמות טוענות שמשפחות הנפטרים מסכימות לכך. ואכן לא הגיעו תלונות מצד משפחות נפטרים.

1. כן.

2. מנהל המחלקה לקבורה הוציא מכתב חריף בנדון.

מצבות על קברי עולים גלמודים

חבר הכנסת א' גור שאל את השר לענייני דתות ביום כ"ו בטבת התשנ"ג (19 בינואר 1993):

בידיעה שהתפרסמה בעיתון "ידיעות אחרונות" מיום 22 בדצמבר 1992 נאמר, כי חלקה שלמה בבית-העלמין בקריית-שמונה, שבה נקברו עשרות עולים חדשים גלמודים, אינה מכוסה במצבות, וכי הדבר מביא את מבקרי בית-העלמין לדרך על הקברים ולבזות את כבוד המתים.

לפי הידיעה, פנה יושב-ראש המועצה הדתית בעיר לביטוח הלאומי, למשרדי הדתות והפנים, ותשובת כולם היתה: "אין סעיף תקציבי המכסה הצבת מצבות לאלה המוגדרים גלמודים".

היות שאוכלוסיית המבוגרים הגלמודים בקרב העולים גדולה באופן יחסי, תופעה זו עלולה להופיע גם במקומות אחרים בארץ.

ברצוני לשאול:

1. האם הידיעה נכונה?

2. אם כן – מה ייעשה כדי להביא מציאות זו לתיקונה המיידית?

תשובת סגן השר לענייני דתות ר' פנחסי:

(לא נקראה, נמסרה לפרוטוקול)

מתפקידה של חברה-קדישא לטפל בקבורת הנפטר, לרבות הובלת הנפטר ורחיצתו; ההוצאות בגין פעילות זו מתוקצבות על-ידי המוסד לביטוח לאומי, בהתאם להסכם שקיבל תוקף של פסק-דין בשנת 1976.

אשר לטיפול בהקמת מצבה – זה נתון בידי המשפחה ועל חשבונה.

במקרה של פטירת גלמודים הבעיה חמורה ביותר בחברות-קדישא הקטנות, שכן החברות הגדולות נוהגות להפריש כל שנה סכום כסף בעבור הצבת מצבות לנפטרים גלמודים.

לצערנו, אין ביכולת המשרד לענייני דתות לעמוד בהוצאה זו, שכן בסעיף תקציבי הפיתוח סך כל התקציב עומד על כמיליון ש"ח.

1. כן.

2. יושב-ראש המועצה הדתית יוזמן לסמנכ"ל המשרד, לגיבוש הצעה לפתרון.

כמו-כן יועלה הנושא במסגרת הדיונים עם האוצר.

תפקודן של חברות-קדישא

חבר הכנסת ע' זיסמן שאל את השר לענייני דתות ביום כ"ו בטבת התשנ"ג (19 בינואר 1993):

מכתבה בעיתון "העולם הזה" מיום 6 בינואר 1993, תחת הכותרת "מוות בתשלומים", עולים ממצאים חמורים בדבר פעילותה של חברה-קדישא, המתבטאת בניצול של סמכות כלפי משפחות שאיבדו את יקיריהן ובמדיניות של אפליה והעדפה שרירותית בין חברות אמבולנסים.

ברצוני לשאול:

1. האם נכונה הידיעה, כי חברה-קדישא גובה תשלום נוסף, בסך 299 ש"ח, ממשפחות שאיבדו את יקיריהן על עצירה בין בית-החולים לבית-העלמין?

2. אם כן – מדוע מסרבת חברה-קדישא לאשר לחברות אמבולנסים פרטיות נסיעות לבית-העלמין, אף-על-פי שחברות פרטיות אלו אינן גובות תוספת מחיר ומוכנות לעצור בדרך?

3. האם יש אמת בעובדה, כי חברות האמבולנס הפרטיות "אמבולנס בני-ברק", בני גורבי ויורם ארבע מועדפות על פני חברות אמבולנס אחרות בכל הנוגע לסידורי הלוויה, דבר המתבטא, בין היתר, בהקצאה של מקום לעובדיהן בתוך משרדי חברה-קדישא, ומשם הם מטפלים בכל ענייניהם?

תשובת סגן השר לענייני דתות ר' פנחס:

(לא נקראה, נמסרה לפרוטוקול)

קיים הסדר בין חברות-קדישא בארץ לבין המוסד לביטוח לאומי, אשר קיבל תוקף של פסק-דין בשנת 1976. הסדר זה כולל גם נושא גביית כספים בעבור סטייה במהלך מסע ההלוויה, שהמוסד מתיר לחברות-קדישא לגבות.

גובה התשלום משתנה מעת לעת על-פי המדד.

1. לא ידוע לי על חברה שגובה מעל למותר על-פי ההסכם האמור.

2-3. השאלות הללו הגיעו לבג"ץ, ולכן אין לנו להתערב. מה שיחליט הבג"ץ ייעשה.

פרסומת של חברות למצבות על גבי מצבות

חבר הכנסת א' בורג שאל את השר לענייני דתות ביום י"א בשבט התשנ"ג (2 בפברואר 1993):

בבית-העלמין בנתניה קיים מנהג תמוה, של ניצול המצבות כלוחות מודעות מסחריות. מדובר בנוהג חדש, שבו חברה-קדישא מתירה ליצרני אבני המצבות להדביק מודעות פרסומת מסחריות על מצבות הקברים, זאת ללא רשות המשפחות.

ברצוני לשאול:

1. כמה מצבות נפגעו בבית-העלמין בדרך זו?

2. האם מופעלת ענישה כנגד מדביקי המודעות וכנגד הגורמים האחראים המתירים את הדבקת המודעות?

3. האם ידוע על תופעות דומות בבתי-עלמין אחרים ברחבי הארץ?

תשובת סגן השר לענייני דתות ר' פנחסי:

(לא נקראה, נמסרה לפרוטוקול)

ברור שאין זה לכבוד הנפטר, שעל המצבה תהיה חרותה גם פרסומת, מה גם שהדבר נוגד את ההלכה.

לאנשי המשרד אשר בדקו העניין עם אנשי חברה-קדישא בנתניה נמסר, שאכן אין דעתם נוחה מנוהג זה, אך החברות המפרסמות טוענות שמשפחות הנפטרים מסכימות לכך. ואכן לא הגיעו תלונות מצד משפחות נפטרים.

1. מדובר בכמה עשרות מצבות שקבלנים הדביקו עליהן מדבקות פרסום בלי רשות החברה-קדישא.

2. החברה-קדישא הזהירה את הקבלנים שלא להמשיך בהדבקת המדבקות. כמו-כן, מנהל המחלקה לקבורה הוציא מכתב חריף בנדון.

3. עדיין לא ידוע על בתי-עלמין נוספים.

התנהגות הרב סלומון בפתח-תקווה

חבר הכנסת ד' צוקר שאל את השר לענייני דתות ביום י"ח בשבט התשנ"ג (9 בפברואר 1993):

על-פי פרסומים בתקשורת, בליל שבת, 15 בינואר 1993, התפרץ הרב סלומון בראש קבוצה של 30 אברכים לבית פרטי בפתח-תקווה והפריע למסיבת יום-הולדת שנערכה לאחד מילדי המשפחה. ביום 28 באוגוסט 1992 נהג הרב סלומון בצורה דומה בבית-הקפה של בוריס רומברג מפתח-תקווה.

הרב סלומון הורשע בפלילים ונידון בעבר למאסר על-תנאי בעת ההפגנה נגד פתיחת קולנוע "היכל" בשבת, ולאחרונה הורשע הרב על-ידי בית-משפט השלום בפתח-תקווה בעבירות של בנייה ללא היתר.

ברצוני לשאול:

1. האם יוסקו מסקנות מדברים אלה, ואם כן – מה הן?

2. האם תוגש לבית-הדין המשמעתי קובלנה נגד הרב סלומון על-פי סעיף 21(2) לחוק הדיינים?

תשובת סגן השר לענייני דתות ר' פנחסי:

(לא נקראה, נמסרה לפרוטוקול)

1. הנושא הנדון נמצא כעת בחקירת המשטרה, על-פי תלונה שהוגשה על-ידי עורך-הדין אורן, חבר מועצת עיריית פתח-תקווה. אם וכאשר תחליט המשטרה על נכונות העובדות שצינו ועל אמיתותן, נשוב ונדון בעניין.

2. כאשר תתקבל תשובת המשטרה על נכונות המעשה שמיוחס לו, נבדוק האם יש במעשיו עילה להגשת קובלנה לבית-הדין המשמעתי.

מובן שאם יוחלט על-ידי המשטרה להגיש כתב אישום נגדו, נתייחס לעובדה זו בהתאם.

מערכת הבחירות למשרת הרב הראשי לישראל

חבר הכנסת א' יחזקאל שאל את השר לענייני דתות ביום כ"ה בשבט התשנ"ג (16 בפברואר 1993):

בעקבות הפרסומים הקשורים במועמדים אלו או אחרים המתמודדים על משרת הרב הראשי לישראל, ברצוני לשאול:

1. מה היא מעורבות משרד הדתות במערכת הבחירות?

2. האם נשקל לקבוע ועדת אתיקה, שתקבע כללי התנהגות במערכת הבחירות למשרת הרב הראשי?

3. האם ראוי לשקול אפשרות שרב ראשי ייבחר לכל ימי חייו, כי, בניגוד למשרות ציבוריות ופוליטיות אחרות, משרתו של הרב הראשי הינה רוחנית בעיקרה?

תשובת סגן השר לענייני דתות ר' פנחסי:

(לא נקראה, נמסרה לפרוטוקול)

1. אין מעורבות.

2. לא. כשם שאין ועדה כזו לקבוע כללי התנהגות לבחירות למשרות לנבחר ציבור.

3. הדבר אפשרי. לשם כך יש לתקן את חוק הבחירות – מהתש"ם–1980.

סרבן גט

חבר הכנסת רן כהן שאל את השר לענייני דתות ביום כ"ה בשבט התשנ"ג (16 בפברואר 1993):

בתאריך 9 בפברואר 1993 פורסם שוב סיפורו של סרבן הגט יחיא אברהם, הכלוא כבר 30 שנה, וסיפורה של אשתו, שבימים אלה מלאו לה 64 שנים. המקרה הוא מקרה טרגי. מחד גיסא, מוחזקת האשה על כורחה בקשר נישואין עם אדם המסרב לתת לה גט, ומאידך גיסא, כלוא אדם זקן בן 80 בבית-הכלא.

לאור הפרסומים על המאמץ שנעשה לאחרונה לשכנעו לתת גט, ברצוני לשאול:

1. האם מעורב שר הדתות במאמצים לשכנע את הסרבן לתת גט?
2. האם יתערב שר הדתות בבית-הדין על מנת שזה יכריז על ביטול הנישואין וישחרר את האשה מקשר זה?
3. האם יותקנו תקנות שיגבילו את פרק הזמן המקסימלי שבו יכול אדם לעמוד במריו, תקנות שיחייבו את בתי-הדין הרבניים להתיר קשרי נישואין אחרי פרק זמן זה?
4. אם לא – מדוע?
5. אם כן – האם יינקטו צעדים מידיים לתיקון התקנות?
6. האם לאחר מתן הגט ישוחרר סרבן הגט מהכלא?

תשובת סגן השר לענייני דתות ר' פנחסי:

(לא נקראה, נמסרה לפרוטוקול)

1. כן. באמצעות הנהלת בתי-הדין הרבניים.
2. לא. אין אפשרות הלכתית לבטל נישואין.

5-3. על-פי ההלכה, אין אפשרות להתיר קשרי נישואין בין בני זוג על-ידי בית-הדין, שלא בהסכמת שני הצדדים. לכן גם אין כל אפשרות להתקין תקנות כמבוקש.

6. מובן שאם סרבן הגט יסכים לתת גט לאשתו, הוא ישוחרר מייד מהכלא.

קבורת עצמות אדם שנמצאו בחפירות ארכיאולוגיות

חבר הכנסת א' רביץ שאל את השר לענייני דתות ביום ב' באדר התשנ"ג (23 בפברואר 1993):

בפרשת הקברים שנתגלו בגבעה-הצרפתית בירושלים נקבע בבג"ץ, כי יש להעביר את העצמות לקבורה על-ידי משרד הדתות, וזאת לפי הנוהל וההסדר הקיימים. בעת הדיון הודיע עורך-הדין בר-סלע, שייצג את רשות העתיקות והארכיאולוגים, כי בתקופה זו מתקיימות חפירות עוד ב-200 מקומות ברחבי הארץ.

ברצוני לשאול:

1. מה הם ההסדר והנוהל לגבי העברת עצמות לקבורה?
2. האם קיים תקציב, פיקוח וכוח-אדם כדי לקיים הסדר ונוהל זה בצמוד לכל חפירה ארכיאולוגית?
3. האם הארכיאולוגים מדווחים למשרדך על כל המקומות שבהם מתקיימות חפירות ומתאמים את העברת העצמות הנמצאות בכל מקום?
4. האם משרד הדתות מפקח על כך, שלא יבוצעו חפירות קברים באופן יזום?

תשובת סגן השר לענייני דתות ר' פנחס:

(לא נקראה, נמסרה לפרוטוקול)

1. אין שום הסדר בנושא. ניסו לעשות זאת כמה פעמים, והארכיאולוגים אינם מסכימים שאנו, המשרד לענייני דתות, נהיה מעורבים בחפירות שלהם ונאמר להם את דעותינו. הם רוצים לעשות מה שנראה להם, ומקסימום להחזיר עצמות לאחר זמן רב בלי רישום ובלי סימון כלשהו.
2. אין לנו שום תקציב לנושא, וכן אין לנו כוח-אדם לנושא של חפירות במערות קבורה וכדומה.

3. אין שום תיאום, כאמור. הארכיאולוגים עושים בשטח כאוות נפשם, בלי שום פיקוח, לא הלכתי ולא משרדי. מקסימום, כאמור, מחזירים לפעמים עצמות בלי ציון ובלי סימון כלשהו.

4. כאמור, אין למשרד לא הכלים ולא האנשים לפקח. וכאמור, הארכיאולוגים לא מדווחים לנו כלל וכלל.

חובת כיסוי ראש בבתי-הדין הרבניים

חבר הכנסת א' פורז שאל את השר לענייני דתות ביום ט' באדר התשנ"ג (2 במרס 1993):

תקנה חדשה שהתקינה מועצת הרבנות הראשית מחייבת את הפרקליטים והטוענים הרבניים המופיעים בפני בית-הדין הרבני בכיסוי ראש.

ברצוני לשאול:

1. האם לרבנות הראשית, שהיא מוסד שיפוטי ממלכתי, מותר לכפות קיום מצוות דתיות על פרקליטים וטוענים רבניים, המופיעים בבתי-הדין מכוח מקצועם?

2. האם ייתכן כי לגבי פרקליטות הבאות לטעון ידרוש בית-הדין הופעה בפיאה נוכרית או בכל כיסוי ראש אחר?

3. האם גם עורך-דין שאינו יהודי המייצג לקוח בבית-דין רבני יחויב בכיסוי ראש?

4. האם אין ההנחיות בדבר כיסוי ראש בגדר חריגה מסמכות, והאם לא מן הראוי להורות לרבנות הראשית לבטל את התקנה?

תשובת סגן השר לענייני דתות ר' פנחסי:

(לא נקראה, נמסרה לפרוטוקול)

1. התקנה המחייבת הופעה בלבוש הולם, לרבות כיסוי ראש, מכוונת לכלל הציבור ולא רק לפרקליטים. מטרת התקנה אינה לכפות קיום מצווה דתית, אלא לתת למקום אווירה של דרך-ארץ, ההולמת את המעמד ואת המעורבים בו.

כבוד המקום מסייע, הן לצדדים הבאים בשערי בית-הדין והן לבאי-כוחם, ובכך התקנה מסייעת למטרות שעבורן באים בשערי בית-הדין.

גם בבתי-המשפט קיימת חובה על עורכי-דין להופיע כשהם לבושים במדי משפט, ואף שלעתים מכבידים המדים על עורכי-הדין, אם בשל תנאי מזג האוויר ואם מסיבות אישיות, הכול מבינים חובה זו ומקיימים אותה. אין סיבה שלא ינהגו בבתי-הדין וילבשו את מדי המשפט הנהוגים בבית-הדין. גם חבר הכנסת פורז, לו היה נדרש להופיע בפיאה נוכרית, כפי שהיה מקובל באנגליה, היה מקיים חובה זו ללא עוררין.

2. בית-הדין יפעל בהתאם לתקנות במקרים שייראו לו. התקנה גם מאפשרת ונותנת שיקול דעת רחב לאשר הופעה שונה.

3. ראה תשובה על שאלה מס' 2.

4. התקנות בדבר סדרי הדין הנהוגים בבתי-הדין הרבניים הן חלק מהדין הנהוג בבתי-הדין. אין הרשות המבצעת מתערבת בהן, ובוודאי לא מורה לרבנות הראשית איזה שיקול דעת הלכתי להפעיל.

פעילות כת "האחמדים"

חבר הכנסת א' שפירא שאל את השר לענייני דתות ביום י"ד באדר התשנ"ג (7 במרס 1993):

בעיתון "שערים" מיום י"ז בשבט התשנ"ג (8 בפברואר 1993) פורסם, כי כת מוסלמית בשם "האחמדים", הפועלת ממרכז בשכונת כבביר בחיפה, שמה לה למטרה להעביר יהודים על דתם. ראש הכת אמר זאת מפורשות בריאיון שנערך עמו במסגרת הכתבה הנ"ל.

ברצוני לשאול:

1. האם נבדקה על-ידי משרדך פעילות כת "האחמדים"?

2. האם ידוע למשרד על מקרים של העברת יהודים על דתם על-ידי כת זו?

3. מה נעשה בנדון?

תשובת סגן השר לענייני דתות ר' פנחסי:

(לא נקראה, נמסרה לפרוטוקול)

1. משרדי בירר את העניין עם ראשי כת "האחמדים" בחיפה.
2. המזכיר, מר מוסא עודה, הכחיש בכתב בשם ראש העדה כל פעילות מיסיונרית של הכת בארץ-ישראל בקרב יהודים או בקרב אחרים.
3. למשרדי לא ידועים שום מקרים של העברת יהודים על דתם על-ידי אנשי הכת הקטנה הזו בארץ-ישראל.

היו"ר א' סלמוביץ:

תודה רבה לסגן השר לענייני דתות.

אני מזמינה את סגן שרת החינוך לדוכן להשיב על שאלות רגילות.

יושב-ראש המזכירות הפדגוגית

חבר הכנסת י' ביבי שאל את שרת החינוך והתרבות ביום כ"ה בשבט התשנ"ג (16 בפברואר 1993):

בעיתונות פורסם לאחרונה, כי ד"ר דוד גורדון, מרצה באוניברסיטת בן-גוריון בבאר-שבע, מונה ליושב-ראש המזכירות הפדגוגית של משרד החינוך, אשר תפקידה, בין היתר, להשפיע ולהחליט באילו נושאים ותחומים יושם דגש בחינוך.

נודע לי, כי ד"ר דוד גורדון הוא מבעלי החברה "אליטה" – חברה לשירותי חינוך.

ברצוני לשאול:

1. האם נכונים הדברים, והאם היה ידוע למשרד החינוך בעת המינוי, שד"ר דוד גורדון הוא מבעלי החברה "אליטה"?

2. אם כן – האין ניגוד אינטרסים בין היותו יושב-ראש המזכירות הפדגוגית לבין עיסוקו בשיווק שירותי חינוך?

3. אם הדברים נכונים, מה ייעשה בנדון?

תשובת סגן שרת החינוך והתרבות מ' גולדמן:

(לא נקראה, נמסרה לפרוטוקול)

1. פרופסור דוד גורדון היה אחד מבעלי החברה "אליטה", חברה לשירותי חינוך, עד 1 בפברואר 1993. ביום כניסתו לתפקידו במזכירות הפדגוגית הוא ניתק מגעיו באופן מוחלט עם החברה הנ"ל.

2. מאחר שאינו שותף עוד בחברת "אליטה", אין ניגוד אינטרסים בין החברה ובין היותו יושב-ראש המזכירות הפדגוגית.

3. פרופסור דוד גורדון הוא איש חינוך מובהק, והיה ראש בית-הספר לחינוך באוניברסיטת בן-גוריון בנגב.

פרס ישראל לתקשורת לבמאי רם לוי

חברת הכנסת ל' לבנת שאלה את שרת החינוך והתרבות ביום ב' באדר התשנ"ג (23 בפברואר 1993):

בעיתון "ידיעות אחרונות" מיום 26 בינואר 1993 פורסמה ידיעה, כי במאי הטלוויזיה רם לוי, העומד לקבל פרס ישראל לתקשורת ביום העצמאות, "מפיק בימים אלה עבור הטלוויזיה הכללית סרט דוקומנטרי, המנסה לחשוף את שיטות החקירה של שירותי הביטחון הישראלי ואת מרתפי העיניים של השב"כ".

ברצוני לשאול:

1. האם הידיעה שפורסמה נכונה?

2. מי היו חברי ועדת הפרס, אשר החליטו להעניקו לרם לוי?

3. מה היא רשימת הזוכים בפרסי ישראל השנה והרכב הוועדות שהחליטו על כך?

4. האם הביעה השרה דעתה ותמיכתה במתן הפרס לרם לוי, או התערבה בכל דרך, במישרין או בעקיפין?

סגן שרת החינוך והתרבות מ' גולדמן:

1. הטלוויזיה הישראלית מכינה סרט תעודה בבימויו של הנ"ל, שעניינו שיטות חקירה בהיבטים שונים: החוק, החקירה, החוקרים, הנחקרים וכיוצא בזה, הנוגעים בנושא.

התוספות המובאות בשאלתא מ"דיעות אחרונות" הן על אחריות כותב הידיעה בעיתון.

2. חברי ועדת הפרס בתחומי תקשורת, רדיו, טלוויזיה ועיתונות לשנת התשנ"ג-1993 הם: ד"ר רינה גורן – יושב-ראש – – –

לימור לבנת (הליכוד):

דינה גורן. לא?

סגן שרת החינוך והתרבות מ' גולדמן:

כתוב לי "רינה", אבל זה בוודאי "דינה".

מיכאל איתן (הליכוד):

היא במקרה מסיעת מרצ.

לימור לבנת (הליכוד):

לא חשוב.

סגן שרת החינוך והתרבות מ' גולדמן:

מר דן פתיר ומר מיכאל הנדלזלץ.

לימור לבנת (הליכוד):

מיכאל הנדלזלץ, מהתחיה, כן.

סגן שרת החינוך והתרבות מ' גולדמן:

3. חברי ועדת הפרס לחקר הספרות העברית וחקר הספרות הכללית הם: פרופסור עדי צמח – יושב-ראש, פרופסור עליזה שנהר – חברה, פרופסור עוזי שביט – חבר. הזוכים: פרופסור דן מירון ופרופסור גרשון שקד.

חברי ועדת הפרס לחקר הלשון העברית, לשונות היהודים ובלשנות כללית הם: פרופסור ישראל יבין – יושב-ראש, פרופסור משה אלטבאואר – חבר, פרופסור אריה לוין – חבר. הזוכים: פרופסור משה בר-אשר ופרופסור גדעון גולדנברג.

חברי ועדת הפרס לחקר ההיסטוריה והמזרחנות הם: פרופסור צבי יעבץ – יושב-ראש, פרופסור גבריאל ורבורג – חבר, פרופסור בנימין זאב קדר – חבר. הזוכים: פרופסור יהושע אריאלי, פרופסור חוה לצרוס-יפה ופרופסור מיכאל קונפינו.

חברי ועדת הפרס לחקר מדע המדינה הם: פרופסור ישעיהו ליבמן – יושב-ראש, פרופסור משה ליסק – חבר, פרופסור יעל ישי – חברה. הזוכה: פרופסור יהושפט הרכבי.

חברי ועדת הפרס לחקר המדעים המדויקים הם: פרופסור אריה דבורצקי – יושב-ראש, פרופסור יהושע יורטנר – חבר, פרופסור מאיר להב – חבר, פרופסור דב פרומן – חבר. הזוכים: פרופסור שלמה אלכסנדר, פסיקה, פרופסור יעקב זיו, הנדסה וטכנולוגיה, ופרופסור הלל פורסטנברג, מתמטיקה.

חברי ועדת הפרס לתקשורת – עיתונאות, רדיו וטלוויזיה הם: ד"ר רינה גורן – יושב-ראש – – –

לימור לבנת (הליכוד):

דינה גורן.

סגן שרת החינוך והתרבות מ' גולדמן:

רינה ודינה. הייתי אומר עוד משהו, אבל אנחנו מעל במת הכנסת.

אלי גולדשמידט (העבודה):

משהו עם "ברזילי"?

סגן שרת החינוך והתרבות מ' גולדמן:

כן.

סגן שרת החינוך והתרבות מ' גולדמן:

מר דן פתיר – חבר, מר מיכאל הנדלזלץ – חבר. הזכרים: מר רם לוי ומר יעקב פרקש – זאב.

4. התשובה שלילית.

היו"ר א' סלמוביץ:

שאלה נוספת לחברת הכנסת לימור לבנת.

לימור לבנת (הליכוד):

אני רוצה לשאול, האם יהיה סגן השרה מוכן לחזור על תשובתו המלאה והמפורטת, כפי שהוא קרא אותה – ואני מודה לו על התשובה המפורטת – בפני מליאת הכנסת כשהיא מלאה, כי יש לי הרגשה, שאם המליאה תהיה מלאה, אני לא אהיה היחידה שתצחק.

סגן שרת החינוך והתרבות מ' גולדמן:

תשובה על השאילתא הבאה.

היו"ר א' סלמוביץ:

בסדר, נרשם בפרוטוקול.

ליקויים במיגון בבת-ספר ברעננה

חבר הכנסת נ' זוילי שאל את שרת החינוך והתרבות ביום ט' באדר התשנ"ג (2 במרס 1993):

בבדיקה שקדמה לתרגיל חירום ארצי של פיקוד העורף ושירותי ההצלה והכיבוי במוסדות החינוך, אשר נערך ביום שלישי, 16 בפברואר 1993, נמצאו ליקויים חמורים במוסדות החינוך ברעננה.

הליקויים כוללים: צפיפות רבה במקלטים, העדר מקלטים בחלק ממוסדות החינוך, אחזקה כושלת, ומחסור במסכות אב"כ.

ממצאי הבדיקה גילו, כי 22 בתי-ספר ברעננה אינם ערוכים לשעת-חירום.

ברצוני לשאול:

1. האם ידוע למשרדך, כי קיימים ליקויי מיגון במוסדות החינוך ברעננה?
2. מדוע לא התריעה מחלקת החינוך בעיריית רעננה על ליקויים אלו עוד בתקופת מלחמת המפרץ, לפני שנתיים, כדי שליקויים אלו יתוקנו בעוד מועד?
3. האם קיימים נהלים לבדיקת מצב המיגון במוסדות החינוך?
4. כיצד יטפל משרדך בליקויי המיגון במוסדות החינוך ברעננה?

תשובת סגן שרת החינוך והתרבות מ' גולדמן:

(לא נקראה, נמסרה לפרוטוקול)

1. ידוע לנו שקיימים פערי מקלוט ברעננה, כמו בכל הארץ.
2. האחריות לתיקון ליקויים הקיימים במקלטים חלה על הרשות/הבעלות על המוסד החינוכי.
3. התשובה חיובית. נושא זה נבדק אחת לשנה על-ידי גורמים חיצוניים, כגון קציני מוסדות חינוך של פיקוד העורף, בהנחיית אגף הביטחון במשרד החינוך.

4. משרדנו לא נקט עמדה בנושא טיפול בליקויי מקלוט במוסדות החינוך ברעננה, מאחר שלא הובאו לידיעתנו ליקויים חריגים אלו. משרדנו שוקד בימים אלו על ביצוע סקר לבדיקת פערי המקלוט בכל מוסדות החינוך בארץ. לאחר ניתוח תוצאותיו, ניערך בהתאם לסגירת פערי המקלוט ולבניית מרחבים מוגנים.

צנזורה על פרסומות ב"קול ישראל"

חבר הכנסת א' גולדשמידט שאל את שרת החינוך והתרבות ביום ט' באדר התשנ"ג (2 במרס 1993):

הובא לידיעתי, כי ב"קול ישראל" קיים נוהג, שלפיו נעשה מיון של הפרסומות הראויות לשידור. נמסר לי, כי רק לאחרונה נאסר על שידור פרסומות למכון ללימודי הכנה למבחנים פסיכומטריים, שסמטו – "לך תצטיין".

ברצוני לשאול:

1. האם אכן נאסרה לשידור הפרסומת שצוינה לעיל?
2. אם כן – מדוע, והאם אין בכך משום פגיעה במפרסם?
3. האם קיימים כללי צנזורה על פרסומות ב"קול ישראל"?
4. למי הסמכות להפעיל צנזורה כזו ועל סמך מה מופעל שיקול הדעת?
5. האין הגבלות מעין אלו פוגעות במפרסמים?

תשובת סגן שרת החינוך והתרבות מ' גולדמן:

(לא נקראה, נמסרה לפרוטוקול)

1. תשדיר הפרסומת ברדיו של "לך תצטיין", שהוגש על-ידי המכון ללימודי הכנה למבחנים פסיכומטריים, אומנם נפסל על-ידי האחראים לכך ברדיו, בגלל הקונוטציה המשתמעת מהפרסומת הזאת. הדבר נעשה בהתאם לתקנון של הפרסומת הנהוג ברדיו. הנושא האמור תלוי ועומד כיום בבג"ץ, לפי עתירה של בעלי המכון.

2. את התשובה על כך נתנה רשות השידור בתצהיר שהוגש בבג"ץ, והנושא כרגע, לפיכך, הוא בגדר סוב-יודיציה.

3. ברשות השידור קיים תקנון פרסומת מחייב, שאושר על-ידי הוועד המנהל של הרשות עוד בשנות ה-70.

4. לפי התקנון האמור להפעיל הסמכות, שיקול דעת בנדון, לפי הכללים המפורטים בתקנון עצמו, נתון בידי המנהל הכללי של רשות השידור או מי שהוסמך על-ידו, במקרה הנדון – מנהל הרדיו.

5. ההגבלות האמורות אינן פוגעות במפרסמים, ולעומת זאת הן באות להגן על הציבור מפני פרסומת לא ראויה, שיש בה משום פגיעה בטעם הטוב, או הנוגדת את הסדר הציבורי, או המזיקה לציבור. הראיה – התקנון האמור עמד במבחן השנים מאז הנהגתו עוד בשנות ה-70.

לאחרונה התקבל, ביום 5 במרס 1993, תיקון בחוק רשות השידור (תיקון מס' 8), ס"ח 1416, עמ' 89, הבא להסדיר בחוק את סמכותה של רשות השידור לשדר פרסומות בתשלום. כמו-כן הוטל על הוועד המנהל לקבוע, בהתייעצות עם המנכ"ל, כללים בדבר "איסורים ומגבלות על תשדירי פרסומת והודעות". כללים אלה, גם לפי התיקון האמור בחוק, כפוף לאישור ועדת החינוך והתרבות של הכנסת.

פסילת שירים להשמעה ברדיו

חברת הכנסת נ' חזן שאלה את שרת החינוך והתרבות ביום ט' באדר התשנ"ג (2 במרס 1993):

ב-19 בפברואר 1993 התפרסמה במוסף "חדשות" ידיעה, כי שירו של המלחין ערן כרמלי, על-פי מלים של המשוררת דליה רביקוביץ, "המגורשים", נאסר להשמעה ב"קול ישראל".

כמו-כן מסתבר, שגם שירו "בשם המוסר" אינו זוכה להשמעה, למרות העובדה ששיר זה הפך להיט ומושמע בתדירות גבוהה ברדיו-1 הצפוני.

ברצוני לשאול:

1. האם נפסלו שירים אלו לשידור?

2. אם נפסלו, על-ידי מי נפסלו?

3. מה היו הנימוקים לפסילה?

4. מדוע לא הועברה הודעה לערן כרמלי על-אודות פסילת שיריו?

5. האם אין פסילה מעין זו מהווה פגיעה בחופש הביטוי?

סגן שרת החינוך והתרבות מ' גולדמן:

להלן התשובה שנמסרה על-ידי רשות השידור, לכל השאלות: השירים לא נפסלו. שירים עלולים להיפסל רק בהתערבות מוסדות רשות השידור, דהיינו נציגות הציבור. לא קיימת כל ועדה העוסקת בכך.

היו"ר א' סלמוביץ:

שאלה נוספת לחברת הכנסת נעמי חזן.

נעמי חזן (מרצ):

אדוני סגן השרה, אני מודה לך מאוד על שקראת את התשובה של רשות השידור, אבל התשובה של רשות השידור איננה עונה על השאלה שלי. השירים האלה אינם מושמעים ברשות השידור, אך הם כן הפכו להיטים ברשויות שידור אחרות, ובעיקר ברדיו-1 הצפוני. לכן נראה שלכאורה יש פה מגמה ברורה מאוד שלא להשמיע שירים. ואני חוזרת על שאלתי, ואני אפילו מבקשת שכבוד סגן השרה ידאג לכך, שכאשר חברי כנסת מגישים שאילתות, הם לא יקבלו תשובות סתמיות, שאינן עולות בקנה אחד עם העובדות, במיוחד שמדובר באפשרות של צנזורה בצורה זו או אחרת. תודה רבה.

סגן שרת החינוך והתרבות מ' גולדמן:

שמעתי בקשב רב את השאלה הנוספת של חברת הכנסת נעמי חזן. אני חושב שההערות שלך היו במקומן.

לגבי השמעת השירים, אבקש ממיכל רפאלי שתבדוק את העניין ב"קול ישראל", ואני אעביר לך תשובה בכתב, מסודרת, לאחר שמיכל רפאלי תעסוק בכך. כרגע היא נמצאת בבית, ואיחלנו לה כבר אתמול "מזל טוב" להולדת התאומות. נעשה את זה מהר ככל האפשר.

לימור לבנת (הליכוד):

אני מפנה את תשומת לבך של חברת הכנסת נעמי חזן לפנייתו של עקיבא נוף, חבר הכנסת לשעבר, על פסילת שיריו ב"קול ישראל" מסיבות פוליטיות.

קריטריונים לקבלת תלמידים לחטיבה העליונה

חברת הכנסת ת' גוז'נסקי שאלה את שרת החינוך והתרבות ביום ט' באדר התשנ"ג (2 במרס 1993):

מנהל "גימנסיה הרצלייה" בתל-אביב פירט בחוזר שנשלח לאחרונה לתלמידים את המגבלות למעבר מחטיבת הביניים לחטיבה העליונה.

ברצוני לשאול:

1. האם פרסם המשרד קריטריונים לקבלת תלמידים לחטיבה העליונה, או שכל בית-ספר הוא אוטונומי להחליט על הקריטריונים?
2. מה היא מדיניות המשרד כלפי בית-ספר המנהל מדיניות של אי-קליטתם – או פליטתם – של תלמידים שהוריהם אינם יכולים או מתקשים לעמוד בתשלומים שבית-ספר מטיל עליהם? האם הוצאו הנחיות? האם ננקטו צעדים?
3. מה היא מדיניות המשרד כלפי בתי-ספר המוציאים תלמידים חלשים בסוף כיתה י"א, וזאת כדי שאלה לא "יקלקלו" את ממוצע הציונים של בית-הספר בבחינות הבגרות? האם הוצאו הנחיות? האם ננקטו צעדים?

תשובת סגן שרת החינוך והתרבות מ' גולדמן:

(לא נקראה, נמסרה לפרוטוקול)

1. התשובה חיובית. המשרד אימץ את המלצות ועדת-נבו, שעניין שלב המעבר שבין חטיבת הביניים לחטיבה העליונה, או בין בית-הספר היסודי, כיתה ח', לבית-הספר העל-יסודי, כיתה ט', במקומות שאין בהם חטיבות ביניים.

הכללים עוסקים בהמלצות הבאות: המלצות ארגוניות, המלצות אתיות – הגנה על זכויות הנבחנים – המלצות מקצועיות.

2. משרד החינוך מתנגד למדיניות של הרחקת תלמידים שהוריהם מתקשים לעמוד בתשלומים שבית-הספר מטיל עליהם, ואף הוציא הוראות בחוזר המנכ"ל על איסור התנאת הרישום לבית-הספר בתשלום.

3. מדיניות המשרד תומכת בהחזקת התלמידים עד לסיום לימודיהם בכיתה י"ב, ואף המשרד נוקט צעדים של הכנת תוכניות מודולריות לתלמידים מתקשים. ניתנו הוראות למניעת הוצאת תלמידים במרוצת שנות לימודיהם בכיתות י"א–י"ב, וכן נקבעו כללים לגבי תנאי המעבר מכיתה י"א לכיתה י"ב.

מחסור בצוותי צילום בטלוויזיה בערבית

חבר הכנסת ס' טריף שאל את שרת החינוך והתרבות ביום ט' באדר התשנ"ג (2 במרס 1993):

נודע לי, כי לאחרונה חזרו ונשנו המקרים שבהם הטלוויזיה בערבית לא סיקרה אירועים בעלי חשיבות ציבורית נרחבת, כתוצאה ממחסור בצוותי צילום. מחסור זה נובע מכמה סיבות, כמו, למשל, צלמים שלא מוכנים להישמע לכתב הטלוויזיה בערבית בגלל הוראות מנהליהם, וכיוצא באלה. כמו-כן, ההקצאה היומיומית של צוותי צילום מטעם הטלוויזיה הכללית אינה עונה על הצרכים.

ברצוני לשאול:

1. האם הפרטים שנמסרו לי נכונים?

2. מדוע תלויה הטלוויזיה בערבית בחסדי הטלוויזיה הכללית ואינה מקבלת עצמאות?

3. מדוע לא קיימים צוותי סיקור השייכים רק לטלוויזיה בערבית, ובמיוחד במקומות שנוכחותם בהם חיונית, כמו בכנסת, בצפון, בנגב וכדומה?

4. האם נכונות השמועות, שמתכננים לקצץ בשעות הטלוויזיה בערבית, או להעביר את שידוריה לשעות שבהן אחוזי הצפייה נמוכים, עקב התחרות עם הערוץ השני?

5. האם מודע משרד החינוך לחשיבות הטלוויזיה בערבית לציבור הרחב שנהנה משירותיה?

תשובת סגן שרת החינוך והתרבות מ' גולדמן:

(לא נקראה, נמסרה לפרוטוקול)

1. הפרטים נכונים רק בחלקם.

2. עם הקמתו היה השידור בערבית בגדר יחידה בתוך הטלוויזיה. לימים הועמד בראש שעת שידור ומחצה מנהל מדיום שאליו הוכפפו תוכני השידור. אמצעים – אולפנים, הפקה, הנדסה, מינהל – המשיכה לקבל מן המסגרת הקיימת. המעבר לצילום אלקטרוני יצר בעיות זמניות, העתידות להיפתר בתוך כשנה. לאחרונה נרכש ציוד לצוות ייחודי לטלוויזיה בערבית. הקמת מכלול לוגיסטי עצמאי היתה בזבוז משווע, שרשות השידור לא תוכל לעמוד בו תקציבית וציבורית.

3. קיימים כתבים. השימוש באמצעים הוא ממאגר משותף לטלוויזיה בעברית ובערבית ומותנה, כמובן, בתיאום ביניהן ובין מנהליהן.

4. הועלתה הצעה שכזו, אך לא נדונה בגוף המוסמך – מליאת רשות השידור. נהפוך הוא: נדון ואושר תקציב ייחודי להרחבת שידורי הטלוויזיה בערבית בשבת.

5. התשובה חיובית.

התבטאות של עורך תוכנית ברדיו נגד היועץ המשפטי לממשלה

חבר הכנסת ע' לנדאו שאל את שרת החינוך והתרבות ביום י"ד באדר התשנ"ג (7 במרס 1993):

נמסר לי, כי מר משה נגבי, פרשן המוזמן לתוכניות "קול ישראל" כסמכות משפטית והעורך את המגזין לענייני משפט "דין ודברים" ברשת ב', כינה בתוכנית מיום י' בשבט התשנ"ג (1 בפברואר 1993) את היועץ המשפטי לממשלה, מר יוסף חריש, בתואר הגנאי "חדל אישים".

ברצוני לשאול:

1. האם רשאים עורכי תוכניות ברשות השידור לעשותן במה להצגת דעותיהם האישיות על נושאים או על אישים מסוימים?

2. האם הנחיות משרד החינוך מאפשרות לעובדי רשות השידור להשתלח ברשויות המשפט ובעובדיהן, או שהן מחייבות זהירות מיוחדת, פן יתערער מעמד מערכת המשפט בעיני הציבור במשך הזמן?

3. מה הם הצעדים שיינקטו?

תשובת סגן שרת החינוך והתרבות מ' גולדמן:

(לא נקראה, נמסרה לפרוטוקול)

1-3. המובאה, לצערנו, נכונה.

עוד טרם הצגת השאלות, וכתוצאה מבקרה פנימית ב"קול ישראל", נקרא מר נגבי לסדר בדיון אצל מנהל הרדיו, הוזהר והתנצל. יצוין: א. הנ"ל עובד חוץ, "פרי לאנס", ב"קול ישראל"; ב. ההתבטאות היתה במהלך שידור חי.

אין עובדי רשות השידור רשאים לנקוט עמדה פומבית בשידור, בין לגבי נושאים ובין לגבי אישים.

יום חינוך ארוך בשכונות ובערי פיתוח

חברת הכנסת ל' לבנת שאלה את שרת החינוך והתרבות ביום י"ד באדר התשנ"ג (7 במרס 1993):

מכתבה שפורסמה בעיתון "ידיעות אחרונות" ביום שני, 8 בפברואר 1993, עולה, כי בתום פגישה שקיים חבר הכנסת אלי דיין עם מזכיר ההסתדרות בחיפה, אורי אגמי, הכריז חבר הכנסת דיין, כי החל מ-1 בספטמבר 1993 יונהג יום חינוך ארוך בשכונות המצוקה ובערי הפיתוח.

לדברי חבר הכנסת דיין: "בספר התקציב של 1993 התפנו 3 מיליארדי שקלים מסיוע לשטחי יש"ע. יותר ממיליארד שקל ייתוספו לתקציבי החינוך והבריאות. חלק מהתקציב שפונה יאפשר הנהגת יום לימודים ארוך בשכונות המצוקה ובערי הפיתוח".

ברצוני לשאול:

1. האם משרד החינוך אכן מתכוון להנהיג יום חינוך ארוך בשכונות מצוקה ובערי פיתוח בספטמבר שנה זו?

2. אם אין הידיעה נכונה, מתי יונהג יום חינוך ארוך בערי הפיתוח, כפי שהובטח בכתב?

3. האם יונהג יום לימודים ארוך בכל הארץ, ואם כן – מתי?

סגן שרת החינוך והתרבות מ' גולדמן:

2-1. התשובה חיובית. על-פי חוק יום חינוך ארוך, מתקיים יום חינוך ארוך כבר כיום בערי פיתוח ובשכונות מצוקה. מתכונת זו של הפעלת יום חינוך ארוך אושרה על-ידי ועדת החינוך והתרבות של הכנסת, על-פי החוק, ובמסגרת התקציב המאושר לכך, והיא תימשך גם בשנת התשנ"ד. מאחר שתקציב יום חינוך ארוך לא הוגדל השנה, יישארו מתכונת ההפעלה והיקפה כשתקד.

3. התשובה חיובית – בכפוף לאישור התקציב הדרוש. אם וכאשר יאושר התקציב הדרוש להשלמת חוק יום חינוך ארוך, נרחיב את יום החינוך הארוך לכל הארץ. בינתיים, יש בכוונתנו להקצות מתוך התקציב הרגיל שלנו מכסת שעות מסוימת לשם הארכת יום הלימודים, אף שלא ניתנה תוספת התקציב המיועדת להרחבת ההחלה של חוק יום חינוך ארוך.

היו"ר א' סלמוביץ:

שאלה נוספת לחברת הכנסת לימור לבנת.

לימור לבנת (הליכוד):

אדוני סגן השרה, אני לא כל כך הבנתי את התשובה, אני פשוט מבקשת להבין. כאשר שאלתי אם משרד החינוך מתכוון להנהיג יום חינוך ארוך בשכונות מצוקה ובערי פיתוח בספטמבר שנה זו, הכוונה כמובן לשנת הלימודים הבאה, ואני רוצה להבין, האם יום חינוך ארוך בשכונות מצוקה ובערי פיתוח, שיוחל משנת הלימודים, כאמור, בספטמבר, הוא באותה מתכונת שהוחל בה כבר השנה ובשנה שעברה, או האם אתה מדבר על משהו אחר, נוסף, לשנת הלימודים הבאה? לא הצלחתי להבין את ההבחנה בין מה שקורה כרגע ובשנת הלימודים הקודמת לבין מה שמתוכנן לשנת הלימודים הבאה. לא מבחינת מאוויי נפש של משרד החינוך – אני משוכנעת שהשרה וסגן השרה והממשלה כולה ועם ישראל כולו ומפלגת העבודה והקואליציה רוצים בכל לבם שיהיה יום לימודים ארוך, ולפחות תהיה הבטחה אחת שהם הבטיחו במערכת הבחירות, ואולי גם ימלאו אותה לשביעות רצון כולנו במקרה הזה – אבל השאלה היא לא מה מאוויי הנפש של משרד החינוך או של השרה או של סגן השרה, אלא מה עומד באמת להתבצע בפועל מספטמבר, בשונה ממה שהיה בממשלה הקודמת עד עכשיו.

סגן שרת החינוך והתרבות מ' גולדמן:

לגבי השאלה הנוספת של חברת הכנסת לימור לבנת: אנחנו מקיימים בשבוע הבא דיון מעמיק בכל מה שקשור ליום חינוך ארוך. הצענו תוכנית, שרת החינוך ומנכ"ל משרד החינוך. ישבנו והכנו חוברת עבת כרס, שצריכה להביא לשינוי בכל מה שקשור ליום לימודים ארוך. התקיים דיון אצל ראש הממשלה בהשתתפות שר האוצר, היתה פגישה מוקדמת אצל שר האוצר בכל מה שקשור להרחבת מערכת החינוך.

אני יכול רק לבוא ולומר, שאחד הדברים שצריך לעשותם במקביל זה לא רק להוסיף שעות, זה לא רק להתחיל בתוכניות חדשות. לדוגמה אביא את התוכנית של הררי למדע וטכנולוגיה, שזה שינוי לעומת מה שהיה קודם לכן. אנחנו עומדים להפעיל את "תוכנית קרב" באמצעות קרן-קרב, שבאה לתת לנו תוכניות העשרה, ושה לוקחים חלק ושותפים הממשלה, על-ידי העמדה תקציבית, הרשות המקומית וההורים, וזה בא בעקבות השחיקה הגדולה בשעות לימוד שהיתה בשנים האחרונות.

כל הדברים האלה הם דברים חדשים, שלא היו קודם לכן. זוהי תוספת של שעות. נכון שקיימת בעיה לאורך שנים ואי-אפשר להתעלם ממנה. אני אומר לך זאת גם כראש מועצה, גם כאב לילדים, גם כבעל לאשה מורה. יש היום בעיה, נוסף על התמודדות עם תוספת השעות, גם של גודל חדר המורים. היום מורה שרוצה לשבת ולהישאר שעות רבות יותר, אין לו איפה להיפגש עם הורים או עם תלמידים. כלומר, אנחנו צריכים לדבר גם על שינויים פסיים, ולא רק על תוספת של שעות.

לימור לבנת (הליכוד):

כלומר, אדוני סגן השרה, לא יהיה שינוי.

סגן שרת החינוך והתרבות מ' גולדמן:

כבר הזכרתי כמה שינויים שעומדים להיערך.

לימור לבנת (הליכוד):

אתה מדבר על תוכניות העשרה, אני מדברת על יום חינוך ארוך.

סגן שרת החינוך והתרבות מ' גולדמן:

גם על כך יהיה דיון ואנחנו נצא עם תוכנית מסודרת. שרת החינוך תקיים מסיבת עיתונאים, היא תתייחס לנושא, אנחנו נערכים לקראת השינויים.

לימור לבנת (הליכוד):

אבל אני מבקשת תשובה על השאלתא. אני לא אחכה למסיבת עיתונאים של שרת החינוך. יהיה יום חינוך ארוך בשנת הלימודים הבאה או לא יהיה?

סגן שרת החינוך והתרבות מ' גולדמן:

אני כבר אמרתי, שיש דברים שמתרחשים בימים אלה. כבר היום יש תוספת של שעות. אנחנו נערכים ליום לימודים ארוך. אני לא רוצה לתת תשובה מוקדמת לפני שסיכמנו עם האוצר בצורה מושלמת. אני חייב להיות צמוד לאמינות של משרד החינוך ושל הממשלה. אנחנו לא יוצאים בהכרזות ואחרי זה מחפשים את התקציב. אנחנו קודם כול רוצים להבטיח את התקציב ואחר כך לצאת בהצהרות.

לימור לבנת (הליכוד):

כלומר, לא יהיה.

היו"ר א' סלמוביץ:

תודה רבה לסגן השרה.

מכיוון שבינתיים חזר חבר הכנסת גולדשמידט, אנחנו נחזור, ברשותך, לשאילתא מס' 797, בבקשה.

סגן שרת החינוך והתרבות מ' גולדמן:

אם הוא מבקש.

היו"ר א' סלמוביץ:

אתה מבקש?

אלי גולדשמידט (העבודה):

בסדר, תודה.

סגן שרת החינוך והתרבות מ' גולדמן:

(קורא את התשובה על שאילתא מס' 797, ראה עמ' .)

יישום חוק הקלות לחירש במלואו

חבר הכנסת ח' פורת שאל את שרת החינוך והתרבות ביום י"ד באדר התשנ"ג (7 במרס 1993):

בכ"ט באדר א' התשנ"ב נתקבל בכנסת חוק הקלות לחירש, שהוגש על-ידי חבר הכנסת, עתה שר, אמנון רובינשטיין ועל-ידי. לחוק שני חלקים: הראשון עוסק בתשלום גמלה לילד חירש, והשני – בהעברת חלק מהשידורים בטלוויזיה עם כתוביות בעברית ובליווי שפת הסימנים. נודע לי מגורמים העובדים בשטח, כי החלק הראשון בחוק אומנם מיושם כראוי, ואילו החלק השני לא מיושם כלל.

ברצוני לשאול:

1. האם הנתונים נכונים?

2. אם כן – מדוע מתעכב ביצוע החוק?

3. מה נעשה כדי לתקן את המצב?

חבר הכנסת רן כהן שאל את שרת החינוך והתרבות ביום י"ד באדר התשנ"ג (7 במרס 1993):

בשבוע שעבר, במסגרת יום ארגוני החירשים, שודרו במסגרת "מבט לחדשות" החדשות עצמן, מלוות בכתוביות בעברית.

מבדיקה שערכתי עולה, כי בחוק הקלות לחירש, התשנ"ב–1992, נקבע כי לפחות תוכנית חדשות שבועית אחת תלווה בתרגום לשפת הסימנים.

ברצוני לשאול:

1. מדוע לא יושם סעיף זה עד היום?

2. מה יעשה משרד החינוך והתרבות כדי ליישם סעיף זה בחוק בהקדם האפשרי?

תשובת סגן שרת החינוך והתרבות מ' גולדמן:

(לא נקראה, נמסרה לפרוטוקול)

על-פי החוק, הטלוויזיה חייבת לשדר לחירשים מגזין חדשות באורך של 25 דקות לשבוע; על כן הוחלט לשדר חמישה ימים בשבוע חמש דקות חדשות בשעה 20:00, בכתוביות מלאות בעברית, לרבות דברי המגיש, למען חירשים. אחוז התוכניות המלוות בכתוביות בשעות 17:30-20:00 עולה בהרבה על המבוקש בחוק.

סיווג מחדש של ערי הפיתוח

חבר הכנסת י' ביבי שאל את שרת החינוך והתרבות ביום י"ד באדר התשנ"ג (7 במרס 1993):

הממשלה החליטה על סיווג מחדש של עיירות פיתוח. החלטת הממשלה הינה בגדר המלצה, שכן הסיווג מחדש חייב להתקבל ולהיות מאושר בוועדת הכספים של הכנסת.

מאחר שוועדת הכספים טרם קיבלה החלטה, הרי הסיווג הישן הינו בתוקף. לכן הופתעתי לראות, שמשרד החינוך כבר הודיע ליישובים שלא ייכללו בסיווג החדש – הודעה לדוגמה מצורפת בזאת – כלומר, המשרד מפעיל מדיניות שטרם אושרה על-ידי ועדת הכספים של הכנסת, המוסמכת לכך.

ברצוני לשאול:

1. מדוע נשלחו הודעות ליישובים על ביטול סיווגם, אף שוועדת הכספים טרם החליטה על כך?

2. האם יבוטלו ההודעות הנ"ל ויוחזר המצב הקודם?

תשובת סגן שרת החינוך והתרבות מ' גולדמן:

(לא נקראה, נמסרה לפרוטוקול)

1. המלצות ועדת-שבס אושרו על-ידי הממשלה.

ועדת המנכ"לים ליישום ההמלצות החליטה, שלגבי שנת הלימודים הנוכחית יישאר המצב בעינו, אך החל משנת הלימודים הבאה, התשנ"ד – מ-1 בספטמבר 1993 – תופעלנה ההמלצות כלשונן. לפיכך הודענו ליישובים על ביצוע ההחלטות החל משנת הלימודים התשנ"ד.

ההודעות הן במצב התרעה והודעה מוקדמת, ואילולא שלחנו אותן, היישובים המדוברים היו עלולים להיפגע לאחר מכן. במקביל, יש להניח, ידונו בוועדת המנכ"לים, באופן נקודתי, על פניות של יישובים המבקשים להחיל גם עליהם את התמריצים.

2. כל ההודעות שנשלחו, כאמור, על-פי החלטת הממשלה לא תבוטלנה – והכוונה הן להודעות ליישובים שנוספו למקבלי התמריצים והן להודעות ליישובים שירדו מרשימת מקבלי התמריצים.

התוספת של יישובים מסוימים מול הפחתה של יישובים אחרים היא פונקציה של גודל התקציב הנתון. החזרת התמריצים ליישובים שירדו מהרשימה מותנית בתוספת תקציב.

שידור תחזית מזג האוויר בבקעת-הירדן בתוכנית "שבשבת"

חבר הכנסת ר' איתן שאל את שרת החינוך והתרבות ביום י"ד באדר התשנ"ג (7 במרס 1993):

פורסם, שלמרות פניותיהם של תושבי בקעת-הירדן, אין רשות השידור מוכנה לכלול את בקעת-הירדן בתחזית מזג האוויר בשידור "שבשבת".

ברצוני לשאול:

1. האם הפרסום נכון?

2. אם כן – מה הן הסיבות לאי-פרסום התחזית לאזור זה?

3. האם ידוע לרשות השידור, שהאזור מאוכלס בחקלאים, שחשוב להם לדעת את תחזית מזג האוויר?

4. האם ישונה המצב הקיים?

תשובת סגן שרת החינוך והתרבות מ' גולדמן:

(לא נקראה, נמסרה לפרוטוקול)

1. הפרסום אינו מדויק.

2. מסגרת המשדר "שבשבת" במונחי זמן ומרחב היא מוגדרת. אי-אפשר להוסיף לזמן המוקצה, ובזמן המוקצה אי-אפשר לכלול את כל הפרטים בשל מגבלות המסך וקליטת מידע ממנו.

3. גם אזורים אחרים בארץ, שבהם חקלאים רבים, לא נכללים ב"שבשבת" (חבל-לכיש, גוש-קטיף, הערבה). באזכור קצות אזור בקעת-הירדן (עין-גדי, ירושלים, כינרת) בכוונת הרשות לתת את השירות גם לחקלאי הבקעה כולה.

4. בנתונים הנזכרים השיקול המנחה הוא מתן מידע למירב האוכלוסייה, ולא לחתכים ייחודיים שלה.

ראוי לזכור עוד, ש"שבשבת" איננה שירות מזג האוויר היחיד שמעניקה רשות השידור לצופיה ולמאזיניה. תחזיות מרובות משודרות ב"קול ישראל".

בחינות פסיכומטריות למבוגרים המבקשים ללמוד באוניברסיטה

חברת הכנסת נ' בלומנטל שאלה את שרת החינוך והתרבות ביום כ"א באדר התשנ"ג (14 במרס 1993):

בעקבות פנייה אלי מאזרחית בת למעלה מ-50, שחויבה בבחינה פסיכומטרית על אף גילה, ברצוני לשאול:

1. האם קיימות הוראות, שגם אדם בגיל מתקדם של למעלה מ-50 חייב לעבור בחינה פסיכומטרית על מנת להתקבל ללימודים אקדמיים?

2. אם כן – האם קיימת מגמה במשרדך לבטל את ההוראה הזאת?

3. אם לא – מה היא הסיבה לכך שהמשרד מחייב את הבחינה הזאת?

סגן שרת החינוך והתרבות מ' גולדמן:

1-3. סעיף 5 של כללי המועצה להשכלה גבוהה קובע, כי מוסד להשכלה גבוהה יוכל לקבל תלמידים רק על יסוד תעודת בגרות ישראלית או שוות-ערך מחוץ-לארץ.

אולם, בגין הצורך למתן הזדמנות שנייה למבוגרים לרכוש השכלה אקדמית אישרה המועצה לאוניברסיטאות לפני שנים אחרות לקבל גם תלמידים שאין להם תעודת בגרות בתנאים הבאים: גיל המועמד יהיה מעל 30; הקבלה תהיה על בסיס אישי, שייבדק על-פי נסיבותיו, ובין היתר על סמך תוצאות הבחינה הפסיכומטרית.

בשלב זה, על-פי סעיף 15 לחוק המועצה, עצמאית כל אוניברסיטה לקבל תלמידים על-פי השיקולים והקריטריונים שהיא קובעת לעצמה, אולם לגבי תלמידים מעל גיל 50, לא ידוע כי לאוכלוסייה זו יש קושי להתקבל למרבית החוגים במרבית האוניברסיטאות, וגם הבחינה הפסיכומטרית לא אמורה להיות מכשול לקבלתם ללימודים באוניברסיטאות.

אם הגברת שפנתה לחברת הכנסת בלומנטל תפנה למזכירות המועצה להשכלה גבוהה, היא תקבל את כל העזרה המתאימה.

לימודי אנגלית בבתי-ספר יסודיים

חבר הכנסת ס' שלום שאל את שרת החינוך והתרבות ביום כ"ח באדר התשנ"ג (21 במרס 1993):

מידיעה שפורסמה בעיתון עולה, כי בבתי-ספר מסוימים בארץ מאפשרים את הוראת האנגלית על-ידי מורים שאינם מוסמכים לכך, ולא על-פי שיטת הלימוד שקבע משרד החינוך.

על-פי הנהלים הקבועים כיום, לימודי האנגלית הם בבחינת חובה החל מכיתה ה', גם אם קיימת המלצה להתחיל את הלימוד כבר מכיתה ד'.

אם יתברר, על-פי חוות-דעתם של יועצים ומומחים, שיש ללמד אנגלית מכיתה ג', יש לעשות זאת תוך פיקוח מתמיד ורצוף של משרד החינוך.

ברצוני לשאול:

1. האם מודע משרד החינוך לתופעה זו של לימודי אנגלית בבתי-ספר מסוימים כבר מכיתה ג', ועל-ידי מורים שאינם מוסמכים כלל ללמד?

2. האם יש למשרד החינוך כלים מתאימים לביצוע הבדיקות הנדרשות לגבי בתי-ספר שמפירים את התקנות?

3. האם משרדך בודק את האפשרות להקדים את לימודי האנגלית לשלב מוקדם יותר, ואם כן – מה הן המלצותיו?

תשובת סגן שרת החינוך והתרבות מ' גולדמן:

(לא נקראה, נמסרה לפרוטוקול)

1. המשרד מודע לתופעה המוגבלת של הוראת האנגלית בכיתה ג' על-ידי מורים לא מוסמכים, ולכן פרסם את ההודעה בחוזר מנכ"ל (מרס 1993), ועל ההודעה הזאת התבססה הכתבה בעיתון.

2. המשרד בודק את התופעה באמצעות הפיקוח והנהלת בית-הספר. יש לזכור, שרוב רובם של השיעורים בכיתות ג' ממומנים על-ידי ההורים או העירייה, ולא מתוך סל שעות הלימוד שבידי המנהל.

3. הוועדה המקצועית לאנגלית במשרד החינוך ממליצה להפוך את הלימודים בכיתה ד' מרשות לחובה, והמשרד בודק את האפשרויות התקציביות הכרוכות בהמלצה זאת. אין כל כוונה להקדים את הלימודים לכיתות נמוכות יותר, בגלל הצורך לבסס את הידע בשפת האם לפני שמתחילים ללמוד שפה זרה. ניסויים ומחקרים בחוץ-לארץ העלו, שאין יתרון בהקדמת לימוד שפה זרה. למעשה, ההוראה בכיתה ד' היא מוקדמת מאוד, לעומת ארצות אחרות.

יש לזכור שמדובר בשפה זרה, מקצוע הנכלל במערכת השיעורים, ולא בשפה שנייה, שהיא שפה הנרכשת מהסביבה – כמו עולים חדשים שלומדים עברית בארץ – או בבית-הספר שבו שפת ההוראה בכל המקצועות היא שפה זרה. אין כל כוונה להנחיל מדיניות זו. הוועדה לאנגלית ממליצה להוסיף שעות בכיתות הגבוהות, בעיקר בחטיבת הביניים, ולצמצם את מספר התלמידים בשיעורים לאנגלית, כדי להעלות את רמת ההישגים. ניסוי בהוראת אנגלית בכיתה ג' יאושר, אם בית-הספר יגיש הצעה מפורטת, שתתקבל על-ידי הוועדה המקצועית.

בית-הספר למשפטים שליד אוניברסיטת בר-אילן

חבר הכנסת ג' גל שאל את שרת החינוך והתרבות ביום כ"ח באדר התשנ"ג (21 במרס 1993):

בבית-הספר למשפטים שליד אוניברסיטת בר-אילן לומדים כ-500 תלמידים. בית-הספר מוכר על-ידי המועצה להשכלה גבוהה, אך תלמידיו אינם מוכרים כסטודנטים לכל דבר, אין להם תעודת סטודנט, וכתוצאה מכך אין הם מקבלים הטבות שלהן זכאים סטודנטים במקומות אחרים, כגון הטבות שמקבלים סטודנטים בקופות-חולים שונות. תלמידי בית-הספר אינם מבוטחים בביטוח לאומי דרך בית-הספר, ולכן אינם מבוטחים כלל אם אינם עובדים וכדומה.

ברצוני לשאול:

1. האם מודע משרד החינוך לאפליה?

2. אם כן – מדוע לא יוכרו תלמידי בית-הספר כסטודנטים לכל דבר?

3. מה ייעשה בנדון?

סגן שרת החינוך והתרבות מ' גולדמן:

3-1. בניגוד להנחה הבסיסית שעליה מסתמך השואל, בית-הספר ללימודי המשפט שליד אוניברסיטת בר-אילן לא הוכר על-ידי המועצה להשכלה גבוהה כמוסד להשכלה גבוהה.

בקשה שהוגשה בינואר 1992 על-ידי ראשי בית-הספר הוקפאה על-ידי המגישים.

לפיכך, כל הטענות המועלות בשאלתא כאילו תלמידי בית-הספר מופלים לרעה לעומת כלל הסטודנטים במדינה אינן רלבנטיות.

תשלומי הורים לבית-הספר

חבר הכנסת ז' המר שאל את שרת החינוך והתרבות ביום כ"ח באדר התשנ"ג (21 במרס 1993):

בעיתונות נמסר, שארגון ההורים הארצי מאיים במרד תשלומים עקב העומס המוטל על ההורים בגין תשלומי אגרות והוצאות אחרות.

ועדת-לנגרמן המליצה בשעתה להקל מאוד על ההורים בתשלומיהם.

ברצוני לשאול:

1. האם יתחשב משרד החינוך בהמלצות הוועדה שאושרו בשעתן?

2. מה היא תוכנית המשרד בנושא תשלומי ההורים?

תשובת סגן שרת החינוך והתרבות מ' גולדמן:

(לא נקראה, נמסרה לפרוטוקול)

2-1. משרד החינוך והתרבות הודיע בוועדת החינוך של הכנסת, בעת הדיון על הצעת החוק של חבר הכנסת צוקר בעניין ביטול אגרות השירותים הנוספים, שהוא תומך בהצעת החוק, ובלבד שהתקציב הנדרש לביצוע החוק לא יילקח מתקציב המשרד.

כל עוד לא יתקבל חוק זה ולא יימצא מקור אחר לתשלומי ההורים, ימשיך משרד החינוך לעדכן את תעריפי אגרות השירותים ויפקח על מוסדות החינוך, שיגבו רק על-פי ההוראות.

התבטאויות בתוכנית הטלוויזיה "זהו זה"

חבר הכנסת י' ונונו שאל את שרת החינוך והתרבות ביום כ"ח באדר התשנ"ג (21 במרס 1993):

בעקבות השימוש בכינויים ובקללות חריפות כלפי האלוקים בתוכנית "זהו זה", שבא לידי ביטוי בפניות רבות לעיתון "כל הדרום" מפי אזרחים רבים, ברצוני לשאול:

1. מה ייעשה כדי לצמצם ולהפסיק את התופעה?

2. האם חוק רשות השידור מונע תופעות כאלו?

3. מה היא יכולת האכיפה של משרד החינוך על רשות השידור בכל הנוגע לשמירה על החוק ועל הכללים הנוגעים בנושא זה?

תשובת סגן שרת החינוך והתרבות מ' גולדמן:

(לא נקראה, נמסרה לפרוטוקול)

1-3. התוכנית "זהו זה" משודרת על-ידי הטלוויזיה החינוכית, ואין לה קשר עם רשות השידור.

התוכנית, כתוכנית סאטירית, מטפלת בחומרים שנלקחים מהמציאות, ובעזרת הקצנה מסוימת היא מבליטה נושאים בעייתיים או מדגישה תופעות קיצוניות או אבסורדיות.

בהקשר זה, נכתב לתוכנית מערכון המציג את המשבר בין ש"ס למרצ (עובדיה יוסף – שולמית אלוני) על רקע הקלטת שהוקלטה מפי הרב עובדיה יוסף.

קלטת זו, למותר לציין, פורסמה בכל כלי התקשורת, והיא כשלעצמה מהווה חומר נפץ סאטירי. בקטע ששודר ב"זהו זה" צוטטו, כלשונם, דברי הרב עובדיה יוסף, ובלהט המשחק הוסיף השחקן גם קללה נוספת – "נעל ראבק", במובן של "ארור רבך", ולא ריבונך.

לשון זו לא היתה ננקטת על-ידי הטלוויזיה החינוכית בשום אופן ובשום מצב, אילולא נלקחה מן המציאות – מהקלטת האותנטית של הרב עובדיה יוסף.

היו"ר א' סלמוביץ:

תודה רבה לסגן שרת החינוך.

הצעת חוק מס הכנסה (הטבות לחיילים משוחררים) (הוראת שעה) (תיקון מס' 3)|01.

התשנ"ג-1993

(קריאה שנייה וקריאה שלישית)

היו"ר א' סלמוביץ:

אנחנו עוברים כעת לנושא הבא שעל סדר-היום: הצעת חוק מס הכנסה (הטבות לחיילים משוחררים) (הוראת שעה) (תיקון מס' 3), התשנ"ג-1993, בקריאה שנייה ובקריאה שלישית. יציג את החוק יושב-ראש ועדת הכספים, בבקשה.

גדליה גל (יו"ר ועדת הכספים):

גברתי היושבת-ראש, כנסת נכבדה, בשם ועדת הכספים אני מתכבד להביא לקריאה שנייה ולקריאה שלישית את חוק מס הכנסה (הטבות לחיילים משוחררים) (הוראת שעה) (תיקון מס' 3), התשנ"ג-1993.

החוק הוצע לראשונה בידי חבר הכנסת בנימין טמקין, ואני מברך אותו על כך, כדי לאפשר לחייל משוחרר ליהנות מהטבות לפי החוק, אם הוא מוצא עבודה מזכה בתוך שנה מיום שחרורו, ולא לדרוש שימצא את העבודה בתוך חצי שנה. הצעתו מיוצגת בנוסח שלפניכם על-ידי פסקה (2) של סעיף 1.

יתר הוראות החוק נוספו אגב דיוני הוועדה, ואפרט בזה את עיקרן: בגדר עבודה מזכה תהיה מעתה גם עבודה הנעשית בידי חבר קיבוץ במפעל תעשייתי, במשק חקלאי, בבנייה או בבית-מלון השייכים לקיבוץ, ולפיכך לא יצטרך החייל המשוחרר, שהוא חבר קיבוץ, לחפש עבודה כזאת מחוץ לקיבוצו כדי ליהנות מהטבות לפי החוק. נקבעה הגדרה של "עובד מוטב", כדי לאפשר הטבה כלשהי למי שמתחיל בעבודה מזכה בתוך שלוש שנים אחרי סוף הזמן שבו הוא יכול להיות לעובד זכאי. הוא יקבל, מתחילת עבודתו וכל זמן שהוא עובד עד תום שלוש השנים, את ההטבה החודשית שהיה מקבל אילו היה עובד מתחילת שלוש השנים.

גברתי היושבת-ראש, אבקשך להעמיד את החוק הזה להצבעה בקריאה שנייה ובקריאה שלישית. תודה רבה.

היו"ר א' סלמוביץ:

תודה רבה ליושב-ראש ועדת הכספים. אנו עוברים להצבעה על הצעת החוק בקריאה שנייה.

אני מעמידה להצבעה את ההסתייגות של חבר הכנסת אברהם פורז לשם החוק. חבר הכנסת פורז איננו נוכח כרגע באולם המליאה. אני מבקשת להצביע בעד או נגד.

הצבעה מס' 12

בעד התיקון של חבר הכנסת א' פורז לשם החוק – 1

נגד – 7

נמנעים – אין

התיקון של חבר הכנסת א' פורז לשם החוק לא נתקבל.

היו"ר א' סלמוביץ:

אחד בעד, שבעה מתנגדים, אין נמנעים. ההסתייגות לא נתקבלה.

רן כהן (מרצ):

מי הצביע בעד?

היו"ר א' סלמוביץ:

אנו עוברים להצבעה על שם החוק על-פי הצעת הוועדה. נא להצביע בעד או נגד.

הצבעה מס' 13

בעד שם החוק, כהצעת הוועדה – 9

נגד – אין

נמנעים – אין

שם החוק, כהצעת הוועדה, נתקבל.

היו"ר א' סלמוביץ:

תשעה בעד, אין מתנגדים, אין נמנעים. שם החוק אושר על-פי הצעת הוועדה.

אנו עוברים להצבעה על סעיפים 1 ו-2 על-פי הצעת הוועדה וללא הסתייגויות. נא להצביע.

הצבעה מס' 14

בעד סעיפים 1-2 – 9

נגד – אין

נמנעים – אין

סעיפים 1-2 נתקבלו.

היו"ר א' סלמוביץ:

תשעה בעד, אין מתנגדים, אין נמנעים. סעיפים 1 ו-2 נתקבלו על-פי הצעת הוועדה.

אנו עוברים כעת להצבעה בקריאה שלישית על הצעת חוק מס הכנסה (הטבות לחיילים משוחררים) (הוראת שעה) (תיקון מס' 3), התשנ"ג–1993. נא להצביע.

הצבעה מס' 15

בעד החוק – 8

נגד – אין

נמנעים – אין

חוק מס הכנסה (הטבות לחיילים משוחררים) (הוראת שעה) (תיקון מס' 3),

התשנ"ג–1993, נתקבל.

היו"ר א' סלמוביץ:

שמונה בעד, אין מתנגדים, אין נמנעים. חוק מס הכנסה (הטבות לחיילים משוחררים) (הוראת שעה) (תיקון מס' 3), התשנ"ג-1993, נתקבל בקריאה שלישית.

הצעת חוק לתיקון פקודת הכלבת (מס' 3), התשנ"ג-1993

(קריאה שנייה וקריאה שלישית)

היו"ר א' סלמוביץ:

חברי הכנסת, אנו עוברים כעת להצעת חוק לתיקון פקודת הכלבת (מס' 3), התשנ"ג-1993. יציג את החוק יושב-ראש ועדת הכספים, חבר הכנסת גדליה גל. בבקשה.

גדליה גל (יו"ר ועדת הכספים):

גברתי היושבת-ראש, כנסת נכבדה, הנני מתכבד להביא לקריאה שנייה ושלישית את החוק לתיקון פקודת הכלבת (מס' 3), התשנ"ג-1993, שמקורו בהצעת חוק פרטית של חבר הכנסת אברהם פורז, ואני מברך אותו על יוזמתו ועל דאגתו לבעלי החיים.

ההוראה העיקרית בחוק מועלית עקב כך שבתקופה האחרונה נתגלה מספר רב יחסית של מקרי כלבת בארץ. מתברר שאחת הסיבות להתפרצותה של המחלה היא עלותן הגבוהה של האגרות הכרוכות ברישוי כלבים ובחיסונם. אגרות גבוהות אלה, הנקבעות על-ידי הרשויות המקומיות, מגיעות לעתים אף ל-70 ש"ח ויותר לשנה. משרד החקלאות מוכר לרשויות את התרכיב ב-13.60 ש"ח בלבד. התוצאה היא, שרבים מבעלי הכלבים נמנעים מלחסנם.

כיום אין כל הגבלה על הרשויות המקומיות בקביעת גובהן של האגרות. בהתאם לחוזר של מנכ"ל מרכז השלטון המקומי מיום 4 בנובמבר 1991, האגרה המומלצת להחזקת כלב בלא חיסון היא 50 ש"ח, וביחד עם החיסון יגיע הסכום שעל בעל הכלב לשלם ל-67 ש"ח. לכן נקבע, ש"שר החקלאות רשאי, לאחר התייעצות עם שר הפנים ובאישור ועדת הכספים של הכנסת, להתקין תקנות הקובעות אגרות בעד רשיון לכלב שנותנת רשות מקומית וכן בעד חיסון, הובלה ובידוד; אגרות שנקבעו בתקנות כאמור יחולו בתחומי כל רשות מקומית זולת אם קבעה הרשות המקומית אגרות בשיעורים יותר נמוכים".

אם בגלל החוק המוצע תיגרם פגיעה מסוימת בהכנסותיהן של רשויות מקומיות אחדות – הרי היא בטלה בשישים בהשוואה להוצאות הניכרות שתיחסנה כתוצאה מכך שתיבלם התפשטותה של מחלת הכלבת, שהרשויות המקומיות נקראות להילחם בה. אגרות רישוי כלבים והאגרות הכרוכות בחיסונם צריכות להיות כאלה, שיהיה בהן כדי לעודד את הציבור לחסן כלבים ולקיים את הוראות החוק, כדברי חבר הכנסת פורז.

היו"ר א' סלמוביץ:

תודה ליושב-ראש ועדת הכספים. אנו עוברים להצבעה בקריאה שנייה על חוק לתיקון פקודת הכלבת (מס' 3), התשנ"ג-1993. אנו עוברים להצבעה על סעיפים 1 ו-2 ללא הסתייגויות, על-פי הצעת הוועדה. נא להצביע בעד או נגד.

הצבעה מס' 16

בעד סעיפים 1-2 – 6

נגד – אין

נמנעים – אין

סעיפים 1-2 נתקבלו.

היו"ר א' סלמוביץ:

שישה בעד, אין מתנגדים, אין נמנעים. סעיפים 1 ו-2 נתקבלו על-פי הצעת הוועדה.

אנו עוברים כעת להצבעה על סעיף 3. קיימת הסתייגות של חברי הכנסת רון נחמן ושלמה בוחבוט. בבקשה, נא להצביע על ההסתייגות.

הצבעה מס' 17

בעד התיקון של חברי הכנסת ר' נחמן וש' בוחבוט לסעיף 3 – 1

נגד – 7

נמנעים – אין

התיקון של חברי הכנסת ר' נחמן וש' בוחבוט לסעיף 3 לא נתקבל.

היו"ר א' סלמוביץ:

אחד בעד, שבעה מתנגדים, אין נמנעים. ההסתייגות לא התקבלה.

אנו עוברים כעת להצבעה על ההסתייגות לחלופין של חבר הכנסת רון נחמן. נא להצביע.

הצבעה מס' 18

בעד התיקון לחלופין של חבר הכנסת ר' נחמן לסעיף 3 – 1

נגד – 7

נמנעים – אין

התיקון לחלופין של חבר הכנסת ר' נחמן לסעיף 3 לא נתקבל.

היו"ר א' סלמוביץ:

אחד בעד, שבעה מתנגדים, אין נמנעים, ההסתייגות לא נתקבלה.

אנו עוברים כעת להצבעה על סעיף 3 על-פי הצעת הוועדה.

הצבעה מס' 19

בעד סעיף 3, כהצעת הוועדה – 7

נגד – אין

נמנעים – אין

סעיף 3, כהצעת הוועדה, נתקבל.

היו"ר א' סלמוביץ:

שבעה בעד, אין מתנגדים, אין נמנעים. סעיף 3 התקבל על-פי הצעת הוועדה.

אנו עוברים כעת להצבעה על סעיף 4, ללא הסתייגויות, על-פי הצעת הוועדה.

הצבעה מס' 20

בעד סעיף 4 – 7

נגד – אין

נמנעים – אין

סעיף 4 נתקבל.

היו"ר א' סלמוביץ:

שבעה בעד, אין מתנגדים, אין נמנעים. הצעת חוק לתיקון פקודת הכלבת (מס' 3), התשנ"ג–1993, נתקבלה בקריאה שנייה.

אנו עוברים כעת להצבעה בקריאה שלישית.

הצבעה מס' 21

בעד החוק – 7

נגד – אין

נמנעים – אין

חוק לתיקון פקודת הכלבת (מס' 3), התשנ"ג–1993, נתקבל.

היו"ר א' סלמוביץ:

בעד החוק – שבעה, אין מתנגדים, אין נמנעים. הצעת חוק לתיקון פקודת הכלבת (מס' 3), התשנ"ג–1993, נתקבלה בקריאה שלישית.

הצעת חוק המפלגות (רישום מפלגות קיימות) (הוראת שעה), התשנ"ג-1993

(קריאה שנייה וקריאה שלישית)

היו"ר א' סלמוביץ:

חברי הכנסת, אנו עוברים להצעת חוק המפלגות (רישום מפלגות קיימות) (הוראת שעה), התשנ"ג-1993, בקריאה שנייה ובקריאה שלישית. יציג את החוק יושב-ראש ועדת החוקה, חוק ומשפט.

דוד צוקר (יו"ר ועדת החוקה, חוק ומשפט):

גברתי היושבת-ראש, חברי הכנסת, אני מביא בפניכם הוראת שעה, שסיבת הבאתה לכאן היא טעות שיצאה מידי המחוקק בכנסת הקודמת.

ביום 10 באפריל ייכנס לתוקפו חוק המפלגות. בהתאם לחוק הזה, חייבת כל מפלגה, בין שאר חובותיה, להירשם אצל רשם המפלגות. בהצעת החוק כפי שאושרה בכנסת השתים-עשרה נקבע שמפלגה תירשם על-ידי 100 מייסדיה. מה לעשות, ותהיינה כמה מפלגות המיוצגות היום בכנסת שיהיה להן קושי לא קטן לאתר את המייסדים. חלקם כבר בעולם שכולו טוב, ורק אנו שרויים בעולם הזה. ומאחר שיצאה שגגה מידי המחוקק, אנו מציעים שמפלגות קיימות, כלומר מפלגות המיוצגות בכנסת, יהיו להן שני מסלולים אפשריים לרישום. המסלול האפשרי האחד הוא כפי שקובע היום החוק – בידי מייסדיה. אם לא תוכל מפלגה המיוצגת בכנסת לאסוף את מייסדיה כדי לרשום את המפלגה, היא תוכל לפנות לערוץ אלטרנטיבי, והוא רוב חברי הכנסת שהם חברי אותה מפלגה המבקשת להירשם. כך, למשל, מפלגת הליכוד או מפלגת העבודה לא תצטרכנה לאתר את מייסדיהן, ורוב חברי הכנסת של אותה סיעה יוכלו להגיש בקשה לרישום, ובחתימתם תאושר המפלגה.

כאמור, תחילתו של חוק זה ביום קבלתו בכנסת, ותוקפו עד 10 בנובמבר. כלומר, אנו מעריכים שעד 10 בנובמבר – והבאנו בחשבון ערעורים והשגות על הרישום – יסתיים תהליך זה של כל המפלגות המיוצגות בכנסת. אני מבקש את אישורכם להוראת שעה זו.

היו"ר א' סלמוביץ:

תודה רבה ליושב-ראש ועדת החוקה, חוק ומשפט.

אנו עוברים כעת להצבעה בקריאה שנייה על הצעת חוק המפלגות (רישום מפלגות קיימות) (הוראת שעה), התשנ"ג-1993, על סעיפים 1 ו-2, על-פי הצעת הוועדה וללא הסתייגויות.

הצבעה מס' 22

בעד סעיפים 2-1 – 7

נגד – אין

נמנעים – אין

סעיפים 2-1 נתקבלו.

היו"ר א' סלמוביץ:

שבעה בעד, אין מתנגדים, אין נמנעים, הצעת החוק נתקבלה בקריאה שנייה.

אנחנו עוברים כעת להצבעה בקריאה שלישית על הצעת חוק המפלגות (רישום מפלגות קיימות) (הוראת שעה), התשנ"ג–1993. נא להצביע.

הצבעה מס' 23

בעד החוק – 7

נגד – אין

נמנעים – אין

חוק המפלגות (רישום מפלגות קיימות) (הוראת שעה), התשנ"ג–1993, נתקבל.

היו"ר א' סלמוביץ:

שבעה בעד, אין מתנגדים, אין נמנעים. הצעת חוק המפלגות (רישום מפלגות קיימות) (הוראת שעה), התשנ"ג–1993, נתקבלה בקריאה שלישית.

הצעת חוק מימון מפלגות (הוראת שעה), התשנ"ג–1993

(קריאה שנייה וקריאה שלישית)

היו"ר א' סלמוביץ:

אנחנו עוברים כעת להצעת חוק מימון מפלגות (הוראת שעה), התשנ"ג-1993, קריאה שנייה וקריאה שלישית. יציג את החוק יושב-ראש ועדת החוקה, חוק ומשפט. בבקשה.

דוד צוקר (יו"ר ועדת החוקה, חוק ומשפט):

בהמשך לחוק שזה עתה אישרה הכנסת, נדרש תיקון בחוק מימון מפלגות על-מנת לאפשר תשלום או מימון מאוצר המדינה למפלגות, גם אם אלה לא סיימו את הליכי רישומן. קבענו כרגע מה יהיו הליכי הרישום של מפלגות מיוצגות, של מפלגות קיימות, של מפלגות המיוצגות בכנסת, ובהתאם לכך אנחנו מאפשרים את המשך תשלום מימון המפלגות עד 10 בנובמבר, גם אם תהליכי הרישום שם עדיין לא הסתיימו, והם לא יכולים להסתיים ב-10 באפריל, ביום שבו נכנס החוק לתוקף. אנחנו מאפשרים כאן את המשך התשלום עד 10 בנובמבר, מועד, כך אנחנו מאמינים, כך הערכנו, שבו יסתיים תהליך רישומן של כל המפלגות המיוצגות בכנסת.

אני מבקש את אישורה של המליאה לחוק זה.

היו"ר א' סלמוביץ:

תודה רבה ליושב-ראש ועדת החוקה, חוק ומשפט.

אנחנו עוברים להצבעה בקריאה שנייה על הצעת חוק מימון מפלגות (הוראת שעה), התשנ"ג-1993. נא להצביע.

הצבעה מס' 24

בעד סעיף 1 – 7

נגד – אין

נמנעים – אין

סעיף 1 נתקבל.

היו"ר א' סלמוביץ:

שבעה בעד, אין מתנגדים, אין נמנעים. הצעת החוק התקבלה בקריאה שנייה. אני מבקשת לציין, שבהצעת החוק הזאת סעיף אחד.

אנחנו עוברים כעת להצבעה בקריאה שלישית על הצעת חוק מימון מפלגות (הוראת שעה), התשנ"ג-1993. נא להצביע.

הצבעה מס' 25

בעד החוק – 7

נגד – אין

נמנעים – אין

חוק מימון מפלגות (הוראת שעה), התשנ"ג-1993, נתקבל.

היו"ר א' סלמוביץ:

שבעה בעד, אין מתנגדים, אין נמנעים, הצעת חוק מימון מפלגות (הוראת שעה), התשנ"ג-1993, התקבלה בקריאה שלישית.

חברי הכנסת, ועדת הכספים אמורה להתכנס עתה להכנת הצעת חוק הסדרים במשק המדינה (היטלים וארנונה) (תיקון מס' 4), התשנ"ג-1993 –

אברהם פורז (מרצ):

הוועדה כבר התכנסה וכבר הכינה את ההצעה.

היו"ר א' סלמוביץ:

– להכנתה לקריאה שנייה ולקריאה שלישית, לשם הבאתה הערב להצבעה במליאה. לפיכך אני מכריזה עתה על הפסקה.

הכנסת תחדש את דיוניה בעת שתימסר ההודעה במוניטורים ובצפוף.

(הישיבה נפסקה בשעה 20:43 ונתחדשה בשעה 21:05).

מסמכים שהונחו על שולחן הכנסת

היו"ר א' סלמוביץ:

אני מחדשת את ישיבת הכנסת. הודעה למזכיר הכנסת.

מזכיר הכנסת ש' יעקבסון:

ברשות היושבת-ראש, הנני מתכבד להודיע, כי הונחה עתה על שולחן הכנסת הצעת חוק הסדרים במשק המדינה (היטלים וארנונה) (תיקון מס' 4), התשנ"ג-1993, שהחזירה ועדת הכספים לקריאה שנייה ולקריאה שלישית. תודה.

היו"ר א' סלמוביץ:

תודה רבה למזכיר הכנסת.

הצעת חוק הסדרים במשק המדינה (היטלים וארנונה) (תיקון מס' 4), התשנ"ג-1993

(קריאה שנייה וקריאה שלישית)

היו"ר א' סלמוביץ:

אנחנו עוברים כעת לדיון בחוק הסדרים במשק המדינה (היטלים וארנונה) (תיקון מס' 4), התשנ"ג-1993, בקריאה שנייה ושלישית.

אני מזמינה את יושב-ראש ועדת הכספים, בבקשה.

גדליה גל (יו"ר ועדת הכספים):

גברתי היושבת-ראש, כנסת נכבדה, אני מתכבד להביא בשם ועדת הכספים את חוק הסדרים במשק המדינה (היטלים וארנונה) (תיקון מס' 4). החוק, כידוע, עבר בכנסת היום אחר-הצהריים, והועבר

לוועדת הכספים. ועדת הכספים דנה בו והחליטה לקצר את תקופת תחולת החוק משלושה חודשים לחודשיים.

בזאת מביעה הוועדה בעצם את ההסתייגות שלה מהמצב הבלתי סביר שבו אנחנו נתונים, ומכאן צריך להבין, שוועדת הכספים לא תסכים ברצון להאריך הארכה נוספת, ומן הראוי שבעוד חודשיים, כאשר הכנסת תשוב ותתכנס, תובא לפנינו הצעת חוק קבועה לפרק זמן ארוך יותר.

אין זה סוד שהייתי שמח שלא להביא את ההארכה הזאת. אבל בתוך עמי אני חי, מצאתי שצריך לתת הזדמנות להארכה נוספת. לכן הוועדה קיבלה את הגישה הזאת.

אני רוצה לחזור ולהוסיף בהזדמנות זו ולומר, שבהכירי את המצב בשטח ובהכירי את החוק, אני חושב שהחוק הזה מיותר והיה צריך בכלל לעבור מן העולם. החוק הזה נותן הטבות במס לבעלי הכנסה גבוהה. ככל שהכנסה גבוהה יותר, ההנחות גדולות יותר, וכאשר אין תשלום מס אין הנחות בכלל. יש יישובים המופיעים ברשימת היישובים הזכאים להנחות, ונהנים מהמס אך רק 25%–30% מהתושבים באותו מקום, ואילו כל השאר לא נהנים. אי-אפשר לבוא ולומר, שמטרת ההנחות האלה לשפר את מצבם של אנשים שגרים במקומות רחוקים וכיוצא בזה.

לא מקובלת עלי, כפי שכבר אמרתי בדיון הקודם, העובדה שאנחנו מאריכים, ועוד יותר מוזר בעיני שאנחנו משאירים את מה שנקרא תוכניתו של שבס כשק אגרוף תלוי באמצע האולם, קבוע, חובטים בו, ובעצם נדרשים להאריך מפה שנעשתה בתקופה מוקדמת יותר, ושהכול חוזרים מדי פעם ואומרים שהיא ראויה לשינוי.

כדי להביא סוף סוף מפה חדשה, מתאימה למציאות שלנו היום, אין צורך בשלושה חודשים, מספיקים חודשיים. גם זה אולי יותר מדי. ועדת הכספים החליטה לאשר את הצעת החוק כפי שהוגשה על-ידי הממשלה בתיקון אחד: במקום שלושה חודשים יהיה חודשיים.

אני מבקש מהכנסת לאשר את ההצעה המובאת על-ידי ועדת הכספים ללא הסתייגויות, בתקווה שאכן לא אצטרך לעמוד לבקש הארכה נוספת. תודה.

היו"ר א' סלמוביץ:

תודה רבה ליושב-ראש ועדת הכספים. הודעה לחבר הכנסת מיכאל איתן היא ברשות הוועדה?

גדליה גל (יו"ר ועדת הכספים):

אני מבין שעל-פי התקנות, אם אנשי הליכוד יימנעו, תהיה להם אפשרות לתת הודעה.

היו"ר א' סלמוביץ:

האם הוועדה מאשרת?

גדליה גל (יו"ר ועדת הכספים):

אני לא הייתי בישיבה. כפי שנאמר לי, נקבע בישיבה, שאם אחת הסיעות נמנעת יש בידה האפשרות לבוא ולהציג את עמדתה. האומנם?

חיים אורון (מרצ):

גברתי היושבת-ראש, זה מופיע בתקנון. נוצרה איזו אי-נוחות, כי חבר הכנסת איתן הצביע מאוחר, וזה נשמע כפתרון מוסכם על כולם שהוא יממש את זכותו על-פי התקנון. כלומר, אחרי ההצבעה הוא יוכל להביע את עמדתו. זה משהו שמופיע בתקנון. כך הגענו להבנה.

היו"ר א' סלמוביץ:

בסדר.

מיכאל איתן (הליכוד):

זו הודעה לנמנעים. אבל את בכל זאת צריכה להצביע, ואחרי ההצבעה תהיה הודעה לנמנעים.

היו"ר א' סלמוביץ:

נכון, אנחנו נקיים את כל הפרוצדורה.

אנחנו עוברים, אם כך, להצבעה בקריאה שנייה על חוק הסדרים במשק המדינה (היטלים וארנונה) (תיקון מס' 4), התשנ"ג-1993, סעיפים 1 ו-2, על-פי הצעת הוועדה, ללא הסתייגויות. נא להצביע.

בעד סעיפים 2-1 – 7

נגד – 1

נמנעים – 1

סעיפים 2-1 נתקבלו.

היו"ר א' סלמוביץ:

שבעה בעד, מתנגד אחד, נמנע אחד. הצעת החוק עברה בקריאה שנייה.

אנחנו עוברים כעת להצבעה בקריאה שלישית על חוק הסדרים במשק המדינה.

חיים אורון (מרצ):

האם היושבת-ראש הצביעה נגד?

היו"ר א' סלמוביץ:

כן.

אנחנו עוברים כעת להצבעה בקריאה שלישית על הצעת חוק הסדרים במשק המדינה (היטלים וארנונה) (תיקון מס' 4), התשנ"ג–1993. נא להצביע.

שלמה בוחבוט (העבודה):

חבר הכנסת איתן, ההימנעות שלך תעלה לכם ביוקר בערי הפיתוח.

הצבעה מס' 27

בעד החוק – 7

נגד – 1

נמנעים – 1

חוק הסדרים במשק המדינה (היטלים וארנונה) (תיקון מס' 4), התשנ"ג–1993, נתקבל.

היו"ר א' סלמוביץ:

שבעה בעד, מתנגד אחד, נמנע אחד. הצעת החוק התקבלה ועברה בקריאה שלישית. חוק הסדרים במשק המדינה (היטלים וארנונה) (תיקון מס' 4), התשנ"ג–1993, עבר בקריאה שלישית.

מיכאל איתן (הליכוד):

אני מבקש רשות להודעה.

היו"ר א' סלמוביץ:

רשות להודעה לחבר הכנסת מיכאל איתן. אני נותנת לו את הרשות בגלל הימנעותו, על-פי התקנון.

אברהם פורז (מרצ):

זה בשם סיעת הליכוד?

היו"ר א' סלמוביץ:

בשם סיעת הליכוד.

מיכאל איתן (הליכוד):

תיכף אתה תשמע. השאלה שלך היא במקום.

האמת היא, שהגעתי לוועדת הכספים על מנת להציג שתי הסתייגויות ולזכות בעשר הדקות, מתוך רצון ועניין שדברי יירשמו בפרוטוקול. הפעם אעשה זאת בחמש דקות, משום שאני עושה זאת בצורה שיש בה אולי קצת שימוש לא הכי תקין בתקנון הכנסת, מאחר שאני כרגע בודד ואני מייצג את הסיעה כולה, ובכל אופן אני משתמש בזכות הזאת להבעת דעתי האישית.

הנקודה הראשונה – חבר הכנסת גל, בטרם היותו יושב-ראש ועדת הכספים, הגיש הצעה, כאשר הליכוד היה אז בשלטון, בממשלה. ההצעה הזאת היתה מוסכמת, ואפשר היה להעביר אותה. החברים של סיעתי, אבל גם של סיעתו, העדיפו לדחות והגיעו להסכם בין ויינשטיין לבין בייגה שוחט. כשהם עשו את ההסכם הם אמרו: זה יהיה רק לכמה חודשים. אמרנו להם אז: זה לא יהיה לכמה חודשים. וזה נמשך ונמשך ונמשך.

כל הנושא הזה ראוי שיילמד פעם – איך אנחנו כחברי כנסת לא מצליחים להתעלות מעל האינטרסים הפרטיקולריים, שאנחנו קשורים בהם במיוחד באזורים גיאוגרפיים כאלה ואחרים, ולא יכולים לעשות צדק. התוצאה היא, שכולנו עושים את המעשה הכי פחות צודק, ואני מצטרף לכל הנימוקים של יושב-ראש הוועדה, חבר הכנסת גדליה גל.

הנקודה השנייה – חבר הכנסת אברהם פורז, אני מוחה בתוקף על הדברים שלך ועל ההאשמות חסרות השחר לעניין זילות בית-המשפט.

אברהם פורז (מרצ):

זה מה שאתה עשית.

מיכאל איתן (הליכוד):

מה שעשית היה מעשה שהוא בבחינת סתימת פיות וחוסר נכונות להתמודד התמודדות דמוקרטית. כאשר אני עליתי כאן והאשמתי את יוזמי הצעת החוק בכך שהם יוצרים מעבר מדמוקרטיה לאוליגרכיה, אין בכך שום קשר לזילות בית-המשפט. זילות בית-המשפט היא כאשר אתה פוגע בהליך שיפוטי או בכבוד בית-המשפט העליון.

אברהם פורז (מרצ):

זה מה שעשית. זה מה שעשית.

מיכאל איתן (הליכוד):

אבל, כאשר אני עולה כאן ונלחם למען הכנסת, למען מעמדה של הכנסת, כדי למנוע מצב שהכנסת שנבחרת על-ידי רוב העם תחוקק חוקים, וקומץ שופטים, עם השקפת עולמם, על-פי מצפונם, אבל הם לא נבחרים, יגידו שלפי השקפת עולמם כממונים הם פוסלים חוקים של הכנסת, כי למיטב הבנתם הפוליטית –

אברהם פורז (מרצ):

זו אוליגרכיה?

מיכאל איתן (הליכוד):

— — החוק שאנחנו קיבלנו הוא חוק שנוגד את הערך של הדמוקרטיה, כי הם מבינים אחרת את הדמוקרטיה מאשר הגוף הנבחר. אנחנו, הכנסת, או מי שיהיה בעקבותינו, יגיעו למסקנה שבית-המשפט טועה — — —

אברהם פורז (מרצ):

— — —

מיכאל איתן (הליכוד):

אתה רוצה ש-80 חברי כנסת יעמדו מול קומץ השופטים? מדוע לא רוב רגיל? מדוע לא רוב של 61 חברי כנסת? איך אנחנו יכולים, בקומץ קטן של אנשים, לקבוע מסמרות כאלה? ואתה יודע מה? אשתמש בהחלטה שנויה במחלוקת שקיבל היום בג"ץ. החליטה ממשלת ישראל לקחת אחריות ולמנות אדם.

אברהם פורז (מרצ):

אתה שולל את החלטת בג"ץ?

מיכאל איתן (הליכוד):

אני לא שולל את החלטת בג"ץ. אני לא שולל כרגע, אני לא נכנס לעומקה. אבל אני רוצה להראות לך, שבג"ץ החליט שממשלת ישראל החליטה דבר אחד — — —

אברהם פורז (מרצ):

אז מה? זו לא פעם ראשונה.

מיכאל איתן (הליכוד):

תסלח לי, זה לגבי החלטת ממשלה. כשאתה תיתן לו את כלי הנשק הזה, חדשות לבקרים, הוא יגיד שהוא מבטל גם את החלטות הכנסת, ואתה מראש משעבד זאת. מי נתן לך סמכות? העם בחר אותך לשמור על הריבונות של הכנסת.

לכן הוויכוח הזה, חבר הכנסת פורז, צריך שיעשה לא באיומים ולא בסתימת פיות. אל תגיד לי: זילות בית-המשפט, ותאיים עלי שיסירו לי את החסינות. מה זה הדברים האלה? – בוא תתווכח. האם זה פסול להגיד שחבר כנסת עומד פה ומגן על הדמוקרטיה על-פי הבנתו? צריך לומר לו מה שאמרת, שזה יהפוך לאוליגרכיה של בית-המשפט העליון? מה זה? יש אנשים שמאמינים באוליגרכיה, יש אנשים שמאמינים בשיטת ממשל כזאת, ולדעתי גם אתה ביניהם, כי אתה סבור ששישה שופטים עליונים, עם השכלה משפטית, ראויים לפרש מה דמוקרטי ומה לא, יותר מאשר 120 חברי הכנסת. אתה אומר שאם זה לא ימצא חן – צריכים רוב של 80 חברי כנסת. מה זה? האם אנחנו לא יודעים מה זו דמוקרטיה? האם אנחנו לא נאמנים לדמוקרטיה? דמוקרטיה היא עניין של פרשנות משתנה, השקפת עולם שעליה הולכים לבחירות. זה יסוד הדמוקרטיה. ולא ממנים אנשים שיפרשו מה זו דמוקרטיה, ואחרי שהם מפרשים הם יבטלו את רצון הבוחרים.

לכן, עם כל הכבוד שאתה יודע שאני רוחש לך, אני מציע לך לא לבטל ולומר: מיכאל איתן אמר שאם ייתנו לבית-המשפט העליון סמכות כזאת, וזה יהפוך למשטר של אוליגרכיה – זו זילות בית-המשפט. הביטוי הזה, "זילות בית-המשפט", לחבר כנסת שמביע פה דעה, הוא ביטוי מאוד מסוכן. זה דומה בקשת השנייה – –

חיים אורון (מרצ):

אנחנו יושבים פה מתוך כבוד לשמוע אותך. אבל אתה ממשיך את הוויכוח.

מיכאל איתן (הליכוד):

אני מסיים ואומר שוב: יכול להיות שנהגתי לא במאה אחוז כשניצלתי את המנגנון הזה של הימנעות הסיעה, שכרגע אני מייצג אותה לצורך התשובה, אבל לא יכולתי להימנע מכך, משום שהתקנון דרש והבהרתי את כוונותי. אין לי ספק, שאם יום אחד מישהו יפתח את תקנון הכנסת ויבדוק את הוויכוח בינינו, הוא ימצא שלא היתה שום זילות של בית-המשפט, היתה כאן זילות של הכנסת, מצדך, חבר הכנסת פורז.

אברהם פורז (מרצ):

יש הבדל בין אמירה שמתנגדים לחוק ולא צריך לתת לשופטים העליונים לקבוע, לבין ביטויים שהשתמשת בהם.

מיכאל איתן (הליכוד):

כמו מה?

אברהם פורז (מרצ):

אפילו אוליגרכיה בהקשר זה הוא ביטוי מעליב ופוגע.

מיכאל איתן (הליכוד):

אני רוצה לומר לך, חבר הכנסת פורז, אולי אתה לא יודע מה משמעות הביטוי אוליגרכיה.

אברהם פורז (מרצ):

אני יודע בדיוק.

מיכאל איתן (הליכוד):

תרשה לי לומר לך, אוליגרכיה, עם כל הכבוד לך, זה שלטון מעטים, והיו ממשלים אוליגרכיים שהיו דווקא די מוצלחים.

איש לא צריך להיעלב כאשר מישהו מציין, שתופעה מסוימת תהפוך את המשטר מדמוקרטיה לאוליגרכיה. אם מישהו רוצה למנוע את זה, שיסיק את המסקנות.

היו"ר א' סלמוביץ:

תודה רבה לחבר הכנסת איתן.

רציתי רק להסב את תשומת לבך, חבר הכנסת אורון, לאמור בסעיף 55(א)(3) לתקנון: בדיון על הצעת חוק תינתן רשות הודעה לכל סיעה – שלא הגישה הסתייגות לקריאה השנייה וקיבלה רשות למתן הודעה מן הוועדה שבה נדונה הצעת החוק. אין לזה שום קשר עם הימנעות. יכולתי לתת לו את רשות הדיבור גם בשלב ההוא.

חיים אורון (מרצ):

מכל מלמדי השכלתי.

מיכאל איתן (הליכוד):

יש סעיף על הימנעות. סיעה שנמנעה, ניתנת לה זכות – – –

היו"ר א' סלמוביץ:

זה סעיף אחר. במקרה הזה יכולנו לתת לך את רשות הדיבור.

חברי הכנסת, הישיבה הבאה – מחר, יום רביעי, בשעה 09:00. ישיבה זו נעולה.

הישיבה ננעלה בשעה 21:24.